

RAPPORT

fra

Den foreløpige undersøkelseskommissjon for gruveulykken den 5. november 1962 i Ester I og IV i Ny-Ålesund på Svalbard.

INNHALDSFORTEGNELSE.

Rapport fra den foreløpige undersøkelseskommissjon.

	Side
Bilag 1 — referat fra møte 9/11-1962 mellom representanter for Kings Bay Kull Comp. A/S og Statens arbeidstilsyn	6
» 2 — referat fra møte 9/11-1962 mellom representanter for Kings Bay Kull Comp. A/S, Statens arbeidstilsyn og den stedlige sikkerhetsnemnd	7
» 3-7 — karter, se note ¹⁾ side 3.	
» 8 — driftsbestyrer Grimsmos notater 6/11 kl. 15.30, 6/11 kl. 21.30, 7/11 kl. 14.00, 8/11 kl. 15.45 og 9/11 1962 kl. 11.00	8
» 9 — utskrift av dagbok — stigerkontoret S. J. IV — sept. 1961	10
» 10 — avskrift av gasskontroll fra 2/1 1957	11
» 11 — avskrift av telegram undertegnet sysselmannen til kriminalpolitisenralen 13/11 1962	12
» 12 — telegram dat. 11/11 1962 til departementsråd Skjerdal og ingeniør Winsnes fra Jon Glømme (sjef for Yrkeshygienisk institutt)	12
» 13 — gjenpart av Undersøkelseskommissjonens brev 11/11-1962 til driftsbestyrer Grimsmo	12
» 14 — brev fra Kings Bay Kull Comp. A/S v/Grimsmo til undersøkelseskommissjonen 11/11 1962	13
» 15 — kart, se note ¹⁾ side 3.	
» 16 — bilag datert 15/11 1962 og undertegnet av Johan Rasch med vedheftet skisse B. Sj. Vest	13
» 17 — 10 legeerklæringer om dødsfall, samtlige datert 14/11 1962, se note ¹⁾ side 3.	
» 18 — Obduksjonsrapport for de 10 omkomne, datert 13/11 1962, se note ¹⁾ side 3.	
» 19 — — gruveskift mandag den 5/11 1962 kl. 14.00—22.00 stiger Johan Rasch	15
— gruveskift mandag 5/11 1962 fra kl. 06.00—14.00. stiger Hans Pedersen	15
» 20 — generell instruks for sprengning, datert 7/9 1962	16
» 21 — forbygningsregler for gruvene i Ny-Ålesund, datert 19/9 1962	17
» 22 — instruks for elektrisk skyting i oppfaringsdrifter, datert 4/10 1962	21
» 23 — den foreløpige undersøkelseskommissjons vitneavhør etter eksplosjonsulykken den 5/11 1962 i Ester I og IV, Ny-Ålesund	23

I Innledning.

Den 6. november 1962 mottok Sysselmannen på Svalbard telegram fra Industridepartementet hvor det bl. a. ble meddelt at Sysselmannen sammen med bergingeniør Mikalsen og ingeniør Winsnes skal fungere som en foreløpig undersøkelseskommisjon med Sysselmannen som formann. Det ble også meddelt at de to sistnevnte medlemmer av kommisjonen ville ankomme med fly til Longyearbyen neste dag.

Den 7. november 1962 mottok Sysselmannen følgende telegram fra byråsjef Lindstrøm i Industridepartementet: «Etter anmodning fra Statsråden ber man om at Valther Ørnhaug blir med i den foreløpige undersøkelseskommisjon.»

Før sistnevnte telegram ankom, hadde Sysselmannen etter eget initiativ undersøkt muligheten for å forsterke den i førstnevnte telegramoppnevnte kommisjon med en gruvearbeider eller stiger som har erfaring fra gruve drift på Svalbard. Sysselmannen henvendte seg til ingeniør Gunnar Christiansen som i telegram av 6. november 1962 fra Industridepartementet var oppnevnt som stedfortreder for Bergmesteren for Svalbard inntil bergmester Welde ankom. Ingeniør Christiansen foreslo sikringsstiger Rolf Lindberg. Sysselmannen var enig i forslaget, og stiger Rolf Lindberg erklærte seg villig til å delta i undersøkelsene.

Flyet med bl. a. bergingeniør Mikalsen og ingeniør Winsnes ankom til Longyearbyen den 7. november 1962 ca. kl. 15.00. Kommisjonens medlemmer reiste fra Longyearbyen med m/k «Nordsyssel» samme dag ca. kl. 17.45, men på grunn av isforholdene kunne kommisjonen ikke nå frem til Ny-Alesund før den 9. november 1962 ca. kl. 18.00.

Undersøkelseskommisjonen konstituerte seg ombord på m/k «Nordsyssel», og hadde møter ombord både 7., 8. og 9. november 1962.

På første møte ombord i m/k «Nordsyssel» den 7. november var de tre først oppnevnte medlemmer av kommisjonen enige i at Norsk Arbeidsmandsforbunds representant, Valther Ørnhaug, også skulle være medlem av kommisjonen. Kommisjonen godkjente der-

etter Sysselmannens beslutning om å tilkalle stiger Lindberg, og besluttet at Lindberg skulle være kommisjonens sakkyndige konsulent. På de øvrige møter ombord i m/k «Nordsyssel» drøftet kommisjonen særlig opplegget for undersøkelsene og den situasjon som var oppstått etter at det var konstatert brann i gruva hvor ulykken hadde funnet sted.

Den 8. november 1962 ble kommisjonen forelagt et pålegg fra Bergmesteren på Svalbard til Kings Bay Kull Comp. A/S om: «Å sørge for at alt arbeide i gruen straks opphører med unntagelse av strengt nødvendig sikringsarbeid, og at brannstedet snarest mulig settes under vann.» Kommisjonen fant enstemmig at det på grunnlag av de opplysninger som forelå, ikke var noe å innvende mot pålegget.

Fredag den 9. november 1962 om kvelden fikk kommisjonen etter anmodning en oversikt over ulykkesgruven, selve ulykken og redningsaksjonen etter ulykken, ved driftsbestyrer Einar Grimsmo og overstiger Hedgar Stien. Ingeniør Winsnes var ikke tilstede på dette møtet på grunn av legebehandling for armbruddet. Stiger Rolf Lindberg var tilstede, og dessuten styreformannen i Kings Bay, departementsråd Skjerdal.

Det bemerkes at før forannevnte orienteringsmøte hadde det samme dag vært et møte mellom representanter for Kings Bay Kull Comp. A/S og Statens Arbeidstilsyn, likesom det etter nevnte orienteringsmøte hadde vært et møte mellom representanter fra Kings Bay Kull Comp. A/S, Statens Arbeidstilsyn og den stedlige sikkerhetsnemnd. På de nevnte møter fant man at det ville være forbundet med stor fare å sende folk ned i gruva, og det ble besluttet ikke å gjøre noe forsøk på dette, men stenge gruveåpningene for om mulig å få bukt med brannen.

Bilag 1—2 Referat fra de nevnte møter er lagt ved undersøkelseskommisjonens rapport som bilag 1 og bilag 2.

Da det ikke var mulig å komme ned i gruva, besluttet kommisjonen å konsentrere seg om å avhøre alle vitner som kunne tenkes å ha opplysninger av interesse for oppklaring av

ulykkens årsak. Avhørene begynte lørdag den 10. november 1962 kl. 09.00, og fortsatte alle dager frem til torsdag den 15. november 1962, bortsett fra søndag 11. november 1962 da kommisjonen ikke var i arbeide om formiddagen på grunn av minnegudstjenesten, arbeidet kommisjonen hver dag fra kl. 09.00 til kl. 22.00—23.00— unntatt nødvendige spisepauser.

På kommisjonens første møte lørdag 10. november 1962 ble det enstemmig bestemt at stiger Rolf Lindberg skulle delta i alle kommisjonens møter. Der hvor det i det følgende er brukt uttrykket «kommisjonens medlemmer», er også stiger Lindberg medregnet.

Til bruk under kommisjonens arbeid har kommisjonen fått utlevert av bedriften følgende kart som legges ved som bilag:

- Bilag 3¹⁾ 1) Gruvekart over østre senterfelt,
- Bilag 4¹⁾ 2) samme kart som ovenfor nevnt med inntegnede mekaniske og elektriske installasjoner,
- Bilag 5¹⁾ 3) ventilasjonskart for østre senterfelt,
- Bilag 6¹⁾ 4) kart over sjakt I med profiler,
- Bilag 7¹⁾ 5) skisse over stedene hvor de omkomne ble funnet,
Videre følger vedlagt følgende bilag:
- Bilag 8 Dagboknoteringer om gruveulykken 5/11-1962 av driftsbestyrer Einar Grimsmo.
- Bilag 9 Utskrift av dagbok — stigerkontoret sjakt IV,
- Bilag 10 Utskrift av Gasskontroll fra 2/1-1957 (gassprotokoll).
- Bilag 11 Gjenpart av telegram datert 13/11-1962 til Kriminalpolitisenralen med fortegnelse over gruveutstyret,
- Bilag 12 Telegram datert Oslo, 11/11-1962 fra Jon Glømme, Yrkeshygienisk institutt, til departementsråd Skjerdal/ingeniør Winsnes, Ny-Ålesund.
- Bilag 13 Gjenpart av brev datert 11/11-1962 fra undersøkelseskommisjonen til driftsbestyrer Grimsmo,
- Bilag 14 Skriv datert 11/11-1962 fra driftsbestyrer Grimsmo til undersøkelseskommisjonen.
- Bilag 15¹⁾ Utsnitt av det som bilag 3 ved-

lagte kart, hvorpå vitne nr. 20, stiger Johan Rasch, har inntegnet ventilasjonssystemet i ulykkesgruven, seksjon 4.

- Bilag 16 Oversikt over gassmålinger foretatt av vitne nr. 20, stiger Johan Rasch, (datert 15/11-1962), med kartskisse.
- Bilag 17¹⁾ 10 legeerklæringer om dødsfall, samtlige datert 14/11-62.
- Bilag 18¹⁾ Obduksjonsrapport for de 10 omkomne, datert 13/11-1962.
- Bilag 19 Oversikt over skiftarbeidere og stigere som var i ulykkesgruven mandag 5/11-1962.
- Bilag 20 Generell instruks for sprengning, datert 7. september 1962.
- Bilag 21 Forbygningsregler for gruvene i Ny-Ålesund, datert 19. september 1962.
- Bilag 22 Instruks for elektrisk skyting i oppfaringsdrifter, datert 4/10-1962.

Kommisjonen har dessuten fått utlånt følgende bøker og protokoller som er overlatt fungerende bergmester Mikalsen til oppbevaring:

- 1) Dagbok, stigerkontoret sjakt IV, påbegynt september 1961, siste notat datert 9/11-1962 og underskrevet J. Rasch.
- 2) Gasskontroll, påbegynt 2/1-1957, siste notat datert 9/11-1962, underskrevet J. R.
- 3) Notisbok for Ester I—III, «Ventilasjon», sist datert ventilasjonsmåling: 16—17/11-1961.
- 4) Notisbok med uleselig påskrift på etiketten. Siste notat: «15/9-1962 Heiswire snudd».
- 5) Notisbok med påskrevet: «Ventilasjon» på etiketten. Påbegynt 16/6-1955, siste notat dat. 15/9 (62).
- 6) Notisbok med påskrevet «MSA Selfresquers» på etiketten. Siste notat datert 22/2-1962.

Kommisjonens vitneavhøring ble avsluttet den 15. november 1962 kl. 23.55. Det var da avhørt ialt 25 vitner, fortrinnsvis gruvearbeidere fra ettermiddagsskiftet ulykkesdagen.

1) Bilag 3—7 samt bilag 15, 17 og 18 følger som utrykte vedlegg. Bilag 3 og 4, 5 og 15 svarer i det vesentlige til henholdsvis fig. 1, fig. 2 og fig. 3, gjengitt side 31—33 i rapporten fra Granskningskommisjonen, oppnevnt ved kgl. res. 4. januar 1963, dog slik fig. 1 ikke har innregnede installasjoner.

Bilag 23 Vitneforklaringene ble protokollert fortløpende og legges ved som bilag 23.

Det bemerkes at det under kommisjonens arbeid har oppstått uenighet innen kommisjonen om opplegget av undersøkelsen.

Denne uenighet har på enkelte punkter vært av en slik karakter og fremholdt med slik styrke at det til tross for den tidsnød kommisjonen har arbeidet under, har vært nødvendig å foreta protokollarsjoner om dissensen. Disse protokollarsjoner finnes i bilag 23 side 23, 53—54.

II Gassfaren i Ester I og IV.

Om ettermiddagen ulykkesdagen var det drift i Ester I og IV på følgende steder regnet nedenfra i gruva: Strosse 4, strosse 6, strosse 8a, strosse 8 (også betegnet strosse 8b) beltefeltort 24 og beltefeltort 18 (også betegnet Fo. 18).

Kommisjonen har avhørt samtlige gruvearbeidere som var på ettermiddagsskiftet på de foran nevnte drifter, unntatt en av arbeiderne på B. Fo. 18, nemlig Sigmund Thomassen. Vedkommende hadde trådt inn som stedfortreder for Gunnar Pedersen som hadde sykdomsforfall, og kommisjonen fant på grunnlag av den oversikt som kommisjonen hadde skaffet seg ved de tidligere avhør, at nevnte vitnes forklaring måtte antas å ha underordnet interesse.

I vitneforklaringene fra arbeiderne på ettermiddagsskiftet er det kommet frem at gassfaren i Ester I og IV særlig gjorde seg gjeldende i den del av gruva som går under betegnelsen seksjon 4, d. v. s. strosse 4, strosse 6, strosse 8a og strosse 8b, som alle grenser opp til beltesjakt vest. Innenfor dette området har gassfaren åpenbart vært størst på de to nederste driftene, nemlig strosse 4 og strosse 6.

Det er kommisjonens oppfatning at de sikreste opplysninger om gass-situasjonen på ettermiddagsskiftet ulykkesdagen er kommet frem i forklaringen til vitne nr. 20, stiger Johan Rasch (kfr. vitnefortegnelsen bilag 23). Det vil fremgå av nevnte vitnes forklaring at det ved ettermiddagsskiftets begynnelse ble funnet urovekkende store mengder gass ved omtrent samtlige gassmålinger i seksjon 4, både i friskluftstrøm og inne på driftene. Ved skrapespillet i beltesjakt vest ved strosse 4 ble det således målt 2 pst. gass, og inne på driften i samme strosse hele 6 pst. Vitnets forklaring viser tydelig at det har vært vanskelige gassforhold i den nedre del av seksjon 4 i lengre tid i høst. Det er tydelig at

det fra bedriftens side har vært gjort alvorlige forsøk på å løse de akutte gassproblemer. Kommisjonen er imidlertid av den oppfatning at bedriften har stått overfor en meget vanskelig situasjon, og at de tiltak som har vært truffet, nærmest må karakteriseres som en eksperimentering hvis fulle konsekvenser en ikke har hatt tilstrekkelig oversikt over.

Kommisjonen vil spesielt henlede oppmerksomheten på at det ca. en uke før ulykken ble foretatt en prinsipiell endring av ventilasjonssystemet i den nedre del av seksjon 4. Tidligere var det blitt ledet friskluft gjennom «rasene» i de utdrevne strosser 3, 5 og 7, slik at eventuelle gass-samlinger i disse områder ble utluftet og ført ut med returluften. Da gasskonsentrasjonen i den nedre del av beltesjakt vest og på driftene i strosse 4 og 6 ble uforsvarlig høy ca. en uke før ulykken inntraff, ble det besluttet å stenge helt av de gamle strossene 3, 5 og 7, og stoppe frisklufttilførselen til disse strossene. Friskluften ble istedet konsentrert i beltesjakt vest nedenfor strosse 9. Gassutstrømning i de gamle «rasene» i strosse 3, 5 og 7 må allikevel antas å ha fortsatt, og kan ha ført til at betydelige gassmengder har samlet seg opp i de nevnte strosseområder, og skapt risiko for utstrømning av gass gjennom portene i strosse 3, 5 og 7, spesielt strosse 5. Dette på grunn av en hjelpevifte (vifte IV på skissen til bilag 6) som var montert i beltesjakt vest like nedenfor innslaget til strosse 5. Etter kommisjonens mening kan det ikke være tvil om at det på ulykkesdagen var slike gassmengder i den nedre del av seksjon 4 at der forelå en reell eksplosjonsfare.

III Initieringsmuligheter.

Vitneforklaringene viser at det teoretisk sett forelå en rekke initieringsmuligheter.

Det er for det første på det rene at det ved samtlige drifter overveiende ble brukt luntetenning. Videre er det på det rene at det på flere av driftene ikke ble brukt tilstrekkelig forladning, men bare en stenstøvpatron av lengde ca. 30 cm. Etter de foreliggende opplysninger om arbeidet på driftene, er det imidlertid lite sannsynlig at det ble skutt noen salver i tidsrommet fra ulykkeskiftet troppet på og inntil eksplosjonen inntraff.

Det er videre på det rene at det var alminnelig praksis å la bormaskin og borkabel stå med spenning på konstant. På enkelte drifter var bormaskin og kabel lagret et stykke inne på strossen, slik at en viss lengde borkabel (fra bryterskap og frem til lagringssted) også sto under spenning, og i tilfelle blokk-

fall eller ras kunne gi fare for kortslutning og dermed initiering av eventuell gass.

Av andre initieringsmuligheter vil kommisjonen peke på at det i følge vitneforklaringene var dårlig heng og fare for ras på steder hvor det fantes elektriske installasjoner. En peker spesielt på forklaringen til 25. vitne, side 83 (bilag 23) hvor det er opplyst at det var en spesiell rasfare i beltesjakt vest mellom strosse 4 og 6 på et sted hvor en elektrisk kabel krysser beltesjakten.

Til slutt kan nevnes at det også i forbindelse med transport av knall — eller i tilfelle knall er blitt gjenglemt på driftsstedet — kan tenkes inntreffe uhell som kan ha forårsaket initiering av eventuell gass. Det samme gjelder uhell med gasslamper.

IV Risikoen for kullstøveksplisjon.

På grunnlag av vitneprovene finner kommisjonen at kullstøvsituasjonen i beltesjakt vest og den nedre del av skråsjakten var av en slik karakter at en eventuell metangasseksplisjon i den nedre del av beltesjakt vest kan ha ført til kullstøveksplisjon. Kommisjonen vil særlig peke på opplysningene om kullstøvansamlingene ved drivhodet for beltesjakt vest. Selv om det er lite sannsynlig at en metangasseksplisjon i den nedre del av beltesjakt vest ville kunne forplante seg oppover langs hengen mot friskluftstrømmen i beltesjakt vest, ville eksplosjonen kunne antenne eksplosjonsfarlige gassansamlinger i de avstengte «rasene» i strosse 3, 5 og 7 og dermed føre til en metangasseksplisjon av en slik størrelsesorden at det ville kunne oppstå kullstøveksplisjon på det foran nevnte kritiske punkt, i krysset mellom beltesjakt vest og skråsjakten.

V Eksplosjonsstedet.

Det foreligger etter kommisjonens mening en del faktiske opplysninger som gir holdpunkter for hvor eksplosjonen har funnet sted. En viser særlig til 20. vitne, stiger Rasch's forklaring om hvilke observasjoner han gjorde i og omkring oppholdsrommet etter ulykken. Disse observasjoner tyder på at eksplosjonstrykket eller trykkbølgen er kommet frem til oppholdsrommet fra to kanter, nemlig via skråsjakten og inn til oppholdsrommet vestfra, og via geiden fra Fo.

24 og inn til oppholdsrommet østfra. Dette viser etter kommisjonens mening at eksplosjonsstedet nødvendigvis må ligge nedenfor krysset mellom den gamle transportsynken og skråsjakten.

Til støtte for denne slutning kan også nevnes samme vitnes opplysninger om oppdagelsen av brannen den 9. november ca. kl. 15.30, og hans forklaring om hvordan brannen etter hans mening kan ha spredt seg oppover skråsjakten.

VI Konklusjon.

Etter kommisjonens mening viser den foreløpige undersøkelse at det i Ester I og IV på ulykkesdagen fantes metangass i eksplosjonsfarlige mengder. Det må også anses på det rene at det faktisk har funnet sted en metangasseksplisjon. Da de eksplosjonsfarlige gassmengder er målt på strosse 4, er det etter kommisjonens mening sannsynlig at eksplosjonen er initiert på dette sted, eller i alle fall i den nedre del av seksjon 4.

Om hvordan metangassen er initiert, og hvordan metangasseksplisjonen har utviklet seg, er det etter kommisjonens mening umulig å si noe bestemt på det nåværende tidspunkt.

Spørsmålet om hvorvidt metangasseksplisjonen har ført til en kullstøveksplisjon, vil etter kommisjonens mening kunne bli besvart ved analyse av de prøver som er omhandlet i bilag 11, og som er sendt Kriminalpolitisen for undersøkelse. Prøver tatt i forbindelse med obduksjon av de i obduksjonsrapporten nr. 1—4 (bilag 18) nevnte forulykkede, og som er sendt Arbeidstilsynets Yrkeshygieniske Institutt til analyse, antas også å kunne kaste lys over dette spørsmål.

Ved befarung i gruva så snart dette blir mulig, og ved ytterligere avhør av vitner, antar kommisjonen at ulykkens årsaksforhold vil kunne bli nærmere avklart.

Ny-Ålesund, 16. november 1962

Sign.:

Finn H. Midbøe
Rolf Lindberg
R. Winsnes
Gunnar Mikalsen
Valther Ørnhaug

Bilag 1**Møte**

mellom representanter for Kingsbay Kull Comp. A/S og Statens arbeidstilsyn den 9. november 1962 på bedriftens kontor i Ny Alesund.

På kaien etter ankomsten til Ny-Alesund bad bestyrer Grimsmo om øyeblikkelig konferanse mellom bedriften og Arbeidstilsynet. Vi reiste med en gang til bedriftens kontor med biler. I møtet deltok fra bedriften styrets formann, departementsråd Karl Skjerdal, driftsbestyrer Einar Grimsmo og overstiger Hedgar Stien. Fra Arbeidstilsynet møtte avdelingsingeniør Ragnar Winsnes, bergmester Harald Welde og vikarierende bergmester Gunnar Mikalsen.

Bestyrer Grimsmo fortalte at det var en mulighet for at det fantes overlevende i området omkring feltort 18, og at brannen var blitt lokalisert. Da man hadde målt 2 pst. gass i returluften, hadde han truffet den beslutning ikke å sende inn redningsmannskaper og hadde nektet frivillige å gå inn, da faren for å miste liv var betydelig større enn muligheten for å redde liv.

På forespørsel om hvilken gass ovennevnte 2 pst. i returluften refererte til, ble det opplyst at det var målt summen av returluftens metan- og kullos (CO) — innhold. Av litteratur medbrakt av Arbeidstilsynet ble det fastslått at nedre eksplosjonsgrense for kullos er 15 pst. hvilket i praksis neppe forekommer.

Problemstillingen var således følgende:

1. Hvis metaninnholdet var overveiende, ville det være stor eksplosjonsfare.

2. Hvis metaninnholdet var lite, kunne man anta at gruva var for en stor del gassfri, idet det måtte regnes med at alle eventuelle metanolmer under hengen i området i belte-

sjakt vest og omkring brannstedet var brent ut ved eksplosjonen.

Winsnes foreslo at de nødvendige målinger straks ble tatt for å få fastslått returluftens metaninnhold. Til disposisjon hadde man et kulloksydrometer og et interferometer. Interferometeret var innstilt på måling av metan, men kunne omstilles for måling av metan og CO.

Det ble besluttet å gjøre følgende målinger:

1. Måling av metan med interferometer.
2. Måling av CO med CO-måler.
3. 2 stk. luftprøver i flasker, ved å ha flaskene fylt med vann og tømme dem i returluftstrømmen. Disse luftprøver skulle til kontroll etterpå analyseres på metan.

Bedriften valgte Stien til å utføre målingene, assistert av stiger Stene, og Welde og Winsnes fulgte med for å kontrollere målingene.

Det var glatt holke og duskregn, så bilen ikke kom helt opp. På veien videre til fots, falt Winsnes og fikk så store smerter etter fallet at han måtte bli igjen litt nedenfor Sjakt I, og måtte p. g. a. legebehandling for armbrudd senere avstå fra å delta i det videre møte.

Resultatet av målingene viste 0,008 pst. CO og ca. 3 pst. metan.

Sammenliknet med tidligere målinger viste de siste at metaninnholdet var steget, og det var enighet blant møtedeltakerne om at det lengre ned i Sjakt I måtte være gasskonsentrasjoner av eksplosiv størrelse.

Med en brann i kullstuffen med åpen flamme, hvilket var konstatert tidligere, kunne det derfor være overhengende fare for ytterligere eksplosjoner, hvorfor fortsatt redningsarbeid med folk i gruva øyeblikkelig måtte innstilles.

Møtet hevet ca. kl. 20.00.

Ny-Alesund, den 9. november 1962

for Kings Bay Kull Comp. A/S

Karl Skjerdal (sign.)
Einar Grimsmo (sign.)
Hedgar Stien (sign.)

for Statens Arbeidstilsyn

H. Welde (sign.)
Gunnar Mikalsen (sign.)
R. Winsnes (sign.)

Bilag 2

Møte

mellom representanter for Kings Bay Kull Comp. A/S, Statens Arbeidstilsyn og den stedlige Sikkerhetsnemnd, den 9. november 1962, på bedriftens kontor i Ny-Ålesund.

Møte ble satt til kl. 21.30. Fra bedriften møtte styrets formann, departementsråd Karl Skjerdal, driftsbestyrer Einar Grimsmo og overstiger Hedgar Stien. Fra Arbeidstilsynet møtte bergmester Harald Welde og vikarierende bergmester Gunnar Mikalsen. Ing. Winsnes var forhindret fra å møte grunnet sykdom. Fra Sikkerhetsnemnda møtte følgende: Gunnar Pedersen, Frithjof Fossmo, Vidkun Blomli og William Albrigtsen.

Det ble en del diskusjon om den oppståtte situasjon etter eksplosjonen i gruva den 5. d. m. og særlig etter at det var konstatert brann i kullaget i Fo 24 ca. 50 m utenfor oppholdsrommet.

Det var fra Sikkerhetsnemnda kommet forslag om å prøve å gå ned i Fo 18 gjennom Sjakt IV, og herfra prøve å nå BFo 18 hvor en antok to mann befant seg. Det skulle etter nemndas mening være en sjanse for at disse kunne ha overlevet eksplosjonen.

Under normale forhold ville en undersøkelse av BFo 18 ha vært en lett sak, etter at ventilasjonen var blitt opprettet igjen. Begge hovedvifter, både den ved Sjakt III og den ved Sjakt I, var fullstendig intakt, og ble startet. Så oppsto imidlertid brannen i Fo 24, og store deler av gruva og hele Sjakt I ble fylt av røk.

Etter de målinger som tidligere på dagen var tatt ved munningen av Sjakt I, var gassprosenten her steget til ca. 3 pst. metan og ca. 0,008 pst. CO. Med et såvidt stort innhold av metan ved munningen av sjakta, måtte det forutsettes som gitt at det lenger nede mot brannstedet var gasskonsentrasjoner av eksplosiv størrelse.

Representantene for bedriften såvel som for Arbeidstilsynet mente derfor at en redningsaksjon som foreslått ville være hasardiøs, idet en ny eksplosjon kunne skje når som helst. En redningspatrulje som skulle ha sjanse til å oppnå noe resultat og samtidig være beskyttende for den enkelte deltaker, måtte minst bestå av 6—8 mann med base i Fo 18 nær Sjakt IV. Etter ovennevnte representanters oppfatning ville det være meningsløst å sette så mange liv ytterligere på spill, så meget mere som det var liten, for ikke å si ingen sjanse for at de to i BFo 18 skulle ha overlevet det kolossale trykk som åpenbart har vært i øvre del av Sjakt I, å dømme etter den medfart som forbyggingen her hadde fått. Dette ble konstatert like etter eksplosjonen, før brannen blusset opp. I tillegg hertil kommer at den kullo (CO) som ble dannet under eksplosjonen alene ville være nok til at de som var i gruva ikke ville overleve det. Etter et kortere internt møte i Sikkerhetsnemnda ble fellesmøtet fortsatt og Nemnda erklærte seg herunder enig i at det sålenge brannen og eksplosjonsfaren var tilstede, ikke ble sendt folk ned i gruva.

Så snart brannen med sikkerhet er konstatert slukket og kullstøffen tilstrekkelig avkjølt, må ventilasjonen settes i gang igjen. Etter at ventilasjonen er gjenopprettet, må alt som kan tenkes å ha interesse i forbindelse med oppklaringen av eksplosjonen tas omhyggelig vare på ved notater, oppmålinger, skisser etc. Spesielt må det søkes brakt på det rene om det har vært en ren gassseksplosjon, eller om denne har vært etterfulgt av en kullstøveksplasjon (koksbelegg på forbygging etc.) og dennes utbredelse. Endelig må det tas vare på det gruvemateriell som med fordel lar seg bringe ut av gruva.

Møtet hevet ca. kl. 23.30.

Ny-Ålesund den 9. november 1962

For Kingsbay Kull Comp. A/S
Karl Skjerdal
sign.

For Statens arbeidstilsyn
Gunnar Mikalsen
sign.

For Sikkerhetsnemnda
Gunnar Pedersen
sign.

Bilag 8**Gruveulykken 5. november 1962.***Den 6. november 1962 kl. 15.30.*

Den 5. november 1962 kl. 22.45 merket vi at lyset blinket over hele leiren. Gruven var helt mørklagt sannsynligvis grunnet kortslutning på høyspentkabelen. Folk i dagen ved Sjakt IV hadde ikke merket noe annet enn at lyset gikk. Beltevakten ved Sjakt I derimot merket at det kom røyk ut fra Sjakt I (returluft-sjakten) og vi trodde først at det var gruvebrann uten eksplosjon. Telefonforbindelse ned i gruva fikk vi ikke. Viftene var stoppet da driftsbestyrer Grimsmo og overstiger Stien kom oppover. Grimsmo og Stien tok på surstoffmasker og gikk ned Sjakt IV. Før vi gikk ned ble viften i Sjakt III startet. Vi turde ikke kjøre opp heisen da vi var redd for at det kunne ligge folk i sporet. To mann fra redningspatruljen ble sendt ned i gruva så snart de kom oppover (Stene og W. Albrigtsen). De nådde oss igjen ved Fo 24. Der møtte vi mye røyk. Grimsmo kjørte da opp med heisen for å få startet sugeviften montert i Sjakt I. Stiger Hans Pedersen ble sendt bortover med surstoffapparat, men klarte ikke å finne frem til viften. Stiger Stene med en mann fra redningspatruljen fikk startet vifta. Røyken i Fo 24 forsvant da innover og overstiger Stien og William Albrigtsen kom da et stykke innover til et ras. Det var imidlertid flere ras innover Fo 24 da bygget var blåst ned. Stien med flere (4 mann) konstaterte senere at oppholdsrommet var ødelagt og mange omkomne befant seg der (8). Luften ble etterhvert så bra at en kunne gå inn til oppholdsrommet uten surstoffmasker. Arbeidet med å få ut de omkomne ble satt i gang. De som befant seg på oppholdsrommet og to som var i drift ved BFo 24 i alt 10 omkomne ble brakt opp i dagen innen ca. kl. 04.30. Forsøk på å komme opp i BFo 18 og ned i Beltesjakt vest måtte oppgis grunnet ras, dårlig fjell og røyk. Arbeidet med å bygge opp igjen ødelagte porter og reparere porter ble nå satt i gang. Sambandsortene mellom Fo 24 og Fo 20 ble portet igjen. Port ble oppsatt mellom Skråsjakta og Sjakt I for å få luft ned i Beltesjakt vest. Det viste seg imidlertid at røyken da ble stående mellom Skråsjakta og forkastningen utenfor oppholdsrommet. Sannsynligvis har vi ras i Beltesjakt vest som stenger ventilasjon. Vi åpner derfor en del på porten mellom Skråsjakta og Sjakt I. Vi arbeider nå med å flytte en vifte fra Sjakt VII som monteres i dagen ved Sjakt I. Vifte som er montert i Sjakt I nedenfor Fo 18 kan ikke startes, da høyspentkabelen er kortsluttet. Viften er sannsynligvis ødelagt.

6. november kl. 21.30.

Vi startet ekstraviften i dagen kl. 17.00. Til å begynne med fikk vi mere og tykkere røyk, og den trengte merkelig nok fremover Fo 24 mot ventilasjonen. Vi fryktet for at det var brann, men nå går røyken mot Sjakt I. Det er også mulig at et ras har fortrent røyken og kjørt den inn i ventilasjonsnett. I tilfelle brann, grunnet bedre lufttilførsel, må vi overveie å stoppe ventilasjonen.

Før den nye viften kom i gang, var luften bedre i retursjakta, og det var mulig å gå ned Sjakt I uten maske. Vi sendte en ekspedisjon, med surstoffmasker i reserve, nedover i håp om å komme frem til driften i BFo 18. Det viste seg imidlertid at bygget var blåst ned et stykke ovenfor Fo 2, og det var dårlig heng som sto for ras. Med samtidig dårlig sikt, kunne de ikke ta sjansen på å gå videre.

Vi avventer nå resultatet med hensyn til økende eller avtagende røykutvikling. Det ser foreløpig ut til at vi vanskelig får ventilasjonen ned i Beltesjakt vest. Sannsynligvis har flere ras sperret ventilasjonsvegen.

7. november kl. 14.00.

Etter at den nye viften kom i gang, har vi fått bedre ventilasjon i Fo 26 og Fo 24. Det viste seg imidlertid at også røykutviklingen økte. Det er ikke tvil om at vi har gruvebrann, som ble kraftigere etter at ventilasjonen ble brakt i orden. Den 7. november kl. 2.00 økte stadig røykkonsentrasjonen i Sjakt I og målinger viste over 1 pst. brennbar gass i returluften. Samtidig veltet svart røyk framover Fo 24, til tross for at vi hadde kraftig ventilasjon innover. Å fastslå hvor brannstedet ligger har vist seg umulig. Det var nå klart at vi måtte begrense lufttilførselen til brannstedet, som sannsynligvis ligger nedenfor Fo 26. Men å stoppe ventilasjonen helt var ikke bra av hensyn til eventuelt overlevende i BFo 18. Det ble besluttet å kortslutte ventilasjonen ved Fo 20 og folk ble sendt ned og rev portene den 7. november kl. 4.00, og gruva ble da forlatt ca. 6 timer. Pumpene i Fo 26 er fremdeles i gang. Ved inspeksjon viste det seg at luftstrømmen inn Fo 24 hadde avtatt betraktelig, men røykutviklingen var fremdeles stor. Ventilasjonen til brannstedet måtte begrenses ytterligere. Foreløpig har vi derfor stoppet den øverste vifta i Sjakt I ca. kl. 11.15. Hvis det ikke hjelper, må vi enten begrense eller nesten stoppe ventilasjonen ved å stoppe begge viftene i Sjakt I.

Vi hadde nettopp telefonforbindelse med bergmester Welde i Longyearbyen og meddelte ham at vi hadde brann i gruva og at vi

hadde kortsluttet ventilasjonen ved Fo 20. Bergmesteren nevnte at brannstedet burde mures igjen, men vi ble enige om ikke å foreta noen forandringer før etter konferanse i morgen.

Vi kontrollerer røykutviklingen i Fo 24 og Fo 26. Røyken er kommet litt lenger framover mot Sjakt III, men vi har friskluft gjennom Sjakt III helt til pumpene i Fo 26. Røyken er nå hvitere, og det tyder på at det er vann på brannstedet. (7. november kl. 15.00.)

Ny-Alesund, den 7. november 1962.

Einar Grimsmo (sign.)
driftsbestyrer

8. november 1962 kl. 15.45.

«Nordsyssel», som er på vei hit med kommisjonen, ble liggende fast i isen utenfor Daumannsøya. I dag kl. 10.00 hadde vi telefonforbindelse med bergmester Welde. Vi meddelte at røykutviklingen var like stor fra brannstedet og mente da at vi måtte påskynde å legge Beltesjakt vest under vann.

Pumpene, som nå står i Beltesjakt vest, pumpet før eksplosjonen ca. 700 l/min, opp til bassenget ved Fo 2 i Sjakt I. Derfra og opp har vi en pumpe som pumpet vannet videre ut i dagen (pumpekapasitet ved 150 m løftehøyde 1 000 l/min.). Denne pumpen er heller ikke i gang. Totalt vanntilsig til Beltesjakt vest beregnes til ca. 1 000 l/min. Hvis brannstedet ligger for nær Fo 26 vil det ta ca. 3 uker før hele området er lagt under vann. Ved å stoppe pumpene i Sjakt IV kan vi korte inn tiden betraktelig. I Sjakt IV har vi et pumpebasseng nedenfor Fo 26 med to pumper som pumper vann opp til hovedbassenget ved Fo 17. Vanntilsiget i bassenget nedenfor Fo 26 er ca. 1 000 l/min. Fra hovedbassenget ved Fo 17 pumpes ca. 2 000 l/min. ut i dagen.

Vi foreslo for Bergmesteren å innstille pumpingen fra Fo 26. Ved å trekke pumpene tilbake til Fo 24 ville da vannet renne over i Beltesjakt vest.

Bergmesteren ba om betenkningstid til kl. 12.00 for å konferere med kommisjonsmedlemmene, men da røykutviklingen var stor, og det var fare for at brannen kunne spre seg, ble tiden satt til kl. 11.00. Ved neste telefonforbindelse ba Bergmesteren om flere opplysninger, som ble gitt. Det ble da oppsatt et pålegg om å innstille alt arbeide i gruva (det var selvfølgelig gjort straks etter ulykken) og å legge Beltesjakt vest under vann snarest mulig.

Det viste seg imidlertid at røykutviklingen kl. 12.00 hadde avtatt betraktelig og vi foreslo at vi skulle vente med å demontere pum-

pene i Fo 26 til vi fikk undersøkt om røykutviklingen fortsatt avtok, og ny forbindelse ble satt til kl. 14.00. I mellomtiden satte vi folk i gang med å ta opp en reservepumpe som sto i Fo 26.

Ved telefonforbindelse kl. 14.00 kunne vi meddele at røykutviklingen fortsatt avtok. Røyken som sto framover Fo 24 hadde trukket seg ca. 50 m lenger inn og der røyken hadde stått var det drypp fra hengen som viste at den inneholdt mye vanddamp. Dette kunne tyde på at brannstedet ligger så langt nede at gruvevannet har kommet i forbindelse med varmen. Vi foreslo derfor at demonteringen av pumpene i Fo 26 ble utsatt og avtalte ny forbindelse kl. 21.00.

Vi har ennå ikke muligheter for å komme frem til BFo 18, men dersom røykutviklingen fortsatt avtar, er det mulig at vi kan forsøke i løpet av natten.

Det går fortsatt mye luft inn Fo 26. Vi har overveiet å porte igjen Fo 26, men er da redd for at røyken vil komme nærmere og at det kan bli vanskelig å fjerne porten igjen. Vi mener at lufttilførselen til brannstedet nå er minimal. Portene i Fo 26 mellom Skråsjakta og Sjakt I kan vi regne med er blåst ned og luften inn Fo 26 vil derfor fortsette mot Sjakt I uten å gå ned Beltesjakt vest.

9. november kl. 11.00.

I går ble det oppdaget at konsentrasjonen av brennbare gasser i Sjakt I var blitt større. En kom ikke inn i sjakta, men utenfor kunne en måle ca. 2 pst. gass. Vi fant det da ikke tilrådelig å sette i gang arbeide med evakuering av pumpen. (Reservepumpen som sto i Fo 26 er tatt opp i dagen.)

I løpet av natten har vi ikke hatt folk nede i gruva for å inspisere, men stiger Pedersen kjørte ned Sjakt IV og gikk innover Fo 24 i dag kl. 9.30. Det viste seg da at røyken hadde trukket seg ytterligere 50 meter lenger inn, så den står nå ved forkastningen ca. 70 m fra oppholdsrommet. Dette tyder på at røykutviklingen fortsatt avtar. Røyken var hvit og det luktet tjære. Vi finner det ikke tilrådelig å starte ekstraviften ved Sjakt I.

Vi fryktet for at pumpene i Fo 26 skulle gå tørre. To mann (H. Pedersen og reparatør Andreassen) gikk derfor ned og stoppet den ene pumpen. Pumpene var imidlertid ikke gått tørre, og de kunne gått mye lengre uten tilsyn.

«Nordsyssel» beregnes å komme hit kl. 17.00.

Einar Grimsmo
sign.
driftsbestyrer

Bilag 9

**Utskrift av
Dagbok — Stigerkontoret Sj. IV —
Sept. 1961.**

Str. 4 har vi montert ei vifte i serie med den som sto ovenfor spillet. Str. 6 lasting. Str. 8a gjennomslag til Transportsynken. Str. 8b lasting. B.F.o. 24 lasting. Str. 18 lasting.

Har du folk å få montert 3" pumpa i skrå-sjakta?

5. november 1962. J. Rasch.

5. november kl. 23.30:

Stien, Stene, Albrigtsen ned Sj. IV med redningsapparater. Må snu i Fo 24 på grunn av dårlig sikt og rasfare.

6. november kl. 00.30:

Stene til Si I og starter viften. Får stengt porten som var blåst opp.

Nytt gjeng redningsmannskap ned klarer ta seg fram til oppholdsrom hvor de finner noen omkomne. Kommer ikke videre.

kl. 03.00:

Røyken uttynnet til oppholdsrom. Mannskaper igang med transport av de omkomne. 4 omkomne bringes i dagen.

Kl. 05.30:

6 omkomne bringes i dagen.

Kl. 8.30:

H. Røberg rapporterer 6 porter bygget ferdig. Mannskaper opp for hvile.

kl. 10.00:

Røberg, Mikalsen ned for inspeksjon. Rapporterer fortsatt røk i beltesjakt. Ingen metan (o. l.).

Kl. 11.00:

Stien, Røberg, Munkvold, Albrigtsen starter for å ta seg fram til beltesj. vest utstyrt med redningsapparat. Kommer ikke ned.

Kl. 11.10:

Elektriker legger fram ny telefon til opphold Fo 24. Sterkere røkutvikling.

Rapport skift 3, 6. november 1962.

Kl. 15. Inspeksjon i Fo 24 + pumpene.

Ca. kl. 17.30 Forsøkt å gå ned i Sj. I til str. 18 lot seg ikke gjøre.

Kl. 19.30 Inspiserte i Fo 24.

Kl. 20 Gått over portene i Fo. 20 og Fo 18.

Kl. 20.35 Inspisert i Fo 24.

Siste kontroll ca. kl. 21.30.

6. november 1962.

J. Rasch.

Det viser seg at vi har brann i gruva. Antagelig ligger brannstedet nedenfor Fo.26. Etter at vi fikk ekstravifte i dagen ved sjakt I og reparerte portene har røkutviklingen stadig økt og røyk trenger framover. Fo.24 (mot ventilasjon).

For å hindre at brannstedet får for mye luft må portene Fo 20 rives. Folkene må straks kjøre opp og gruva må ikke inspiseres før etter ca. 6 timer.

7. november kl. 3.30.

Einar Grimsmo.

Portene revet kl. 4.00.

Rapport.

Kl. 22.40 Inspeksjon i Fo. 24 + pumpene, ingen forandring.

Kl. 00.45 Kontroll Fo. 24, røyk flyttet mot friskluft ca. 30 m.

Kl. 02.05 Kontroll Fo.24, ingen forandring.

Kl. 03.50 Kontroll Fo. 24, som før.

Se ellers rapport fra Grimsmo.

7. november 1962.

H. Røberg.

Kl. 10.00 Kontroll i Fo.24, røyken kommet ca. 80 mtr. fra sj. III. Kontroll av Stien og Stene. Ekstra vifte som blev startet kl. 20.00 6. november stoppet kl. 11.30. 7. november kontrollert i Fo.24 13.00, røyken ca. 80 mtr. fra Sj. III. Pumpene på Fo. 17 kontrollert samtidig.

7. november.

H. Pedersen.

Rapport skift 3.

Kl. 14.30 Kontrollert røyken i Sj. I.

Kl. 16.30 Inspisert røkutviklingen i Fo.24. Sto ca. 80 m. fra Sj. III.

Kl. 18.00 Kontrollert ved Sj. I, røyk og gass.

Kl. 20.30 Ny kontroll Sj. I rapporteres mer røkutvikling. Folkene i dagen på div. arbeide.

7. november 1962.

J. Rasch.

Rapport.

Kl. 00.30 Kontrollert røkutvikling Fo. 24. Røyken samme avstand fra sjakt III som tidligere. Kontrollert pumpa Fo.17. Kl. 03.15. Kontrollert sjakt I røyk og gass, mye røyk, nesten umulig å få målt. Pumpa Fo.17 kontrollert kl. 03.30.

8. november 1962.

H. Røberg.

Skift fra kl. 6.00 8. november:

Kontrollert i Fo.24 røyken ca. 130 meter fra Sj. III. Pumpene i Fo. 17 kontrollert, og kjøres nu på ett rør. Kontrollert ved Sj. I, men

vanskelig å si forandring med røyken da det blåser mye. Kontroll 13.00, røyken minker med samme fart ut Fo.24. Vært Inn Fo.26 til Blindgeiden, der var røyken tett.

8. november.

Pedersen.

Skift III kl. 14.00—22.00 8. november:

Kl. 15.15 Kontroll av røyken i Sj. I, som før.

Kl. 18.30 Kontroll ved Sj. I. Større røkutvikling.

Kl. 19.30 Kontroll ved Sj. I av Stien og Stene.

Kl. 20.10 Etter konferanse med Grimsmo blir det ingen inspeksjon i Fo.24.

Ifølge ordre fra Stien kl. 21.40 må hverken Røberg eller stiger Pedersen foreta inspeksjon i Fo.24 før etter nærmere ordre.

8. november 1962.

J. Rasch.

Returluften i Sj. I måles med gassmåler.
D. s.

Skift fra kl. 22.00—06.00:

Kl. 23.15 Kontroll Sj. I av gass og røyk. Røyken var tett.

Kl. 03.40 Kontroll sj. I. Røyken uforandret, gass samme.

Se ellers rapport fra Rasch.

Kl. 05.30 Beskjed fra Stien. Ingen faring i gruva, nærmere ordre.

9. november 1962.

H. Røberg.

Skift fra kl. 6.00 til 14.00:

Målt gass Sj. I, og viser 1 pst. ved gruveåpningen. Kontrollert Fo.24, røyken står ved hengen ca. 50 meter lenger inn enn siste kontroll. Ingen gass påvist med måler der.

9. november.

H. Pedersen.

Skift III kl. 14.00—22.00:

Kl. 14.45 Kontrollert røkutviklingen i Sj. I og målt gassen der.

Kl. 15.30 Kontrollert røken i Fo. 24. Observert åpen flamme utfor gjennomslaget Str. 10—Fo.24. Rapportert til Overstiger omgående.

9. november 1962.

J. Rasch.

Rett avskrift bevitnes.

Ny Ålesund, 10/11-62.

C. Kartzow (sign.)

Bilag 10.

Utskrift av Gasskontroll fra 2/1—1957 Kings Bay Kull Comp. A/S Ny-Ålesund.

Dato 1962	Kl.	Str. 4	Str. 6	Str. 8b	Str. 18	Str. 8a	B.Fo 24	Retur Transp sj.	Retur B.Fo.1	Retur oppom 13Fo. 18	Temp. Fo.17	Temp. i dagen	Barom. stand	Anm.	Stiger sign.
1/11	16.00	0.8	0.6	0.3	—	0.4	0.2	0.9	0.8	0.3	+ 1	÷ 14	769		H. P.
1/11	23.00	0.6	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.6	0.6	0.2	+ 1	÷ 14	772		J. R.
2/11	7.00	0.6	0.5	0.3	0.1	0.1	0.1	0.9	0.8	0.3	+ 1	÷ 13	775		F. W.
2/11	16.00	0.7	0.6	0.2	0.1	0.1	0.1	0.9	0.7	0.3	+ 1	÷ 13	776		H. P.
2/11	23.00	0.4	0.3	0.1	0.1	0.1	0.1	0.7	0.7	0.3	+ 1	÷ 9	775		J. R.
4/11	23.00	0.6	0.2	0.1	—	0.1	—	0.8	0.7	0.3	+ 1	+ 1	765		F. W.
5/11	16.00	6—0.4	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.8	0.7	0.3	+ 1	÷ 9	772	*)	J. R.

*) Ventilasjon pågår i Str. 4.

Bilag 11**TELEGRAM**

Nr.	Ord	Dato
315	100/97	13/11 62

elt kriminalpolitisentralen

Oslo

Som postpakke sendes eske inneholdende 7 pakker gruveutstyr stopp utstyret bes undersøkt med henblikk på å kunne fastslå om det har vært i berøring med kullstøveksplasjon stopp funn av forkokset kullstøv antas være sikker indikasjon men mulig andre funn også kan ha betydning stopp utstyret skriver seg fra 1) forulykkede under eksplosjonen 2) redningsmannskaper som er i gruva etter eksplosjonen og 3) personer som arbeidet i samme gruve før eksplosjonen og som ikke har vært i gruva etter eksplosjonen stopp pak-

kene må derfor undersøkes hver for seg og resultatet meddeles for hver pakke
sysselmannen

Til bilag 11

- 1 kjeledress tilhørende Birger Trøhaug fra avgående skift.
- 1 kjeledress tilhørende overstiger Hedgar Stien.
- 1 gruvebelte m/pute merket Eriksen, tilhørende ukjent forulykket.
- 1 gruvebelte m/pute merket og tilhørende forulykket Martin Polden.
- 1 hjelm merket nr. 197 tilhørende forulykket Arne Olsen.
- 1 hjelm merket nr. 296 tilhørende forulykket Nordgren Nilsen.
- 1 hjelm tilhørende ukjent forulykket.
- 7 pakker i en eske postlagt 11. november 1962 til Kriminalpolitisentralen, Oslo.

Bilag 12**TELEGRAM**

219 Oslo 1518/11 108 11/11 0021 ITP IL

Departementsråd Skjerdal
ing. Winsnes Ny-Ålesund

Kritierier vanskelig å gi kortfattet til ikke medisinerer stopp forholdsvis like symptomer kan foreligge og krever spesiell vurdering stopp stedets lege må medvirke stopp seksjon meget ønskelig blodprøver må tas stopp anti-koagulantia må anvendes selv om hel eller

delvis koagulasjon allerede er inntrått prøvene bringes snarest til yrkeshygienisk institutt stopp ved seksjon må alle tegn som kan tyde på kveling og tegn på traumer (ytte og indre skader eller forbrenninger) spesielt observeres stopp telefonkontakt forsøkt men all forbindelse brutt forsøker på ny søndag stopp hvis ytterligere uttalelser herfra ønskes bør iakttagelser og vurderinger av legen på stedet meddeles hit jon glømmte.

Bilag 13

Brev fra den foreløpige Undersøkelses-
kommisjonen
til driftsbestyrer Einar Grimsmo,
Kings Bay Kull Comp. A/S,
Ny-Ålesund.

Ny-Ålesund, 11. november 1962.

Undersøkelseskommisjonen ber Dem snarest sammen med Bergmesteren for Svalbard å finne frem og overgi til Bergmesteren nedenstående rapporter fra og med 1. januar 1962:

1. Rapport om kontroll av tennapparater etter forskriftenes punkt 41.
2. Rapport om tilstanden av utstyr for transport av personer etter forskriftenes punkt 64.
3. Rapport om undersøkelse av heisetau etter forskriftenes punkt 74.
4. Rapport om inspeksjon av ventilasjonsveiene etter forskriftenes punkt 79.
5. Rapport om kontroll av vifter etter forskriftenes punkt 81.
6. Rapport om måling og analyser av luften i gruvne etter forskriftenes punkt 83 og 84, jfr. punkt 85.
7. Rapport om kontroll av brannslukningsutstyr og verneutstyr etter forskriftenes punkt 112 B d.
8. Rapport om inspeksjoner etter forskriftenes punkt 131, 132, 133, 134, jfr. punkt 137.

Bilag 14

**Brev fra driftsbestyrer Einar Grimsmo
ved Kings Bay Kull Comp. A/S til den fore-
løpige Undersøkelseskommisjon.**

Ny-Ålesund, 11. november 1962.

Som svar på brev av idag oversendes ved-
lagt ventilasjonsprotokoll, ventilasjonskart og
heistauprotokoll. Stigerdagbok og gassproto-
koll er innlevert tidligere.

1. punkt 41.

Tennapparatene kontrolleres av gruveelek-
trikeren. Sjef for gruveelektrikerne er ing.
Åsmund Karlsen. Muntlige rapporter av-
gitt. Vi har ikke utstyr for måling av
karakteristikk.

2. Punkt 64.

Utstyr til bruk for transport av personer
kontrolleres av gruvereparatøren (sjef Ås-
mund Karlsen). Muntlig rapport.

3. Punkt 74.

Heistauet kontrolleres av gruvereparatøren
og heiskjøreren. Viser til heistauproto-
koll. Dessuten muntlige rapporter.

4. Punkt 79.

Ventilasjonsvegen kontrolleres av stiger
Kjell Hansen. Dessuten kontrolleres den
daglig av skiftstigeren. Viser til stigerdag-
bok. Rapporter også gitt muntlig.

5. Punkt 81.

Viftene kontrolleres av ing. Åsmund Karl-
sen, som avgir muntlig rapport. Alarm-
klokke på hovedviften.

6. Punkt 83.

Ventilasjonsmålingene blir utført av sik-
ringsstiger Kjell Hansen. Viser til venti-
lasjonsprotokoll og ventilasjonskart.

7. Punkt 112 Bd. Brannslukningsutstyr og
verneutstyr kontrolleres av sikringsstiger
Kjell Hansen. Han avgir muntlig rapport,
og notater som vedlegges.

8. Punktene 131, 132, 133, 134, 137.

Viser til gassprotokoll og stigerdagbok.

Jeg vil gjøre oppmerksom på, at dette er et
lite gruveanlegg, der jeg har daglig kontakt
med dem som måler og kontrollerer. Derved
har jeg mottatt muntlige rapporter om de for-
hold som er nevnt i ovennevnte punkter. Un-
der mine inspeksjoner i gruen (3 ganger i
uken) har jeg dessuten personlig ført kon-
troll med ventilasjon og heisinnretninger
m. m.

Jeg er av den oppfatning at det er ført til-
fredsstillende kontroll i overensstemmelse
med forskriftenes reelle innhold. Det formelle
påbud om visse skriftlige rapporter, har vi
under disse forhold derfor delvis ikke lagt så
stor vekt på med unntak av gassprotokollen.
Vil for øvrig henwise til stigerdagboka som
inneholder aktuelle opplysninger som avgis 3
ganger i døgnet

Ved de muntlige rapporter, som jeg har
mottatt daglig av ingeniører og stigere, er
jeg blitt bedre orientert om forholdene enn
om jeg bare skulle vært henvist til skriftlige
rapporter som ville være naturlige ved et
større gruveanlegg.

Einar Grimsmo (sign.)
driftsbestyrer

Bilag 16

Bilag.

Vifte II bringer friskluft til strosse 6.

Vifte III står til vifte I er montert, og der-
etter seriekjøres vifte I og III med luft-
poseforbindelse.

Vifte IV bringer friskluft til 3" pumpe.

De steder som er merket med rødt kryss, be-
tegner de steder som jeg målte gass på.

Målt kl. 14.30 (nr. 1): 0.9 pst. Kl. 14.32 (nr.
2): 0.7 pst. kl. 14.32 (nr. 3): 2 pst.

Nr. 1 før vifte II var stoppet. Nr. 2 og 3
etterat vifte III var stoppet.

Kontrollmåling kl. 14.35—15.15:

Nr. 4: 0.2 pst. Nr. 5: 0.4 pst. Nr. 6: 6 pst.

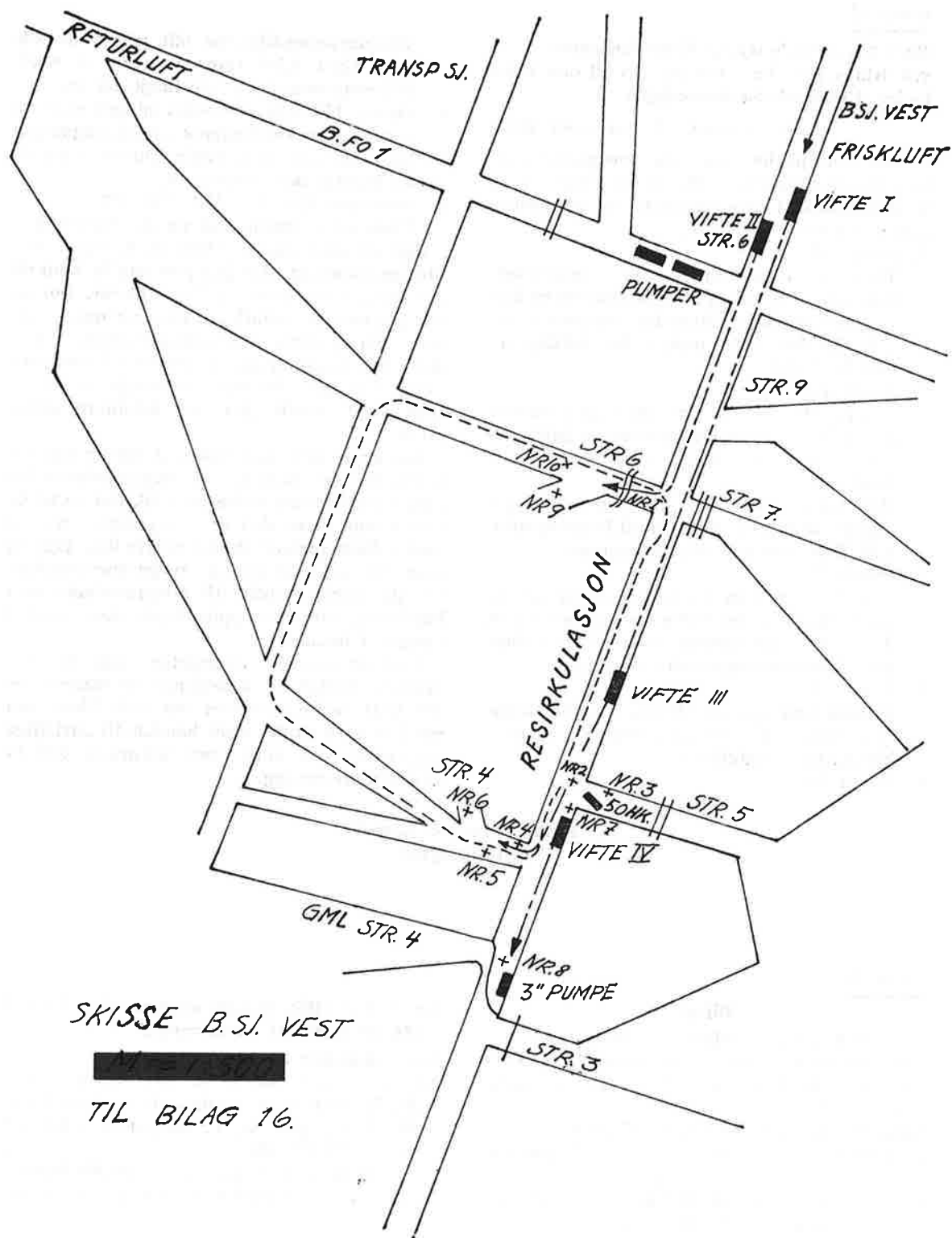
Nr. 7: 0.6 pst. Nr. 8: 0.6 pst. Nr. 3: 0.7 pst.

Nr. 2: 0.2 pst. Nr. 1: 0.2 pst. Nr. 10: 0.3
pst Nr 9: 0.7 pst

Siste kontroll omkring kl. 19—19.30: Samme
resultat over alt med unntak av nr. 9 som da
viste 0.3 pst.

Ny-Ålesund, 15. november 1962.

Johan Rasch
(sign.)

SKISSE B.S.I. VEST

TIL BILAG 16.

Bilag 19

Gruveskift, mandag den 5. november 1962
kl. 14.00—22.00.

Stiger Johan Rasch.

Str. 4: Åge Johnsen, f. 26/3-26. Bogen, Kvefjord.

Anskar Fjellet, f. 26/1-35, Håkannet, Vel-fjord.

Str. 6: Trygve Rødberg, f. 27/2-28, Trengereid. Ny Ålesund.

John Andreassen, f. 29/4-30, Rossfjordstraumen. Ny Ålesund.

(Birger Trøhaug, permisjon.) f. 7/4-17, Tromsø.

Str. 8A: Ingvald Holten, f. 10/3-33, Alta. Ny Ålesund.

Petter Pettersen, f. 7/10-37, Skjervøy.

(Fritjof Fossmo, permisjon) f. 31/5-32, Espenesbogen. Ny Ålesund.

Str. 8: Ole Bratland, f. 18/12-41, Hemnesberget.

Ragnar Mevold, f. 7/10-12, Borkenes.

(Arne Sannes, syk), f. 6/5-32, Hemnesberget. Ny Ålesund.

BFo 24: Emil Mikkelsen, f. 17/3-25, Kvefjord.

John Moen, f. 26/2-42, Moldjord, Beiarn.

(Gunar Jensen, syk) f. 9/9-22, Hemnesberget.

Str. 18: Albert Albrigtsen, f. 20/10-28, Olderdalen.

Sigmond Thomassen, f. 10/3-28, Steinfjord, Sør-Lavangen. Ny Ålesund.

(Gunnar Pedersen, syk) f. 9/5-38, Kabelvåg. Ny Ålesund.

Beltevakt: Erling Hagen, f. 3/4-31, Gratangen. Ny Ålesund.

Pumpevakt: Hilberg Jacobsen, f. 23/4-27, Jørgenvik, Sørkil.

(Trygve Rugås, syk) f. 20/2-18, Kirkegt. 3a, Trondheim.

Heis: Berner Larsen, f. 4/5-23, Bodin, Ny Ålesund.

Elektriker: Dirk de Vries, f. 31/12-35, Leyden, Holland.

Mekaniker: Petter Pettersen, f. 20/3-29, Røsvik i Salten, Ny Ålesund.

Overlevende fra Wavolds-skift.

Elektriker: Anton Vassdal, f. 30/1-43, Nesna. Ny Ålesund.

Mekaniker: Martin Flåtefjell, f. 1/1-18, Fauske. Ny Ålesund.

Beltevakt: Even Tiseth, f. 7/1-24, Løkken. Ny Ålesund.

Heis: Bjarne Sæther, f. 11/6-39, Stjørdal. Ny Ålesund.

for KINGS BAY KULL COMP. A/S

R. Engan
sign.

Gruveskift, mandag 5. november 1962.

Stiger Hans Pedersen.

Str. 4: Harald Hansen, f. 22/5-31, Rossfjordstraumen. Ny Ålesund.

Peder Pettersen, f. 26/8-17, Rossfjordstraumen.

Str. 6: Otto Langvad, f. 24/5-08, Fauske. Ny Ålesund.

Sverre Tollefsen, f. 17/7-34, Eidet, V.ålen.

Str. 8A: Kåre Solberg, f. 27/1-40, Orkdal.

Bjørnar Tharaldsen, f. 19/5-40, Karlstad, Målselv.

Str. 8b: Arthur Johansen, f. 24/6-29, Bardal (SKOFT). Ny Ålesund.

Andreas Bjørnsvik, f. 10/8-21, Trondheim. (SKOFT). Ny Ålesund.

BFo 24: Antlev Hansen, f. 21/11-16, Bodø. Ny Ålesund.

Edvard Fossmo, f. 2/8-37, Espenesbogen. Ny Ålesund.

Str. 18: Leif Kaspersen, f. 11/6-25, Tromsø. Ny Ålesund.

John Pedersen, f. 2/12-36, Alta. Ny Ålesund.

Beltevakt: Arne Hilstad, f. 15/3-28, Meldal. Ny Ålesund.

Pumper: Erhard Gundermann, f. 21/8-37, Sulitjelma.

Skinnelegger: Leif Fiske, f. 6/11-24, Øvre Surnadal.

Skinnelegger: Thor Eriksen, f. 15/9-27, Alta.

Byggere: Odd Hoel, f. 7/7-24, Vognill, Oppdal.

Sverre Mikalsen, f. 28/10-38, Storsteinnes.

John Sørli, f. 18/8-21, Soknedal, Ny Ålesund.

Heis: Asbjørn Rustli, f. 13/12-33, Hemne. Ny Ålesund.

Elektriker: Kjell Falk, f. 13/2-39, Bogøy, Steigen.

Mekaniker: Eivind Andreassen, f. 19/8-38, Rossfjordstraumen.

Bilag 20**Generell instruks for sprengning.**

Denne instruks gjelder for sprengning i sel-skapets samtlige kullgruver og gruverom som står i forbindelse med kullgruve. For sprengning i kullfri bergart i rom som ikke står i forbindelse med kullgruve, iakttas til enhver tid de i Norge for gruve drift gjeldende regler for sprengning.

A. Transport og lagring av sprengstoff under dagen.

Det skal kun brukes sprengstoff, fenghetter, lunte, tennere og tennapparater som er godkjent for vedkommende arbeidsplass.

Sprengstoff skal transporteres i egen vogn og ikke sammen med fenghetter. Transporten av sprengstoff skal ikke foregå samtidig med folketransporten.

Det er forbudt å ta med mer sprengstoff, lunte, fenghetter og tennere på arbeidsplassen enn det vanligvis går med på 24 timer.

Sprengstoff skal oppbevares, i god avstand fra transportinnretninger, i originalkassene eller i solide og låsbare trekasser merket «SPRENGSTOFF». Fenghettene oppbevares i et eget rom eller i egen solid kasse av tre eller annet ikke elektrisk ledende materiale. Etter at laget har forlatt oppbevaringsstedet, skal kassene være låst.

B. Borskjema.

Det skal kun bores etter skjema godkjent av bedriften. Stigeren vil alltid kunne gi opplysning om og undervise i dette.

For å unngå «gjennomblåsere», (d. v. s. stikkflammer gjennom sprekker ut i åpent rom, skal alle borhull ha en forsetning (et «tak») på minst 45 cm. Men forsetningen skal heller ikke være for stor. Den må alltid være mindre enn borhullets lengde for ikke å risikere utblåsere («pilskyting»).

«Sømkutt» og «brennkutt» er strengt forbudt i kullgruver.

C. Lading av borhull.

Det tillates kun vante arbeidere, som er be-

myndiget av bedriften, å lade og forlade borhull. Skytebasen skal kontrollere at alle borhull er rengjort for støv og at de er forskriftsmessig plassert før ladingen starter.

For lading gjelder følgende regler:

- a. Ladningen må være tilstrekkelig stor så den bryter slik at utblåsere («pil») unngås, men ikke større enn nettopp nødvendig for bryting.
- b. Størrelsen på ladningen er avhengig av lengden på borhullet og forsetningen. For borhull kortere enn 1,8 m er maksimumsladningen 1000 g tornit. For borhull lengre enn 1,8 m er maksimumsladningen 1500 g tornit.
- c. Patronene er ferdigpakket fra fabrikk og må ikke pakkes så hardt i hullet at de sprekker.
- d. Borhullene skal forlades helt ut til åpningen eller minst 60 cm med stenstøvforlading.

D. Skyting.

- a. Umiddelbart før skyting skal rommet omkring sprengningsstedet undersøkes med gassmålelampe. Dersom det påvises mer enn 1 pst. metan, skal det ikke skytes, og stigeren må straks varsles. På tørre steder strøs stenstøv.
- b. Intet skudd må avfyres uten at det settes ut vakt ved alle mulige adkomstveier. En god praksis er det å rope «varsko her» før tenning.

E. Etterfølgende undersøkelser.

- a. Forsakere.
Dersom et skudd ikke har eksplodert, må en ikke gå inn før etter 30 minutter ved luntetenning og 10 minutter ved elektrisk tenning. Stigeren må varsles.
- b. Etter skyting må hengen kontrolleres og løse partier renskes ned. Det må undersøkes nøye om det finnes ueksplodert sprengstoff i de løsskutte kullene.
- c. Før arbeidet settes igang etter skyting foretas gasskontroll.

Ny-Ålesund, den 7. september 1962

Einar Grimsmo
Driftsbestyrer
sign.

Bilag 21

**Forbygningsregler for gruvene i
Ny-Ålesund.**

Byggemåter for unormale geologiske forhold og byggemåter etter vanskelige ras er

ikke medtatt i disse forbygningsregler.

Overstigeren eller driftsbestyreren (gruveingeniøren) vil da i hvert enkelt tilfelle utarbeide en plan for byggearbeidet.

Ny-Ålesund, den 19. september 1962.

Einar Grimsmo
driftsbestyrer.

Til bilag 21

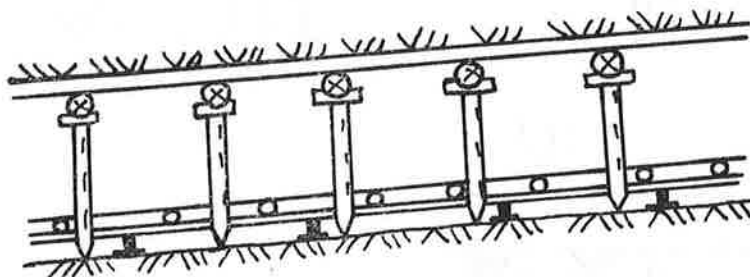

Fig. 1.

Bygging i beltesjakt.

Maksimal avstand mellom putene 2 m der kløvnin-
ger er brukt som farved.

Maksimal avstand mellom putene 3 m når rund-
tømmer på solide puter brukes som farved.

Maksimal avstand mellom hver farved 0,8 m.

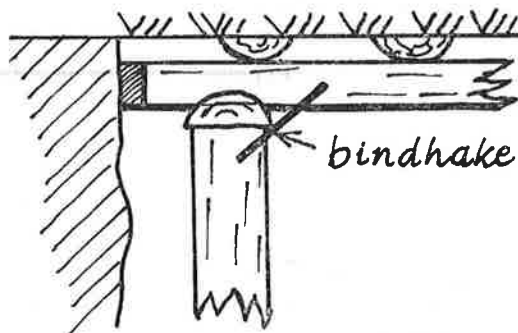
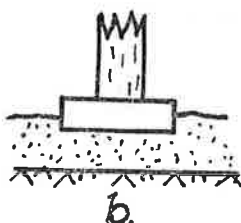
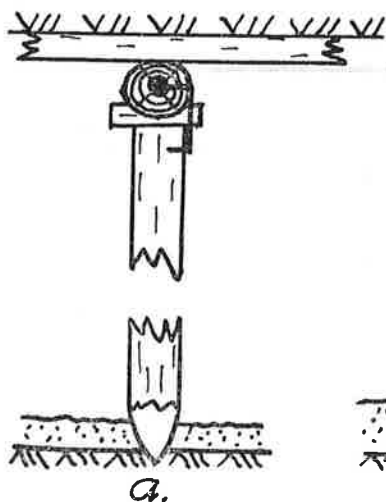
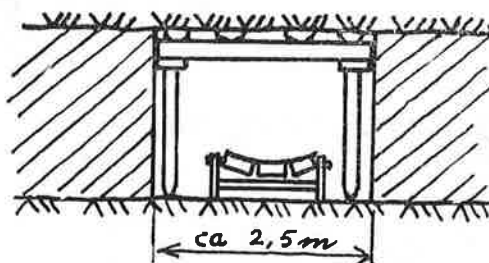
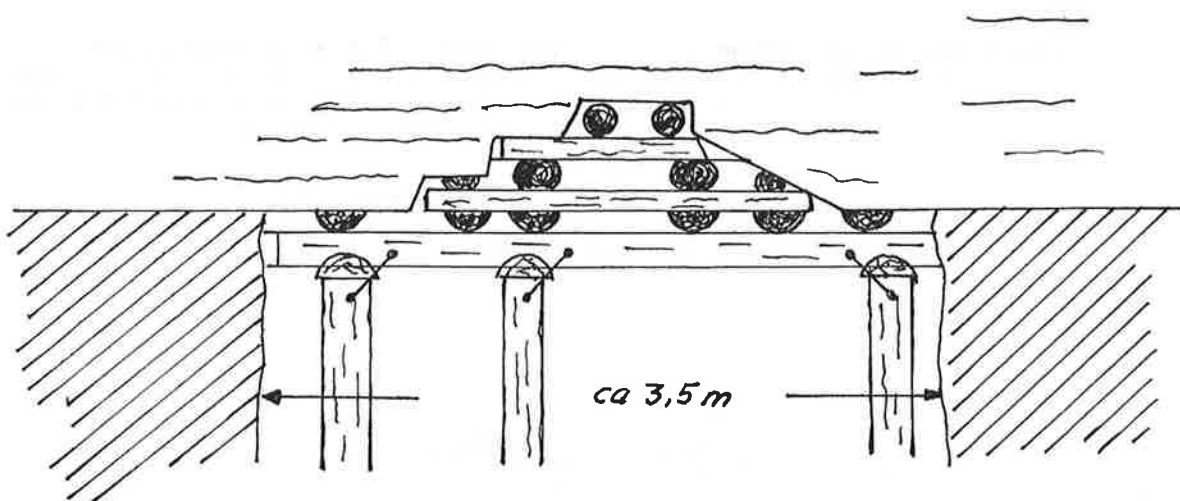

Fig. 2.

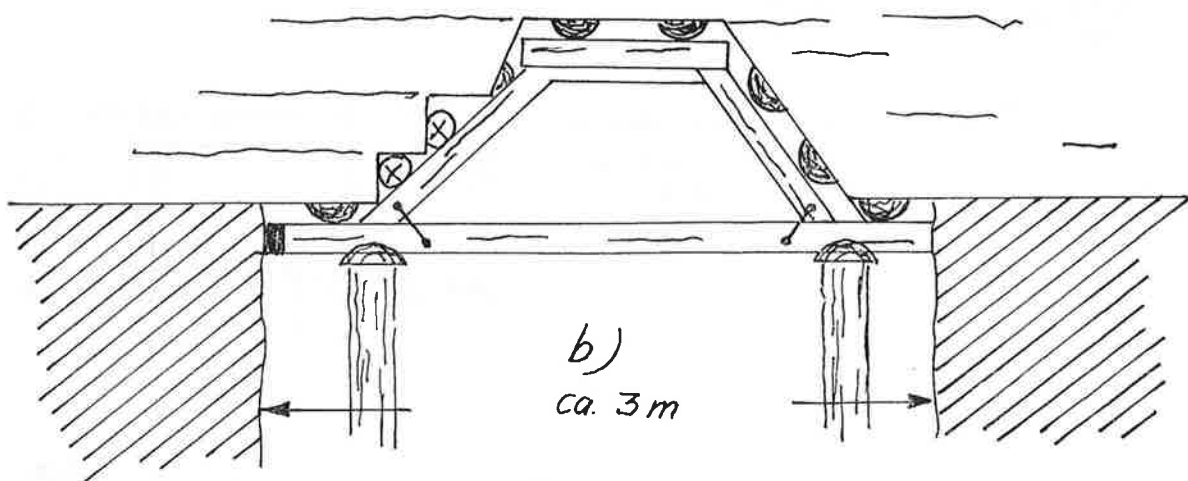
a. Stemplene spisses når de settes helt på
liggen for at de ikke skal knekke ved
litt sig.

b. Når stemplene ikke står på fast fjell
legges plank under.

Ikke målestokk.
14/9-62, E. G.

a)

b)
ca. 3 m

Fig. 3 og 4.

Bygging i sjakter og orter ved uregelmessig heng etter ras.

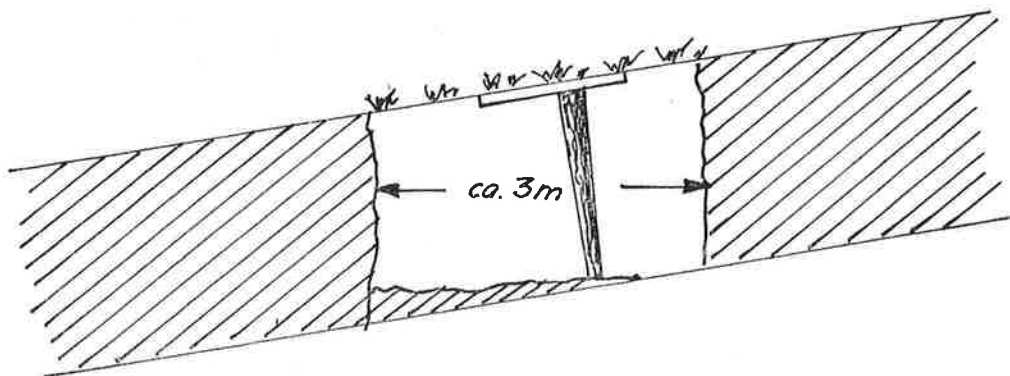
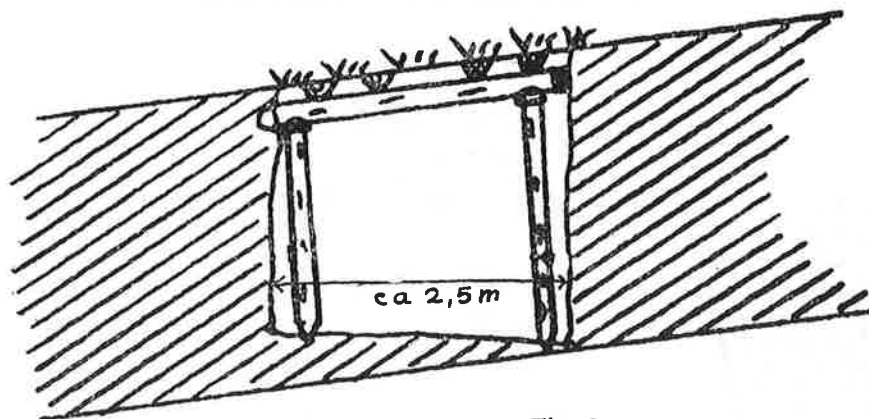

Fig. 5.

Bygging i ventilasjonsort med fast heng.
Maksimal avstand mellom hvert stempel 3 m.

1 7/2 - 62 28.

Fig. 6.

Vanlig bygging i feltort for beltemontering eller materialtransport.
Maksimal avstand mellom putene 2 m der kløvninger er brukt som farved.
Maksimal avstand mellom putene 3 m når rundtømmer på
solide puter brukes som farved.

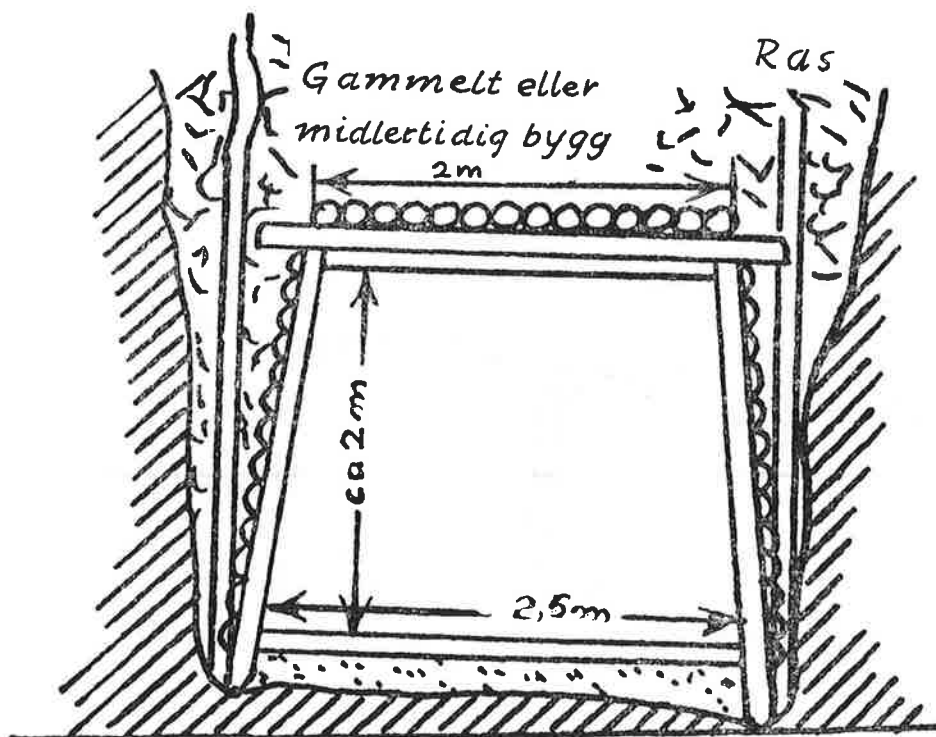

Fig. 7.

Bukkort.

På steder med stor mektighet settes opp foruten vanlig bygg direkte på hengen
også bukkort. Den dekkes med tømmer oventil og kløvninger på siden.

Lignende byggemetode benyttes på steder med dårlig heng og sidevegger
ved vanlige mektigheter.

Maksimal avstand mellom putene 1,5 m.

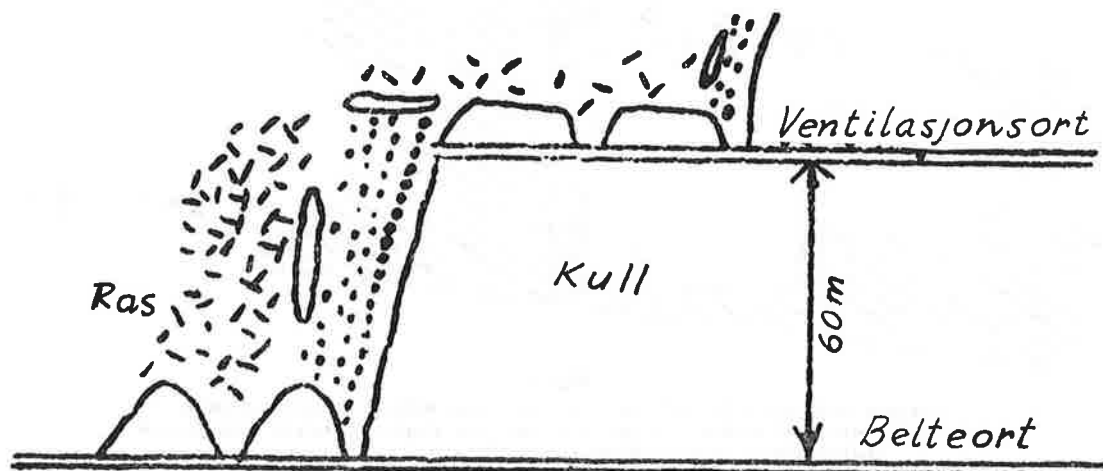
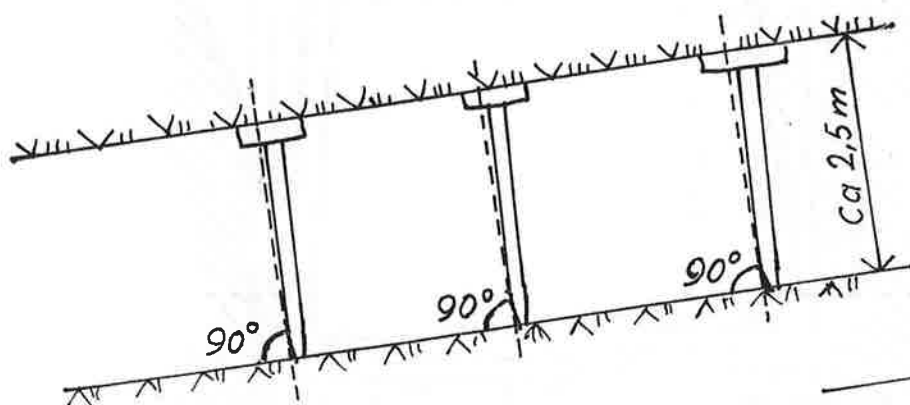
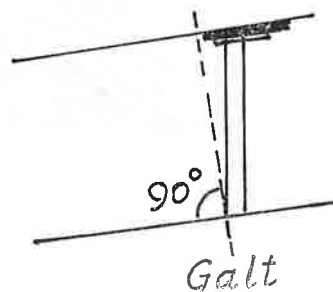

Fig. 8.

Bygging i strosser med normal mektighet.
Det benyttes tømmer med 5" topp.

Stemplerne spisses og det benyttes kraftige kiler som tåler endel sig. Maksimal avstand mellom stemplene 2,5 m. Maksimal avstand fra stuff til nærmeste stempelrast 3 m.

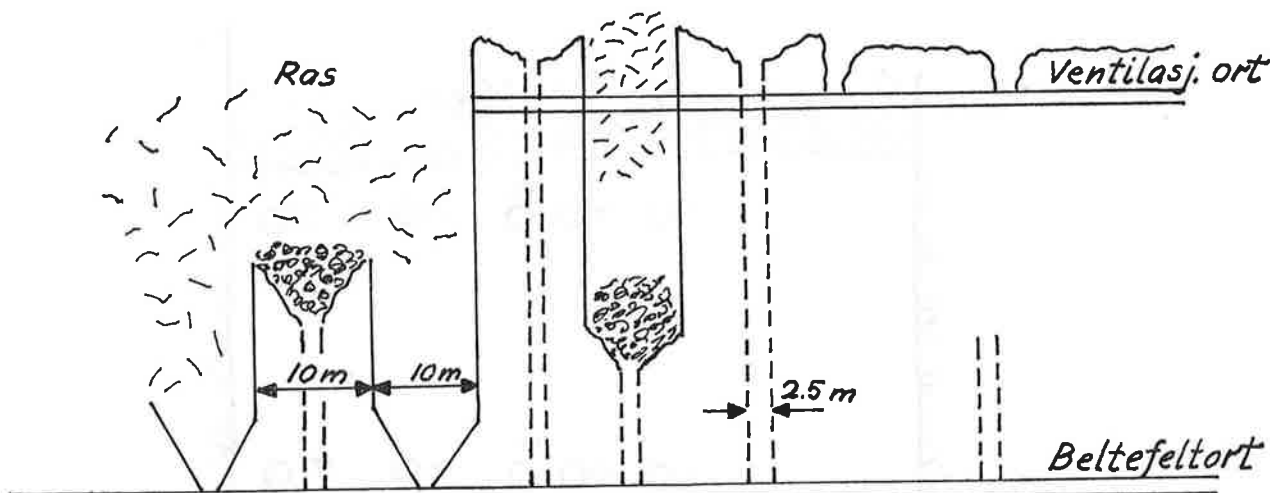

Fig. 9.
«Rom og pillaravbygning» ved mektigheter over 5 m.
Det blir ikke brukt tømmerforbygning.

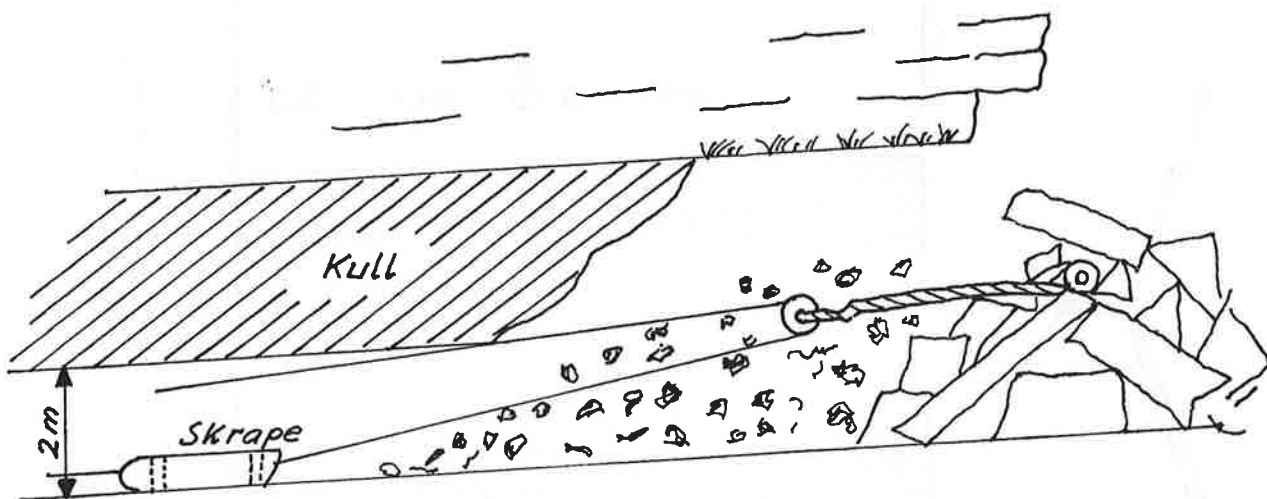

Fig. 10.
Utskraping ved «Rom og pillaravbygning» som vist i fig. 9.

Bilag 22

Instruks for elektrisk skyting i oppfaringsdrifter.

1. Før lading av borhullene foretas, skal kullbormaskinen, alle kabler og alt jernmaterieell fjernes MINST 10 M FRA STUFFEN.
2. Før ladingen påbegynnes, må det sørges for at strømmen er slått av borkabelen. KONTROLLERER AT BORMASKINEN ER STRØMLØS.
3. For lading benyttes ladestokk av tre. Det benyttes egen skyteledning som har en annen farge enn ringeledningen. Skyteledningen skal være kort-sluttet i enden hvor tennapparatet skal tilkobles.
4. Før tenning av salven, skal strømkretsen kontrolleres for brudd eller isolasjonsfeil med galvånometer som er godkjent av bedriften.
5. Til tenning brukes kun godkjent tennapparat. Skytebasen, som selv foretar den endelige sammenkobling, skal også tenne salven. Hele tiden skal skytebasen bære den avtagbare tennøkkelen på seg.
6. Hvis skyteledningen blir beskadiget, skal den utskiftes helt eller stykkevis. Skjøtene skal isoleres godt med isolasjonsbånd.
7. Ledningene fra fenghettene skal være kortsluttet før de kobles sammen.

Fig. 1.

Ledningene fra fenghettene kobles som fig. viser.

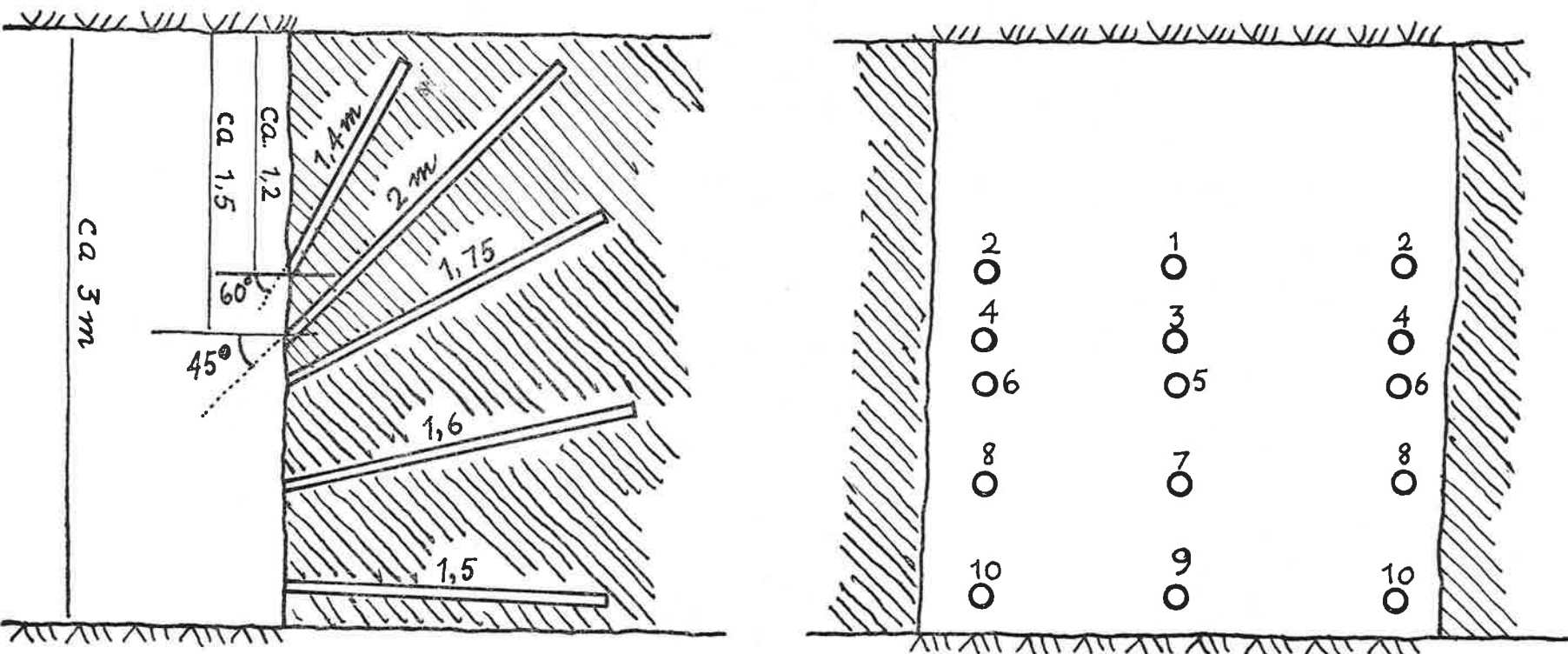

Fig. 2.

Borskjema for kortintervallstenning i oppfaringsdrift.

8. Alle skudd skal kobles i serie og kobles ved å snurre ledningene sammen som fig. 1 viser. På våte steder må koblingene isoleres.
 9. Ansvarshavende skal ha fullt overblikk over at alt er klart for tenning. Hvis nødvendig må vakter utsettes og alle må ha god dekning.
 10. Etter et bestemt skjema må skytebasen plassere fenghettene med riktig nr. i riktige hull. I tvilstilfeller må stigeren varsles.
- Fig. 2 viser eksempel på borskjema i

- oppfaringsdrift, der en kutter mot hen-
gen (engelskmannskutt). Ved kutt mot
liggen, tilsvarende borskjema.
11. *Forsakere.*
Dersom salven ikke tenner, skal en vente
minst 10 min. før en går inn til stuffen,
og først må skytekabelen frakobles tenn-
apparatet og kortsluttes. Kabelen og kob-
lingene undersøkes. Hvis salven
fremdeles ikke tenner, vars-
les stigeren.
12. Det vises også til regler i generell in-
struks for sprengning.

Ny-Alesund, den 4/10-62.

Driftsbestyrer.

Denne instruks erstatter oppslag 8. september 1954.

Bilag 23.

Den foreløpige undersøkelseskommisjons vit-
neavhør etter eksplosjonsulykken den 5/11-
1962 i Ester I og IV, Ny-Alesund.

Vitne nr.	Navn	Skift 5/11	Yrke/arb.sted	For- klaring side
1.	Grimsmo, Einar, driftsbestyrer			23
2.	Stien, Hedgar, overstiger			24
3.	Johnsen, Åge, etterm. Strosse 4			25
4.	Fjellet, Ansgar, etterm. Strosse 4	..		26
5.	Trøhaug, Birger, frav. Strosse 6	..		27
6.	Rødberg, Trygve, etterm. Strosse 6			28
7.	Andreassen, John, etterm. Strosse 6			29
8.	Fossmo, Frithjof, etterm. Strosse 8a			30
9.	Holten, Ingvald, etterm. Strosse 8a	31,		54
10.	Bratland, Ole, etterm. Strosse 8b	..		33
11.	Moen, John, etterm. B.Fo.24			35
12.	Mevold, Ragnar, etterm. Strosse 8b			37
13.	Mikkelsen, Emil, etterm. B.Fo.24	..		38
14.	Albrigtsen, Albert, etterm. Fo. 18	..	39,	53
15.	Tiset, Even, natt, beltevakt			41
16.	Flåtefjell, Martin, natt, mekaniker			43
17.	Sæter, Bjarne, natt, heisefører		44,	53
18.	Vassdal, Anton, natt, elektriker			46
19.	de Vries, Dirk, etterm. elektriker	..	47,	59
20.	Rasch, Johan, etterm. stiger	..	48,	55, 59
21.	Hagen, Erling, etterm., beltevakt	..		54
22.	Eriksen, Thor, form., beltevakt	s. 4		57
23.	Solberg, Kåre, form., Strosse 8b	..		58
24.	Hansen, Harald, form. Strosse 4	..		58
25.	Langvad, Otto, form., Strosse 6	..		58

Undersøkelseskommisjonsmøte den 10. no-
vember 1962 på Kings Bay Kull Comp. A/S's
kontor i Ny-Alesund.

Samtlige medlemmer av den oppnevnte
kommisjon var til stede unntatt ingeniør
Winsnes som ikke møtte på grunn av syk-
domsforfall. Til stede var også sikringsstiger
Lindberg, idet kommisjonen hadde besluttet
at han skal delta i alle møter så lenge det
gjelder innsamling av faktiske opplysninger.
Fremsto:

1. vitne Einar Grimsmo, 37 år gammel,
driftsbestyrer, fast bopel Surnadal. Formantes,
villig til å forklare seg.

Som forklaring om hvordan eksplosjons-
ulykken ble oppdaget og de tiltak som ble satt
igang, la vitnet frem notater fra følgende
tidspunkter: 1. 6. november 1962 kl. 15.30, 2.
6. november kl. 21.30, 3. 7. november kl. 14.00.
Disse notater ble lest opp, og vedtatt av vit-
net som forklaring. Likeså notater fra: 4. 8.
november 1962 kl. 15.45 og 5. 9. november
kl. 11.00.

På forespørsel opplyste vitnet at det gjen-
nom Bergmesteren for Svalbard er søkt om
dispensasjon fra kravene i Sikkerhetsforskrif-
tene med hensyn til elektrisk tenning ved
sprengning i gruver av klasse 3. Vitnet lovt
å legge frem for kommisjonen søknaden, og
eventuelle andre søknader om dispensasjon
fra Sikkerhetsforskriftene.

Vitnet ble spurt om det med hjemmel i
sikkerhetsforskriftene av Arbeidstilsynet eller
av Arbeidstilsynets representant, Bergmeste-
ren, er gitt konkrete pålegg for Ester I. Vit-

net opplyste at han i øyeblikket ikke kan huske at det er gitt noen slike pålegg. Vitnet føyet til at de nåværende sikkerhetsforskrifter trådte i kraft 1. januar 1962, og at det før den tid som sikkerhetsforskrifter gjaldt et utkast som var under bearbeidelse. I medhold av dette utkastet eller som tillegg til utkastet var det av Bergmesteren gitt en rekke konkrete pålegg. Disse pålegg finnes ved selskapskontor. Samtlige av disse pålegg er etterkommet i tur og orden etter hvert som de ble mottatt. Dessuten er det gitt enkelte muntlige pålegg som også er etterkommet.

Møte 10. november 1962.

Bergmesteren inispiserte Ester I både i august og i september d.å.

På forespørsel opplyser vitnet at det er utarbeidet en sprengningsinstruks som er sendt Bergmesteren til godkjennelse. Nevnte instruks er en omarbeidelse av en tidligere instruks. Instruksen vil bli lagt frem.

Vitnet ble deretter spurt om det i uken før ulykken inntraff var kommet noen meldinger fra stigere eller overstiger som kunne tyde på konkrete faremoment i Ester I. Vitnet opplyste at det ikke var kommet noen slike meldinger.

Oppløst og vedtatt.

Einar Grimsmo (s).

Ingeniør Winsnes kom mens 1. vitne avga forklaring.

Fremsto:

2. vitne Hedgar Stien, 32 år gammel, overstiger, fast bopel Rossfjordstraumen. Formantes, villig til å forklare seg, og avga deretter forklaring.

Vitnet forklarer at ulykkeskvelden satt han på sitt rom på hotellet og merket ca. kl. 22.45 at det elektriske lyset plutselig varierte sterkt i styrke. Vitnet sluttet av dette at det muligens hadde skjedd en korslutning på en høyspentkabel et eller annet sted. Han gikk så til vinduet og så opp mot gruva og konstaterte at det var mørkt ved Ester I og Sjakt VII. Vitnet ringte stigerkontoret Sjakt IV men fikk ikke noe svar. Deretter ringte han gruveelektrikerverkstedet Sjakt IV, og fikk kontakt med gruveelektriker Anton Vassdal. Denne kunne imidlertid ikke gi noen opplysninger annet enn at lyset var gått. Vitnet ringte deretter til elektrotekniker Karlsen for å rådføre seg med ham om hva som kunne ha skjedd. Karlsen mente at det måtte ha skjedd et brudd på en høyspentkabel. Mens vitnet og Karlsen snakket sammen, kom beltevakten ved Sjakt I inn på telefonen: «Det er mørkt her oppe», sa han. Vitnet ba beltevakten ringe ned til oppholdsrommet (hovedoppholdsrom-

met). Dette ble gjort, men han fikk ikke noe svar. Vitnet ba deretter beltevakten, Even Tiseth, om å forsøke å ringe gruveelektrikerverkstedet ved Sjakt IV over gruelinjen. Han kom heller ikke frem dit, og vitnet skjønnte da at linjen måtte være brutt nede i gruva. Vitnet ba deretter beltevakten å gå til åpningen av Sjakt I og undersøke om han kunne merke noe røyk der. Han kom straks etter tilbake i telefonen og meldte at det var tjukk røyk. Vitnet dro deretter sammen med elektrotekniker Åsmund Karlsen opp til sjakt I, hvor de begge konstaterte at der kom tjukk røyk opp av sjakten, og at det luktet brann. Såvidt vitnet kan huske spurte Karlsen om ventilasjonen i dagen skulle settes i gang, til det svarte vitnet nei, men Karlsen sa at han ville «kople ut høyspenten i gruva». Mens Karlsen gjorde dette, ringte vitnet til driftsbestyrer Grimsmo. Grimsmo hadde da allerede fått beskjed fra beltevakten Even Thiseth.

Med hensyn til spørsmålet om dispensasjon fra sikkerhetsforskriftene forklarte vitnet seg overensstemmende med 1. vitne, hvis forklaring ble lest opp og godtatt for dette punkts vedkommende.

På forespørsel opplyser vitnet at han ikke kjenner til at det i medhold av de gjeldende sikkerhetsforskrifter er gitt noen pålegg av Bergmesteren forsåvidt angår Ester I eller noen av de andre gruvene på stedet.

Vitnet forklarer videre at det er utarbeidet en sprengningsinstruks som er sendt Bergmesteren til godkjennelse.

På spørsmål om det i den siste uken før ulykken inntraff, var kommet noen meldinger fra stigere eller arbeidere som kunne tyde på konkrete faremomenter i Ester I, henviser vitnet til dagboken og gassprotokollen; utover det som står i nevnte bøker, er det ikke kommet noen meldinger av betydning.

Vitnet ble deretter spurt om hva som etter hans mening kunne ha vært årsak til ulykken. Han nevnte da en teori som har vært drøftet tidligere, og som går ut på at det på grunn av varmgang eller gnistdannelse i beltebremse i skråsjakta 4. seksjon, kan ha oppstått en kullstøveksplasjon.

Ellers har han ingen mening om hvordan ulykken kan ha oppstått, og heller ingen faktiske opplysninger som han i øyeblikket kan se å ha betydning i denne forbindelse.

Vitnet forklarer videre at han om formiddagen den dagen ulykken hendte, var på inspeksjon i Ester I og oppsøkte alle arbeidsplasser i gruva. Han oppdaget ikke noe usedvanlig noe sted og henviser til den anmerkning han gjorde samme dag angående inspeksjon i dagboken.

Ingeniør Winsnes anmodet om å få protokollert følgende etter egen diktat:

Vitnet ble spurt om han tror at en eventuell metangasseksplasjon utløste en kullstøveksplasjon.

Vitnet uttaler at han ikke har de nødvendige forutsetninger for å uttale noen tro om dette spørsmålet.

Vitnet ble deretter spurt om han under sine besøk i gruva umiddelbart etter ulykken hadde påvist kulloksyd (Co) og eventuelt hvor. Til dette svarte vitnet at han ikke hadde hatt med seg noe måleapparat, og at han av den grunn ikke hadde kunnet påvise kulloksyd.

Opplest og vedtatt.

Hedgar Stien (s.)

3. vitne: Åge Johnsen, 36 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Bogen i Kvæfjord. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring. Vitnet forklarer at han har arbeidet først i kullgruvene i Longyearbyen i 7—8 år, og det siste året her i Ny Alesund. Ulykkesdagen arbeidet han på ettermiddagsskiftet i Str. 4 i Ester I i sammen med Ansgar Fjellet. På ettermiddagsskiftet ble det drevet med montering av en elektrisk vifte. På det forrige ettermiddagsskiftet var den nye drifta på strosse 4 blitt påbegynt, og det var derfor blitt nødvendig å få satt opp vifte og en ny ventilasjonsslange for å bringe frisk luft inn på arbeidsstedet. Den nye viften ble montert i beltesjakten ca. 10 meter ovenfor vannpumpen, d.v.s. omtrent midtveis mellom strosse 6 og strosse 8a. Viften ble satt igang, men det viste seg at avstanden til nedenforliggende vifte ble for stor slik at sistnevnte vifte suget sammen luftposen. Straks etter at dette var konstateret, ble den nederste viften stoppet, mens den nymonterte viften ble holdt igang. På forespørsel opplyser vitnet at den nymonterte viften ble satt opp for å formidle luft nedover i sjakten, og derved sikre god tilgang av frisk luft på den nye arbeidsplassen. Både oppstartingen av den nye viften og avstengningen av den nederste viften fant sted like før skiftet var slutt. Vitnet føyer nå til at den nederste viften tidligere bare har vært i bruk noen få ganger og bare kort tid hver gang. Det hadde nemlig vist seg at denne viften virket uheldig eller iallefall at den hadde en tendens til å skape lokal resirkulasjon av luften. De gangene den ble satt i gang, var det med det spesielle formål for øye å blåse bort metangass omkring spillet som sto 8—10 meter nedenfor vifta.

Vitnet forklarer videre at da den nye viften ble satt igang, var den nederste viften ikke

igang, men vitnet og arbeidskameraten, Ansgar Fjellet, gikk ned til den nederste viften og satte den igang. Da det viste seg, som foran nevnt, at luftposen ble sugd sammen, ble viften stoppet.

Vitnet føyer til at den nye viften ble tilkoplet av gruveelektrikeren for ettermiddagsskiftet, en hollender som vitnet ikke kjenner navnet på.

På forespørsel opplyser vitnet at den viften som ble montert, var blitt hentet samme dag fra skråsjakta et sted i nærheten av oppholdsrommet hvor den lå lagret. Hvor viften hadde vært i bruk tidligere, kan vitnet ikke svare på, men henviser til stigeren. På spørsmål om i hvilken stand den nymonterte viften var, svarer vitnet at det manglet støpsel på kabelen. Støpslet ble montert av elektrikeren. Vitnet kjenner ikke til om det var noe annet som manglet viften. Han var ikke tilstede da den ble startet opp, men da han kom tilstede, gikk den normalt. På spørsmål om hvorvidt transporten av viften var vanskelig, svarer vitnet at det var den, men forklarer videre at viften ble firt ned med transporttralle så langt det var mulig, og deretter båret frem til monteringsplassen. Vitnet er sikker på at viften ikke ble utsatt for støt som kan ha skadet viften. Vitnet føyer til at viften ble transportert ca. 10 meter på conveyorbelt og at den på denne strekning passerte flere ruller. Vitnet kan derimot ikke tenke seg muligheten av at viften skulle ha blitt skadet på grunn av denne transporten. På forespørsel opplyser vitnet at hengen på det stedet hvor den nye viften ble montert, er slett, jevnt stigende og uten lommer som kan gi muligheter for ansamling av gass. På forespørsel uttaler vitnet at hengen over det sted hvor viften ble plassert, virket hel og uten fare for blokkfall eller fall av mindre stein. Monteringsstedet ble bestemt av stiger Rasch.

På spørsmål om når det sist ble foretatt gassmåling på strosse 4, opplyser vitnet at han ikke arbeidet på strosse 4 den dagen, og at han derfor ikke vet når det sist ble foretatt gassmåling, men henviser til stigeren.

På forespørsel opplyser vitnet at han kort tid etter at han begynte i gruva fikk utlevert et eksemplar av de gjeldende sikkerhetsforskrifter, og at han delvis har satt seg inn i forskriftene. På forespørsel sier vitnet at han ikke har noe å utsette på de sikkerhetstiltak som er gjennomført på den arbeidsplassen i gruva hvor han har vært, men føyer til at han er lite kjent med den driftsmåte som brukes her ved Kings Bay. Vitnet ble deretter spurt om hvorvidt foranstaltningene for å forebygge kullstøveksplasjon var forsvarslige, men svarer at han bare kan si at det

ikke ble foretatt stenstøvspreddning i samme utstrekning her som i Longyearbyen.

Når det gjelder sprengningen, forklarer vitnet at det som fast innarbeidet rutine ble foretatt gassmåling både før og etter salve. Dette var man ifølge vitnet meget nøye med. På spørsmål om hva slags tenning som ble anvendt, forklarer vitnet at det i de 5 månedene han har arbeidet på strosse 4, bare ble brukt luntetenning på vitnets skift. Til forladning ble brukt stenstøvposer av standardstørrelse ca. 25—30 cm. Det ble bare brukt 1 pose i hvert hull. Vitnet ble deretter spurt om han kjente til sikkerhetsforskriftenes bestemmelse på dette punkt. Han svarte at såvidt han kjente til, skulle det brukes 1 pose av den forannevnte standardstørrelse.

Vitnet forklarer at det i den tiden han har arbeidet på strosse 4, har vært beordret driftstans flere ganger på grunn av gassfare. Såvidt vitnet nå kan huske, er den største gasskonsentrasjon som han har vært med på å måle, ca. 1,5 pst.

Vitnet ble deretter spurt om hvilke gasskonsentrasjoner som ifølge hans praksis kunne tåles for at en salve skulle tillates avfyrt. Han opplyser da først at det ved måling av gasskonsentrasjoner så høyt som 0,8 og 0,9 ikke vil bli skutt, men at det derimot blir skutt på gasskonsentrasjoner på 0,6 og 0,7. Etter nærmere drøftelser av mulighetene for nøyaktig måling med gasslampe, sier vitnet at han vil korrigere noe på sin forklaring, og at han heller vil si det slik at når flammen er ca. $\frac{1}{2}$ cm, regner han med en gasskonsentrasjon på 0,5—0,6 og at «det skyter vi på». På forespørsel opplyser vitnet at han ikke har legeattest for at han ikke er fargeblind. Om han er blitt spurt om han har slik attest, eller kan skaffe slik attest, kan han ikke si noe bestemt om.

På forespørsel forklarer vitnet at han ikke har fått utlevert noen skriftlig sprengningsinstruks, og at han ikke kjenner til at det er gitt noen slik instruks for gruva her. Vitnet forklarer videre at arbeidskameraten Ansgar Fjellet har begynt på strosse 4 senere enn vitnet, og at det er vitnet som er «driver». Han vil imidlertid føye til at arbeidskameraten har lang erfaring i gruvearbeid, og at han har arbeidet i lengre tid ved Kings Bay enn vitnet.

Opplest og vedtatt.

Åge Johnsen (sign.)

4. vitne: Ansgar Fjellet, 27 år, gruvearbeider, fast bopel Velfjord. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han arbeidet som gruve-

arbeider i Ny Alesund 1 år, 1960/61, og at han kom opp på nytt ca. 20. september 1962. Han begynte praktisk talt med en gang på strosse 4 hvor han siden har arbeidet, sammen med Åge Johnsen bortsett fra vel 1 ukes tid da Johnsen var sykemeldt.

Vitnet forklarte seg overensstemmende med foregående vitne med hensyn til arbeidet på montering av viften, transporten av viften, monteringsstedet for viften og spørsmålet om når det sist ble foretatt gassmåling på strosse 4. 3. vitnes forklaring ble derfor lest opp for vitnet og godtatt som hans egen forklaring, med følgende tilføyelser:

Det er ikke riktig at vitnet gikk sammen med Johnsen helt ned til nederste vifte. Vitnet kan imidlertid bekrefte at luftposen ble sugd sammen da den nederste viften ble startet.

Vitnet var tilstede da den nye viften ble startet, og såvidt han kunne forstå, fungerte den normalt.

Vitnet forklarer at han fikk utlevert et eksemplar av sikringsforskriftene for ca. 3 uker siden, og at han har lest igjennom disse. Vitnet har ikke noe å utsette på de sikkerhetstiltak som har vært gjennomført for den arbeidsplassen i gruva hvor vitnet har vært. På forespørsel om foranstaltningene for å forebygge kullstøveksplasjon har vært forvarlige, opplyser vitnet at såvidt han kjenner til har det ikke vært foretatt stenstøvspreddning i strosse 4 overhodet. Vitnet har aldri fått ordre om å foreta spredning av stenstøv, og kjenner ikke til om det finnes sekker med stenstøv i den nedre del av gruva.

Når det gjelder gassmåling før og etter sprengning, hva slags tenning som ble anvendt og forladning forklarte vitnet seg overensstemmende med 3. vitne, hvis forklaring ble lest opp for ham og godtatt som hans egen forklaring dog med tilføyelse av at vitnet bare har arbeidet ca. $1\frac{1}{2}$ måned på strosse 4, og at han kjente sikkerhetsforskriftenes krav om 60 cm's forladning.

Vitnet forklarer videre at det i den tiden han har arbeidet på strosse 4, har vært driftstans 2 ganger på grunn av gassfare. Den største gasskonsentrasjon som har vært målt, er ca. 3 pst, etter hva vitnet vet. Dette er ifølge måling foretatt av stiger.

Vitnet ble deretter spurt om hvilke gasskonsentrasjoner som kan tillates forat salve skal kunne avfyres. Han opplyser da at hvis gasskonsentrasjonen er lavere enn 0,9, blir det skutt, men er den 0,9 eller høyere blir det ikke skutt. På spørsmål om hvordan gasskonsentrasjonen avleses på lampen, forklarer vitnet at han regner med at 1 pst. svarer til 1 cm. Vitnet forklarer videre at det har hendt

at det på hans arbeidsplass er blitt målt så stor gasskonsentrasjon at avfyring av salve måtte utsettes. På forespørsel opplyser vitnet at han ble undersøkt for fargeblindhet da han begynte her i 1960 (høsten 1960). Han var ikke fargeblind.

Vitnet forklarer at han ikke har fått utlevert noen skriftlig sprengningsinstruks, og at han ikke kjenner til at det er gitt noen slik instruks for gruva her. Ifølge vitnet er det kameraten, Åge Johnsen, som har ledet arbeidet fordi han har lengst erfaring, men vitnet føyer til at de pleier å diskutere arbeidsopplegget og delvis også foreta gassmåling sammen.

Opplest og vedtatt.

Ansgar Fjellset (sign.)

5. vitne: Birger Åsmund Trøhaug, 45 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Tromsø, Storgt. 124. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han har arbeidet som kullgruvearbeider ca. 4 år i Longyearbyen, og i Ny Alesund siden juni 1962. Her i Ny Alesund har han arbeidet hele tiden på strosse 6, og sammen med Trygve Rødberg.

Vitnet forklarer at ulykkesdagen skulle han egentlig vært på ettermiddagsskiftet på strosse 6, men fikk permisjon av stiger Rasch, slik at John Andreassen overtok jobben istedenfor ham. Søknaden om permisjon skyldtes et innfall, og hadde ingenting med forholdene på arbeidsstedet å gjøre.

Vitnet forklarer at det siste skiftet han var på, natt til lørdag 3. november, ble avsluttet uten at det var merket noe usedvanlig hverken med hensyn til gass eller andre faremomenter. På dette skiftet eller muligens på foregående var det påbegynt en ny geid.

Vitnet forklarer at etter hans oppfatning har ventilasjonen i den nedre del av gruva, iallefall på strosse 4 og 6, vært mindre tilfredsstillende i den senere tid. For ca. 1 ukes tid siden ble det målt gasskonsentrasjoner på ca. 3—4 pst. Arbeidet ble da innstilt, og det ble foretatt utbedringer av ventilasjonssystemet ved oppsetting av nye porter og vifter. Vitnet føyer til at måleresultatet 3—4 pst. er noe som stigeren er kommet frem til etter at han er blitt tilkalt av de som var på drifta, og som ikke har så godt måleutstyr som stigeren.

Vitnet forklarer at han for ca. 3 uker siden fikk utlevert et eksemplar av de nye sikkerhetsforskrifter, men han føyer til at han allerede på forhånd kjente til forskriftene. På forespørsel om hvorvidt sikringstiltakene i gruva på vitnets arbeidssted har vært tilfreds-

stillende, uttaler vitnet at det ble gjort hva som kan gjøres.

På spørsmål om hvorvidt det har vært tatt tilstrekkelige foranstaltninger mot faren for kullstøveksplasjon, uttaler vitnet at det etter hans mening på langt nær har vært utført stenstøvspreddning i samme utstrekning som i Longyearbyen, og at det etter vitnets mening har vært gjort for lite på dette punkt. Han har selv aldri fått ordre om å foreta stenstøvspreddning, og har ikke sett at andre har gjort det. Han har derimot lagt merke til at det har vært spredt stenstøv i transportsjakten av og til i høst, men etter vitnets mening altfor lite.

På spørsmål om hvorvidt det brukes lunte- eller elektrisk tenning på vitnets arbeidsplass svarer vitnet at det brukes begge deler. På spørsmål om hvorvidt det på vitnets skift har vært brukt elektrisk tenning, svarer vitnet nei, han har bare vært med på å bruke lunte-tenning. Vitnet føyer til at det på strosse 6 fantes utstyr for elektrisk tenning, og han kjenner til at det skiftet som forulykket, har av og til pleid å bruke elektrisk tenning. Vitnet forklarer at han undertiden brukte 2 sandpatroner som forlading, men som regel bare 1. Patronenes lengde anslår han til ca. 30 cm. Vitnet forklarer videre at både han og arbeidskameraten, Trygve Rødberg, har vært meget nøye med måling av gass før og etter skyting. På spørsmål om hvilken gasskonsentrasjon som ifølge vitnets praksis ble tolerert forat salve tillates avfyrt, svarer vitnet 0.3—0.4 pst. Vitnet føyer til at hvis det blir målt større gasskonsentrasjoner, blir som regel stigeren som har nøyaktigere gassmålingsinstrument, tilkalt, for å foreta kontrollmåling.

På spørsmål om hva som etter vitnets mening kan ha startet eksplosjonen i gruva, svarer vitnet at han ikke har noen sikre holdepunkter, men at han som en teori vil antyde muligheten av at det kan ha gått et ras i en beltesjakt, og at raset kan ha forårsaket brudd på de elektriske kabler som er festet til transportbeltets rammekonstruksjon, og skapt en kortslutning som igjen kan ha antent gass eller kullstøv.

På forespørsel opplyser vitnet at det alltid var tilstrekkelig med sandpatroner til forlading, og at det for såvidt var opptil den enkelte om han ville bruke 1 eller flere patroner i hvert hull.

På spørsmål om hvem som var skytebas eller «drivar», opplyser vitnet at det var Trygve Rødberg. På spørsmål om hvorvidt det lå igjen noe elektrisk materiell på strosse 6 opplyser vitnet at da han gikk av skiftet siste gang, nemlig lørdag morgen, la han ikke merke til at det lå igjen elektrisk materiell eller

verktøy av noe slag. Det var skiftet før som hadde skutt, og nattskiftet hadde kjørt ut kullene. Bormaskin, kabler m. v. var lagret utenfor strossa.

Opplest og vedtatt.

B. Trøhaug (sign.)

6. vitne: Trygve Oskar Martin Rødberg, 34 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Trengereid i Haus. Formantes, villig til å forklare seg, avga forklaring.

Vitnet forklarer at han har arbeidet i kullgruva i Ny Ålesund i 4 vintre tidligere, og vel 1 måned på strosse 6 sammen med Birger Trøhaug. På ettermiddagsskiftet ulykkesdagen arbeidet han imidlertid sammen med John Andreassen, som trådte inn istedenfor Birger Trøhaug.

Vitnet forklarer at da han og Andreassen begynte på ettermiddagsskiftet, hadde foregående skift skutt, slik at de to drev med kjøring hele skiftet igjennom etter at de først hadde rigget til for skraping, d. v. s. festet bakblokk og styringsblokk. Da skiftet var slutt, var det enda adskillig kull å kjøre ut, slik at det skiftet som forulykket, skulle fortsette med kjøring.

Etter regelen skal det ifølge vitnet foretas gassmåling når nytt skift tropper på, etter kaffepausen, og når skiftet er slutt. Vitnet forklarer at alle disse målingene ble foretatt, og at resultatene etter hva han kan huske, var henholdsvis 0.6, 0.3 og 0.3 pst. Målingene ble foretatt med vanlig gasslampe, av vitnet og kameraten.

På spørsmål om hvordan ventilasjonssystemet virket på vitnets arbeidsplass, forklarer vitnet at det for ca. 1 måneds tid siden var gjort et gjennomslag til en eldre beltefeltort, og at det siden den tid hadde vært en forholdsvis kraftig friskluftstrøm fra rampen og ut gjennom gjennomslaget, slik at ventilasjonen den siste måneden hadde vært meget god.

Vitnet forklarer videre at han har fått utlevert et eksemplar av sikringsforskriftene antagelig for ca. 1 måned siden, og vitnet har gjort seg kjent med forskriftene. På forespørsel opplyser vitnet at han ikke har noe å utsette på de sikkerhetstiltak som har vært foretatt på hans arbeidsplass. «Det har vært som det skal være». Også når det gjelder foranstaltninger for å forebygge kullstøveksplasjon, mener vitnet at det har vært gjort det som skal gjøres, idet det har vært strødd stenstøv både ofte nok og i tilstrekkelig mengde. Når det gjelder fjerning av kullstøv, er dette beltevaktens jobb, og at han for så vidt henviser til ham.

På spørsmål om hvorvidt det brukes lunte eller elektrisk tenning, svarer vitnet at det

brukes begge deler, men på hans skift har det i den senere tid bare vært brukt lunte. På strossing brukes vanligvis lunte, mens elektrisk tenning brukes på oppfaring. Vitnet føyer til at det på hans arbeidsplass fantes utstyr for begge tenningsmåter. Hvor mye kulltornit og tenningsmateriell som var oppbevart på strosse 6 umiddelbart før ulykken inntraff, kjenner vitnet ikke til med sikkerhet, men han går ut fra at det var tilstrekkelig til en liten salve til. Vitnet forklarer at til forladning ble brukt stenstøvpatroner, ca. 30 cm lange, og at det som regel ble brukt 2 patroner i hvert hull. Vitnet forklarer at det både før og etter skyting blir foretatt gassmåling, og at den maksimale gasskonsentrasjon som tolereres er 0.8—0.9 pst. Hvis gasskonsentrasjonen er høyere, blir ikke skutt. På spørsmål om det sto igjen noe ladet hull etter forrige skyting, sier vitnet at det hadde han ikke sett.

Det var heller ikke noe elektrisk materiell inne på strossa. Kabelen for bormaskin var kveilet opp og hengt opp sammen med bormaskinen utenfor strossa.

Det var vitnet som var skytebas «Drivar» på skiftet.

På spørsmål om hvorvidt vitnet har noen mening om hvordan og hvor eksplosjonen har begynt, forklarer vitnet: 1. Det er hans teori at eksplosjonen sannsynligvis er blitt tent ved at et ras eller blokkfall har kortsluttet strømførende elektriske ledninger og at kortslutningen har antent et eller annet brennbart. 2. Videre mener han at eksplosjonen sannsynligvis har funnet sted i seksjon 4 (beltesjakt vest med tiliggende strosser). Begrunnelsen for denne teori er at da vitnet var med på redningsaksjonen, var han først med innover Fo. 24 hvor de fant røk inne på oppholdet. Deretter var han med tilbake til sjakt IV nedover til Fo. 26 og innover denne feltort til «Hunstad-synken». Lenger kom de ikke på grunn av røyk. Og av det faktum at røyken på det tidspunkt hadde nådd til det punkt, slutter vitnet at eksplosjonen må ha funnet sted betydelig lenger ned, og et eller annet sted på seksjon 4.

På spørsmål om hvorvidt det har vært en kullstøveksplasjon, svarer vitnet at han under den redningsaksjon som er nevnt foran, fant sot på følgende steder: I Fo. 24 fra oppholdet og ca. 200 meter mot Sjakt IV, og i Fo. 26 ved «Hunstad-synken». Men hvorvidt det skyldes kullstøveksplasjon eller ikke, har ikke vitnet kjennskap til.

Vitnet forklarer videre at det på de områder hvor det ble funnet sot, hadde det tydeligvis vært en kraftig eksplosjon idet forbygningene var rasert. Han tenkte imidlertid ikke på å

undersøke i hvilken retning raseringen hadde foregått, og kan derfor ikke si noe om i hvilken retning trykket fra eksplosjonen har gått. Men han tror at eksplosjonstrykket har kommet oppover skråsjakta (seksjon 3) og derfra forplantet seg bl. a. innover Fo. 24 forbi oppholdet. På spørsmål om på hvilken side av forbygningene sotkonsentrasjonen var størst, svarer vitnet at han hadde inntrykk av at det var på den siden av forbygningene i Fo. 24 som vendte mot oppholdet. Om det var forbrenning eller sotnedslag som gjorde at det så svartere ut på den siden av forbygningene som vendte mot oppholdet, kan vitnet imidlertid ikke si noe bestemt om. Vitnet føyer til at ødeleggelsen av forbygningene helt sikkert avtok i retning fra oppholdsrommet og utover Fo. 24 mot sjakt IV. I Fo. 26 fant vitnet ingen ødeleggelser forårsaket av eksplosjon før han kom til «Hunstad-synken».

Vitnet føyer til at han var en av de som var med på å transportere de omkomne ut fra oppholdsrommet. På turen ned til «Hunstad-synken» var han sammen med bl. a. stiger Hans Pedersen.

På spørsmål forteller vitnet at han av sin stiger har fått muntlig beskjed om at han skal være skytebas eller «drivar» på drifta. På forespørsel sier vitnet at han ikke har legeattest for at han ikke er fargeblind, men han har vært til legekontroll og bl. a. blitt kontrollert for fargeblindhet.

På forespørsel forteller vitnet at den regel som er nevnt i begynnelsen av hans forklaring angående gassmåling når nytt skift tropper på o. s. v., skriver seg fra en beskjed som vitnet har fått av en stiger for flere år siden.

Vitnet ble deretter spurt om hvorvidt det i ytterpunktene for de to forannevnte områder hvor han fant sot, fantes mer fuktighet eller vann enn vanlig på de områder hvor det ble funnet sot. Til det svarer vitnet at det hverken i ytterkant av sotområdet i Fo. 24 eller ved «Hunstad-synken» var noe fuktigere eller mer vann enn på de strekninger hvor det ble funnet sot.

Opplest og vedtatt.

Trygve Rødberg (sign.)

7. vitne: John Kornelius Andreasen, 32 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Rossfjordstraumen. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han har arbeidet i kullgruvene i Longyearbyen i ca. 7 år, og nå på 3. året i Ny Alesund. Etter at vitnet kom opp fra ferie 17. oktober d. å., har han arbeidet med tømmertransport og forbygging. På ulykkesdagen fikk vitnet beskjed av stiger Rasch om å arbeide på strosse 6 sammen med Rød-

berg istedenfor Birger Trøhaug som hadde forfall. Dette er første og eneste gangen at vitnet har hatt strossearbeid siden han kom opp fra ferie, og også den eneste gangen han har arbeidet i seksjon 4, bortsett fra at han har vært med på forbygning i den nye transportsynken. Ellers har han drevet på med forbygning i skråsjakta.

Med hensyn til arbeidet på ettermiddags-skiftet, gassmålingen og ventilasjonssystemet forklarer vitnet seg fullt overensstemmende med 6. vitne, hvis forklaring ble lest opp for ham og vedtatt som hans egen forklaring.

Vitnet forklarer at han ikke har fått utlevert noe eksemplar av sikkerhetsforskriftene siden han kom opp fra ferie. Han mener imidlertid at han har fått utdelt sikkerhetsforskriftene tidligere, men de nye sikkerhetsforskriftene har vitnet ikke fått.

Vitnet forklarer at da han og Rødberg var ferdig med skiftet, og forlot strossa antagelig ved 21-tiden, var det ikke noe elektrisk materiell igjen inne på strossa. Kabelen for bormaskinen var kveilet opp og hengt på en bor som var satt inn i stoffen på venstre side av rampen. Det var Rødberg som var skytebas, «drivar» på skiftet.

Vitnet forklarer at han var med på redningsaksjonen etter ulykken. Han dro ned sjakt IV og innover Fo. 24 til oppholdsrommet og var med på å transportere ut forulykkede. Han var med på ialt 3 slike transporter. Han var sammen med bl. a. Erling Hagen, Trygve Rødberg.

Vitnet forklarer at han la merke til at det fra oppholdet og et stykke utover Fo. 24 i retning mot sjakt IV var en gråsvart masse som så ut til å være seig og fuktig på forbygningen. Det så ut til å være likt fordelt i begge retninger av Fo. 24. På spørsmål om hvor forbygningene var sterkest rasert, forklarer vitnet at dette var utvilsomt ved oppholdsrommet, som ikke var til å kjenne igjen.

På spørsmål om hvorvidt vitnet har noen mening om hvordan eksplosjonen har begynt eller hvor, svarer vitnet at han ikke kan forestille seg hvordan og hvor det har skjedd.

På spørsmål forklarer vitnet at skråsjakten hvor han har drevet forbygningsarbeide, alltid har vært temmelig fuktig helt fra bunnen og forbi oppholdet, og at kull som måtte finnes på liggen etter vitnets mening sikkert må ha vært fuktig.

På spørsmål uttaler vitnet at han er sikker på at det ikke var noen ladete hull som sto igjen på strosse 6 hverken da han troppet på eller da han gikk av.

Opplest og vedtatt.

John Andreassen (sign.)

Ingeniør Winsnes var ikke tilstede under avhøret av foregående vitne, idet han på grunn av sykdomsforfall var blitt permittert.

Møte 11. november 1962.

8. vitne: Frithjof Fossmo, 30 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Espenesbøen i Tranøy. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han har arbeidet i kullgruvene i Longyearbyen 1 vintersesong og 3 år i sammenheng i Ny-Ålesund. Han begynte å arbeide her i høst ca. 1. oktober. Han begynte først på den nye transportsynken, og for en uke siden på strosse 8a. På det sistnevnte arbeidsstedet har det foreløpig bare vært oppfaring.

På strosse 8a har vitnet arbeidet sammen med Ingvald Holten. På spørsmål om hvem av de to som var skytebas eller «drivar» opplyser vitnet at såvidt han vet er ingen spesielt utpekt av bedriften til skytebas eller «drivar». Både han og Holten har lang erfaring i gruvearbeid, og arbeider sammen uten noen spesiell arbeids- eller ansvarsfordeling.

Vitnet forklarer at ulykkesdagen var han ikke på arbejde, da han skulle til legen på grunn av tannverk. Siste gang han arbeidet på strosse 8a, var natt til lørdag 3. november. Om det ble sendt noen istedenfor ham og hvem dette i tilfelle var, vet ikke vitnet.

Da vitnet sist var på arbeid i strosse 8a, ble det drevet vanlig oppfarringsarbeid, d. v. s. boring, skyting og skraping. Da vitnet gikk av skiftet lørdag morgen, var det ikke noe spesielt ved forholdene på arbeidsplassen.

Med hensyn til gassmåling forklarer vitnet at det på hans arbeidsplass har vært praktisert slik at det alltid foretas måling ved skiftets begynnelse, og før og etter at det er skutt. På spørsmål om hvorvidt det også foretas gassmåling etter kaffepause og ved skiftets slutt, svarer vitnet at dette avhenger av forholdene. Som regel legges arbeidet slik opp at det blir skutt ved skiftets slutt slik at de som driver, slipper å vente på at røyken skal gå ut. På spørsmål om hvilke måleresultater som ble funnet på skiftet, forklarer vitnet at det ikke vistes gass på lampen, og at dette var ganske naturlig idet geiden bare var drevet toppen 20 meter inn, og det var ført frem luftpose for friskluftventilasjon. På spørsmål om hvordan ventilasjonssystemet på vitnets arbeidsplass virket i sin alminnelighet, svarer vitnet at ventilasjonen var meget god idet strosse 8a fikk direkte friskluftstrøm uten å gå om noen annen strosse. Derimot lenger ned i belteseksjon 4 var det etter hva vitnet har hørt, dårligere ventilasjon og flere ganger målt gass.

Vitnet forklarer at han for ca. 3 uker siden fikk utlevert de nye sikkerhetsforskrifter. Andre sikkerhetsforskrifter har vitnet ikke sett men føyer til at han har fått utlevert sprengningsinstruks og arbeidsreglement tidligere. Vitnet forklarer at han leste igjennom de nye sikkerhetsforskriftene med en gang han fikk dem. Vitnet forklarer at han ikke har noe å utsette på de sikkerhetstiltak som har vært gjort på hans arbeidsplass, strosse 8a. Når det gjelder foranstaltninger for å forebygge kullstøveksplasjon, forklarer vitnet at det ble spredd stenstøv i alle fall en gang siden han begynte i gruva i høst. Det var i transportsynken (den nye) at vitnet la merke til at det var spredd steinstøv.

Ellers bemerker han at det var ganske mye kullstøv i gruva, spesielt omkring drivhodene i beltesjakt Vest. Vitnet har ikke vært med på å fjerne kullstøv, og har aldri fått noen beskjed om å gjøre det. Det er såvidt vitnet vet, beltevaktens jobb.

Vitnet forklarer at i den tiden han arbeidet på strosse 8a, ble det bare brukt luntetenning. Det fantes også utstyr for elektrisk tenning, men det var ikke gitt noe påbud om at elektrisk tenning skulle brukes. Det var lettere å bruke luntetenning, og da det ikke forekom gass, brukte de luntetenning. Stigeren var kjent med at det ble brukt luntetenning, og nedla ikke noe forbud mot det. Vitnet forklarer at strosse 8a hadde en svak stigning oppover fra beltesjakt vest. Stigninggraden kjenner han ikke.

På spørsmål om hva slags forladning som ble brukt, forklarer vitnet at de brukte stenstøvpatroner av standardstørrelse ca. 30 cm lange, og alltid 2 patroner i hvert hull når det ble skutt i kull.

Når det gjelder spørsmålet om elektrisk materiell i geiden, forklarer vitnet at kabelen var plugget inn i kontakt på motsatt side av beltesjakten og hengt opp innover geiden ca. 10 meter. Derinne hadde de slått inn en gammel bor i stuffen og pleide å kveile opp kabelen og henge den og bormaskinen opp fra seg der. På spørsmål om hvorvidt det sto strøm på kabelen da vitnet og kameraten forlot skiftet, svarer vitnet at han for sin del ikke slo av strømmen, men kan ikke svare for hva arbeidskameraten hadde gjort. Når det ble målt gass, var det vanlig å passe på å slå av strømmen, men som foran nevnt var det ikke blitt målt gass (funnet gass) på strosse 8a i den tiden vitnet arbeidet der, såvidt han vet. Salven var avfyrt da skiftet sluttet, og det sto ingen ladete hull igjen.

Når det gjelder spørsmålet om hvordan og hvor eksplasjonen har begynt, svarer vitnet at det etter hans mening må skyldes en eller

annen feil i det elektriske anlegg oppstått ved blokkfall eller lignende.

Vitnet var ikke med på redningsaksjonen, han ble varslet om ulykken først ved 4-tiden om morgenen.

På spørsmål om det var gjennomgående ventilasjon i geiden hvor vitnet arbeidet, forklarer vitnet at det først ble gjort gjennomslag ulykkesdagen, og at det derfor selvsagt ikke var gjennomgående ventilasjon tidligere.

Den sprengningsinstruks som er nevnt foran, har vitnet ikke fått personlig. Den var oppslått på oppholdet.

På spørsmål om hvordan vitnet foretar gassmåling, forklarer vitnet at han regner med at en flamme på ca. 1 cm. svarer til ca. 1 pst. gass. Når det måles så mye gass, varsles alltid stigeren for sikkerhets skyld. Vitnet er blitt legekontrollert for fargeblindhet flere ganger. Da han var på sesjon for ca. 10 år siden, var han ikke fargeblind, da han ble kontrollert her i fjor høst, var han delvis fargeblind og resultatet var visstnok det samme i høst. På spørsmål om hvordan han kan foreta gassmåling når han er fargeblind, svarer vitnet at han ser størrelsen på flammen godt. Vitnet går ut fra at bedriften er kjent med legerapporten, og dermed kjent med at vitnet er delvis fargeblind, men han vet ikke positivt om bedriften er orientert. Vitnet føyer til at på grunn av diagnosen delvis fargeblind, har han alltid pleid å ha arbeidskameraten til å kontrollere resultatet når han har foretatt gassmåling.

På spørsmål om hvor mange forladningspatroner ble brukt ved skyting i stein, svarer vitnet at hullene ble fylt helt ut.

På spørsmål om hvorvidt vitnet har fått utlevert arbeidsreglementet, svarer vitnet bekreftende og at han har fått det for lenge siden, men uten å kunne angi nærmere tidspunkt.

På spørsmål om hvilken faringsvei som ble benyttet fra strosse 8a forklarer vitnet at det vanlige var å kjøre beltet opp til oppholdet og deretter følge Fo. 24 frem til sjakt IV. På spørsmål om hvordan hengen var mellom strosse 8a og strosse 8, forklarer vitnet at hengen var dårlig men at forbygningen var god. Vitnet har selv ikke vært med på forbygningen der, og tør ikke si noe nærmere om hengens karakter.

På spørsmål om hvordan hengen var i geiden på strosse 8a, forklarer vitnet at den til å begynne med var god, men at de et stykke inn i geiden kom til en «kant» (nedtrapping), og at det på dette punkt kunne være fare for ras eller blokkfall.

Opplest og vedtatt.

Frithjof Fossmo (sign.)

9. vitne: Ingvald Holten, 29 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Bossekop, Alta. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han begynte å arbeide i gruva her i Ny-Ålesund ca. 1. oktober d.å., og at det er tredje vintersesong han arbeider her. Han har ikke arbeidet i Longyearbyen. Vitnet har arbeidet ved strosse 8a siden driften der ble påbegynt for kort tid siden. Ulykkesdagen var det 3. eller 4. skiftet for vitnet på strosse 8a. Ulykkesdagen arbeidet han på ettermiddagsskiftet. Vitnet har arbeidet sammen med Frithjof Fossmo på strosse 8a, bortsett fra ulykkesdagen da Peder Pettersen trådte inn istedenfor Fossmo som hadde sykdomsforfall.

På spørsmål om hvem av de to som var skytebas eller «drivar» forklarer vitnet at mens han arbeidet sammen med Fossmo, var det Fossmo som var skytebas eller «drivar», men ulykkesdagen var det vitnet. Vitnet hadde fått spesiell beskjed om dette av stigeren, og vitnet føyer til at Pettersen begynte i høst for første gang i gruva.

Vitnet forklarer at det arbeidet han deltok i på strosse 8a var vanlig oppfaringsarbeid, d.v.s. boring, skyting og skraping. I den tiden vitnet hadde arbeidet der, var det blitt drevet inn en geid i ca. 30 meters lengde. Om ettermiddagen ulykkesdagen ble det gjort gjennomslag til den gamle transportsynken. I løpet av ettermiddagsskiftet hadde de skutt 2 salver, og da skiftet var slutt, hadde de nylig skutt den siste salven, men skrapingen var ikke begynt fordi det var vanskeligheter med å få festet bakblokken for kjøring. Vitnet er sikker på at det ikke sto igjen noen ladete hull.

Om gassmåling uttaler vitnet at det på hans arbeidsplass ble praktisert slik at det alltid foretas måling ved skiftets begynnelse, før de lader, før det skytes, og etter at det er skutt. Dessuten foretas måling ved påtropping etter kaffeпаusen, og ved skiftets slutt når forholdene ligger slik til rette. Her føyer vitnet til at de pleide innrette seg slik at det ble skutt ved slutten av skiftet. Dessuten foretar stigeren måling av gass.

På vitnets arbeidsplass var det lite gass, det kunne såvidt skimtes på lampen, men etter hva stigeren har gitt beskjed om, var det av stigeren blitt målt opptil 0,3 pst.

På spørsmål om hvordan ventilasjonssystemet virket i sin alminnelighet på vitnets arbeidsplass, forklarer vitnet at ventilasjonen var meget god idet de fikk friskluft fra to kanter, fra beltesjakt vest og fra en geid som kommer ut i beltesjakten akkurat ved strosse 8a. Viften var montert på motsatt side av

beltesjakten slik at luftslangen var ført tvers over beltesjakten og innover geiden.

Vitnet forklarer at han har fått de nye sikkerhetsforskriftene for ca. 3—4 uker siden. I år har han ikke fått noen sprengningsinstruks, og heller ikke noe arbeidsreglement, men han hadde begge deler forrige sesong.

Vitnet har ikke noe å utsette på de sikkerhetstiltak som har vært gjort på hans arbeidsplass, strosse 8a. Det har vært ganske bra. Han forklarer imidlertid at det var nokså mye kullstøv særlig ved rampen, ved drivhodene på beltesjakta og spesielt nedenfor strosse 8b når det hadde vært lastet. Han har bare sett at det har vært strødd stenstøv en gang i den tiden han arbeidet på strosse 8a. Det ble da strødd ved rampen, ovenfor og nedenfor, og i ganske store mengder. Vitnet har ikke vært med på å fjerne kullstøv i den tiden han har arbeidet på strosse 8a, og har ikke fått noen beskjed om å gjøre det i den tiden han arbeidet på strosse 8a, og det er faktisk ikke tid til å gjøre det i tillegg til det egentlige arbeid. Fjerning av kullstøv er såvidt vitnet vet, beltevaktens jobb. Vitnet har fra tid til annen arbeidet på dagsing, som regel som beltevakt, og har da også arbeidet med fjerning av kullstøv, opprensning m. v. langs transportbeltene.

Med hensyn til tenning, og forladning forklarte vitnet seg overensstemmende med foregående vitne bortsett fra at det etter vitnets mening ikke fantes skytekabel for elektrisk tenning på strosse 8a, og at han vil anslå geidens stigningsgrad til ca. 1 : 20. Foregående vitnes forklaring på disse punkter ble derfor lest opp for vitnet og godtatt som vitnets egen forklaring.

Vitnet forklarer at kabelen for bormaskinen gikk fra en oljebryter på motsatt side av beltesjakten, og knyttet til pluggene for luftslangen tvers over beltesjakten og innover geiden ca. 10 meter. Der inne var det slått en bor i stuffen og de pleide bruke boren til å henge kabelkveilen på. Bormaskinen pleide de også henge der, unntagen når de skulle skyte. Vitnet forklarer etter å ha blitt gjort kjent med Fossmos forklaring angående spørsmålet om hvorvidt strømmen var slått av ved skiftets slutt lørdag morgen i forrige uke, at heller ikke han slo av strømmen.

Vitnet forklarer at da de sluttet skiftet ulykkesdagen, hadde de som foran nevnt boret og skutt salven. Bormaskinen og kabelen var kveilet opp og hengt opp på den gamle boren som var slått inn i stuffen ca. 10 meter inne i geiden. Etter at salven var skutt, hadde vitnet brukt boren for å forsøke å feste bakblokken, og boren var da i full orden med strøm tilkoblet. Strømmen ble ikke slått av

da vitnet og Pettersen forlot arbeidsstedet. Vitnet er således helt sikker på at det sto strøm i kabelen frem til bormaskinen.

Vitnet forklarer at geiden ble drevet ut i en profil på 2 × 2 m. Hengen var bra sålangt som ca. 20 m innover. Der kom det en forkastning slik at det var kull i hengen frem til gjennomslaget. Men også den siste delen av hengen var etter vitnets mening bra. Vitnet forklarer at det var forholdsvis lite sprekker i hengen, og at det ikke skulle være særlig fare for blokkfall eller steinfall, spesielt ikke på de første 10—12 meter av geiden. Der hvor bormaskinen hang, var det også god heng. Der var riktignok en «kant», men den var etter vitnets mening helt fast. Vitnet har flere ganger banket borti den forannevnte kanten for å se om den skulle være løs.

Vitnet forklarer at det ved skiftets slutt var igjen ca. 1½ eske lunteknall. Disse var oppbevart i en rådmalt trekiste (knallkisten), som sto i inngangen til luftgeiden. Ammunisjonen, d. v. s. kulltornit, ble vanligvis oppbevart i den nye transportsynken noen meter nedenfor det sted hvor den krysser den gamle transportsynken. Der sto ammunisjonen i kassevis, d. v. s. i den vanlige emballasjen som ammunisjonen kommer i fra fabrikkene. Da skiftet var slutt, var det bare 5—6 pakker ammunisjon igjen nede ved strosse 8a. Disse var lagret i en kasse som foran nevnt, ca. 5—6 meter fra knallkassen innover i luftgeiden. Hengen på dette sted var ifølge vitnet ganske bra. Det var vanlig at det ble båret ammunisjon fra det førstnevnte til det sistnevnte lagringssted etter behov, og 1 kasse om gangen. På grunn av at det var så lite igjen, da skiftet var slutt, ga vitnet beskjed til Vråberg som var på motskiftet og til stiger Rasch. Hvor mange kasser det var på det førstnevnte lagringssted for ammunisjon, kan vitnet ikke huske, men det var adskillige kasser slik at det ikke skulle være behov for motskiftet å transportere ammunisjon dit, fra dagen. Transporten av ammunisjon fra dagen til lagringsstedet i den nye transportsynken foregikk med tømmertraller, og som regel ble det transportert ca. 16 kasser om gangen. Det ble ikke gitt beskjed om behandlingen av knall.

Vitnet forklarer at knallene ble utlevert av stigeren i knallbua i dagen, og transportert ved at den enkelte bar med seg 2—3 esker om gangen. Det ble ført protokoll av stigeren over utleveringer av ammunisjon og knall, men det ble ikke krevet kvittering av den som hentet det, og det ble heller ikke kvittert.

På spørsmål om hvordan vitnet har foretatt gassmålingene, forklarer vitnet at det har vært foretatt med vanlig gasslampe, og at han ved avlesningen regner med at en flamme på

1 cm svarer til 1 pst. gass. Vitnet forklarer at etter hva han kan huske, ble han før oppreisen i fjor undersøkt av legen på hjemsteden og også kontrollert for fargeblindhet. Legeattesten hadde han med seg, viste den frem på kontoret i Harstad og leverte den til selskapet ved ankomst hit. Vitnet var også hos legen til undersøkelse i høst for vel 1 uke siden, men ble da ikke kontrollert for fargeblindhet.

Vitnet forklarer videre at han som foran nevnt har fått utlevert en sprengningsinstruks, men at han har mistet den for lenge siden, at han ikke har fått utlevert noen ny, og heller ikke bedt om å få noen ny. Vitnet kjenner ikke til at sprengningsinstruksen er oppslått noen sted i gruva.

Vitnet uttaler at det var 7 meters avstand mellom forkant av viften til hjørnet mellom beltesjakt vest og luftgeid til skråsjakt.

Vitnet forklarer at han var med på redningsaksjonen etter ulykken. Han var 2 ganger inne på oppholdet og hjalp til med å bære ut forulykkede. Han gikk da ned sjakt 4 og inn feltort 24 til oppholdet. Dagen etter ulykken var han med på et forsøk på å komme ned sjakt I og inn til Fo. 18. Han var sammen med Stien og 5 andre, nemlig Hagen, Munkvold, stiger Hans Pedersen, Stene, Albrigtsen.

På spørsmål om hvor stort gjennomslag det ble oppnådd før skiftet var slutt, forklarer vitnet at gjennomslaget var så lite at det måtte strosses for å komme til å feste bakblokken på den andre siden av den gamle transportsjakten som det var gjennomslag til. Etter vitnets mening er det imidlertid usannsynlig at ulykkesskiftet kunne være kommet så langt som til avfyring av skudd i forbindelse med den forannevnte strossing før eksplosjonen inntraff.

Vitnet forklarer at hengen i beltesjakt vest var dårlig mellom strosse 8a og 8b, og den var særlig dårlig et sted like ovenfor spillet for strosse 8a. Vitnet forklarer at det var flere strømførende kabler i beltesjakt vest på det forannevnte sted, bl.a. kabel til pumpebeltene.

Opplest og vedtatt.

Ingvald Holten (s.)

Formannen refererer til telegram datert 11. november fra Yrkeshygiensik Institutt. Verkslege Ebbe Torgersen ble tilkalt, og anmodet om å innhente de prøver som er nevnt i telegrammet. Legen uttalte at det ville bli nødvendig med seksjon for samtlige fundne forulykkede. Spørsmålet om innhenting av seksjonstillatelse fra de pårørende ble reist, men

kommisjonen fant på grunn av tidsnøden og forholdene forøvrig å måtte be legen om å foreta seksjon og innhente andre nødvendige prøver så snart som mulig, og at det derfor ikke kan innhentes samtykke fra de pårørende på forhånd. Det bemerkes at ifølge opplysninger fra legen vil slik seksjon som det her er tale om, ha liten betydning som inngrep, tatt i betraktning de skader som de forulykkede er påført. Når det spesielt gjelder de forulykkede som har pårørende på stedet, fant kommisjonen å måtte legge vekt på en uttalelse fra legen om at innhenting av samtykke ville kunne virke foruroligende på de pårørende.

Ingeniør Winsnes forlangte deretter protokollert etter egen diktat: Grimsmo og Stien blir avhørt som første vitner i morgen 12. november i den rekkefølge de er nevnt angående de punkter i Sikkerhetsforskrifter for kullgruvene på Svalbard, fastsatt av Kommunal- og Arbeidsdepartementet 6. oktober 1961, som kommisjonen merket seg under siste møte ombord på «Nordsyssel».

Formannen fortsatte deretter protokollasjonen: De øvrige medlemmer av den foreløpige granskingskomité er av den oppfatning at det på grunn av tidsnøden er viktig å få samlet inn alle faktiske opplysninger om gruvelykken så langt det er mulig for på denne måten å kunne komme frem til opplysninger om ulykkens årsak, hvor eksplosjonen er startet, o. s. v. Kommisjonen vil derfor fortsette med å avhøre alle som var på skiftet før ulykken inntraff, og alle andre som kan antas å gi opplysninger om faktiske forhold av interesse.

10. vitne: Ole Hermann Bratland, 20 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Hemnesberget. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han i juli 1961 kom til Ny-Ålesund for å arbeide som gruvearbeider og at han siden har arbeidet her i gruva bortsett fra ca. 2 måneder i sommer. I slutten av september d.å. begynte han på strosse 8b sammen med Arne Sannes, og har arbeidet der siden sammen med Sannes bortsett fra en tid da Sannes var sykemeldt, og hadde flere forskjellige stedfortredere.

Vitnet forklarer at på ettermiddagsskiftet ulykkesdagen arbeidet han på strosse 8b sammen med Mevold. Arbeidet på strosse 8b gikk ut på vanlig oppfaring, d. v. s. boring, skyting og skraping og det var drevet en geid fra beltesjakt vest til den gamle transportsynken. For ca. 1 ukes tid siden var det påbegynt en ny geid fra den forannevnte og opp mot den gamle transportsynken. Da vit-

net kom på ulykkesdagen, var geiden drevet inn ca. 15 meter og så godt som fremme ved den gamle transportgeiden. Det var tydelig at foregående skift hadde skutt like før skiftet var slutt, og vitnet og arbeidskameraten måtte begynne med å skuffe bort løskull for å komme til med boring i stoffen for ny salve for å oppnå gjennomslag. Salven ble avfyrt, og det ble oppnådd gjennomslag til den gamle transportsynken. Etter at det var blitt gjennomslag, fikk vitnet festet bakblokken for skrapa i bygget i den gamle transportsynken. Geiden hadde imidlertid en S-lignende form, slik at kjøring med skrapen ville vært vanskelig. Da de gjorde et forsøk, viste det seg imidlertid at skrapespillet ikke virket. De gikk begge opp på oppholdet og ringte derfra til gruveelektrikeren. Deretter satt de en stund på oppholdet og ventet, og gikk så tilbake til strosse 8b. Der fant de gruveelektriker D. Vies som holdt på å reparere skrapespillet. Han uttalte at spillet nu var i orden. Vitnet la merke til at elektrikeren hadde demontert lokket for oljebryteren. Lokket ble satt på igjen, og vitnet prøvet spillet og fant at det var i orden. De prøvde så å kjøre, men det gikk dårlig på grunn av den form den siste del av geiden hadde. Vitnet var 2 ganger oppe ved bakblokka for å forsøke å finne et mer høvelig feste for den, men det var vanskelig å få til. Spillet ble kjørt ca. $\frac{1}{2}$ times tid, men det gikk hardt utover wirene der hvor de lå an mot stoffen i den øverste delen av den nye geiden. På forespørsel opplyser vitnet at han ikke merket noe røyklukt de gangene han var oppover for å forsøke å endre festet for bakblokka. Det var vitnet som kjørte spillet, og kameraten som var ny på arbeidsplassen, satt under kjøringen ved siden av vitnet. Da skiftet så likevel snart var slutt, og da det dessuten var en stopp på transportbeltet, avbrøt de arbeidet antagelig omkring $\frac{1}{2}$ time tidligere enn vanlig.

Med hensyn til stoppen av transportbeltet forklarer vitnet at det vistnok var en feil ved en motor på tippen ved sjakt I, i dagen.

Vitnet forklarer at for ca. 1 måneds tid siden fikk han av stigeren utlevert de nye sikkerhetsforskrifter. Arbeidsreglementet har han ikke fått, heller ikke noen skriftlig sprengningsinstruks. Han kjenner heller ikke til at det er oppslått noen sprengningsinstruks noe sted i gruva. Vitnet føyer til at han har fått muntlig instruksjon om hvordan sprengning skal foregå, og mener derfor at han kjenner reglene.

Når det gjelder sikkerhetstiltakene i sin alminnelighet på vitnets arbeidsplass, uttaler vitnet at han har vanskelig for å si om til-

takene var tilfredsstillende, og føyer til at slik som forholdene lå an, var det tildels opptil den enkelte arbeider å ta initiativ til forbedring av sikkerheten. Når det gjelder kullstøvfaren uttaler vitnet at for seksjon 4 har det etter vitnets mening vært meget vanskelig å unngå oppsamling av kullstøv. Dette gjelder spesielt ved drivhodet for beltesjakt vest hvor det på grunn av friskluftstrømmen hvirvles opp kullstøv fra transportbåndet når dette kjøres med last. Også på vitnets egen drift ble det mye kullstøv. Det ble imidlertid foretatt stenstøvspreddning, og vitnet la da spesielt merke til at så var gjort i den gamle transportsynken. Vitnet har ikke sett at det har vært foretatt stenstøvspreddning andre steder i høst, men det var nedkjørt stenstøv, og det sto lagret stenstøv ved oppholdet og ved drivhodet for seksjon 4.

Vitnet forklarer at det i den tiden han arbeidet på strosse 8b i høst var det bare foretatt sprengning med lunte. Det fantes utstyr for elektrisk tenning, men dog ikke skytekabel. Til forladning ble brukt stenstøvpatroner, 1 stenstøvpatron av 25—30 cm lengde i hvert hull, unntagen hvor det var «tunge tak», her ble det brukt 2 patroner for at skuddet skulle bryte bedre.

Sprengstoffet var lagret i en geid mellom strosse 8b og den nye transportsynken, ovenfor vifta. Knallene og tennerne var oppbevart i en knallkiste 7—8 m ovenfor vifta, ca. 10 meter lenger oppe var ammunisjonen lagret. Det var lagret ca. 16 kasser ammunisjon, og ca. $4\frac{1}{2}$ eske knall, altså mer enn nok til neste skift. Vitnet er sikker på at det ikke sto noen ladete skudd igjen hverken da han kom på eller da han gikk av skift.

Bormaskinen og kabelen lå lagret ved viften. Da de drev med boring på ettermiddagsskiftet, hadde det rast ned endel stein på kabelen, men vitnet gikk nøye over kabelen og konstaterte at det ikke var noe brudd på den. Bormaskinen ble brukt etter dette, og virket normalt. Da boringen var slutt, ble maskinen og kabelen lagt tilbake på samme plass. Strømmen ble ikke koplet fra kabelen da skiftet var slutt.

Vitnet forklarer at hengen på strosse 8b var meget dårlig. Den var oppsprukket og fæl, «det var bare med luring at det gikk». Der hvor viften sto, og bormaskinen lå, og hvor sprengstoffet var lagret, var det forbygd, og geiden var ganske smal (ca. 2 m) slik at det der skulle være forholdsvis sikkert.

Vitnet forklarer at hengen både på faringsvegen og transportvegen for ammunisjon var bra. Det var spesielt på strosse 8b at hengen var dårlig, men her var det hverken elektrisk

materiell eller annet verktøy som kunne være noe faremoment ved eventuelt blokkfall.

(Avhøret ble avbrutt 11. november, og fortsatte 12. november 1962.)

Med hensyn til gassmåling forklarer vitnet at hvert skift får utlevert en gasslampe av stigeren før de går ned i gruva. Vitnet er blitt instruert om bruken av lampen, og fått forklart at 1 cm gassflamme svarer til 1 pst. gass. Selv har han praktisert gassmåling slik at han måler før arbeidet begynner, før og etter skyting, når han tropper på etter kaffe-pausen, men han har ikke pleid å måle når arbeidet er slutt, da han har regnet med at det nye skiftet foretar måling med en gang de kommer ned. På ettermiddagsskiftet ulykkesdagen målte vitnet bare da arbeidet begynte og fant ikke gass. I løpet av skiftet var stiger Rasch på vitnets arbeidssted 4 ganger og foretok gassmålinger, siste gang nokså sent på skiftet.

Møte 12. november 1962.

Vitnet forklarer at stiger Rasch vanligvis pleide å være på arbeidsplassen 2—3 ganger og opptil 4 ganger i løpet av skiftet.

Vitnet forklarer at det omtrent midt på ettermiddagsskiftet kom ordre fra stiger Rasch om at viften skulle stoppes. Vitnet antar at grunnen til at viften skulle stoppes, var at friskluftstrømmen fra den gamle transportsynken skulle tvinges gjennom det nye gjennomslaget gjennom strosse 8b frem til beltesjakt vest og videre ned gjennom beltesjakta. Hvis viften hadde blitt holdt igang, ville luftstrømmen fra viften gått mot den nedadgående friskluftstrøm i den gamle transportsynken. Vitnet bemerker at det var ført luftpose fra vifta og frem til ca. 5 m fra stoffen. Luftposen var blitt forlenget da skiftet begynte. Da skiftet var slutt, var vifta fremdeles avslått.

Når det gjelder spørsmålet om hvordan ulykken kan ha oppstått, forklarer vitnet at det etter hans mening sannsynligvis har oppstått ved at det i de gamle strossene i seksjon 4 kan ha samlet seg gass som ikke har sluppet ut gjennom ventilasjonssystemet som er mangelfullt på det området. I den forbindelse forklarer vitnet at det etter planen skulle vært drevet en ventilasjons- og transportsynk fra sjakt IV og nedover til baken av samtlige strosser i østre felt av beltesjakt vest. Men slik som ventilasjonen var, på ulykkesdagen, kan det ha stått gass i de gamle rasene, og gassen kan være blitt antent av gnister fra blokkfall. Men vitnet føyer til at dette bare er en mulighet, ulykken kan også ha skjedd på andre måter.

Vitnet forklarer at han dagen etter ulykken var nede i gruva. Først var han med innover Fo. 24 inn til oppholdet, og deretter nedover Fo. 26 til «Hunstad-synken».

Vitnet forklarer at han når han foretar gassmåling, holder lampen helt oppunder hengen, innerst inne.

Ingeniør Winsnes ba deretter om å få protokollert etter egen diktat: Ved gassmåling stiller vitnet flammen inn slik at den dekker $\frac{2}{3}$ av veken. Vitnet måler gasskonsentrasjonen fra toppen av den flammen som han har innstilt, og opp til toppen av den flammen som er fremkalt av gassen.

Formannen overtok deretter protokollasjonen.

Vitnet ble spurt om han hadde noe ytterligere å forklare, men opplyste at han hadde tenkt mye over hva som kunne være årsak til ulykken, og har nu gitt alle de opplysninger som kan tenkes å ha interesse.

Vitnet forklarer at han før han reiste opp ifjor høst, ble legeundersøkt på hjemstedet og kontrollert for fargeblindhet. Han var ikke fargeblind. Han fikk legeattest, og attesten er fremvist for selskapets lege. Han har også vært til legeundersøkelse i høst, men ble da ikke kontrollert for fargeblindhet.

På spørsmål om hvorvidt det fantes de såkalte halvtimes selvredde (røkmasker) på arbeidstedet, svarer vitnet at det gjorde det ikke ulykkesdagen. Det hadde tidligere vært anbragt slike masker ved spillet ved samtlige drifter i beltesjakt vest, men etter hva vitnet har hørt, ble maskene tatt opp til kontroll i sommer, og etter at vitnet kom tilbake i høst har han ikke sett slike masker i gruva bortsett fra på oppholdet. Vitnet føyer til at etter hans mening har ledelsen vært nøye på at alt redningsmaterieell som syketralle, sykebære, donkrafter, hakker og krafser o. s. v. har vært holdt i orden og på plass.

Vitnet føyer til at etter at han kom opp i høst, har han riktignok vært en runde på de forskjellige arbeidsplassene i seksjon 4, men han har ikke sett så nøye etter at han kan si om der var gassmasker ved de andre driftene i seksjon 4. Han vet bare med sikkerhet at det ikke fantes gassmasker på strosse 8b. Han har ikke gjort noen henvendelse til ledelsen om å få slike masker. Såvidt vitnet vet, er det gruvemåleren, Kjell Hansen, som skulle ha kontroll med at gassmaskene er i orden.

Opplest og vedtatt.

Ole Bratland (sign.)

11. vitne: John Petter Moen, 20 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Beiarn.

Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han tidligere har arbeidet en sommersesong i Longyearbyen, og at han kom hit til Ny-Alesund 13. juni 1962. Vitnet forklarer at han først arbeidet en stund på strosse 9, men på ulykkesdagen var han med på B.Fo. 24 hvor han hadde arbeidet ca. 9 dager istedenfor Jensen, som hadde vært syk i denne tiden.

Arbeidet besto i å drive en beltefeltort fra skråsjakta i østlig retning mot en geid som går fra Fo. 24 i nordlig retning mot en gammel strosse. Det var meningen at det skulle legges transportbelte i orten for å komme til med drift i området øst for den nevnte geid. Beltefeltorten var drevet inn i en lengde av ca. 90 meter fra skråsjakten, og ca. 30 meter forbi den på kartet avmerkede forkastning.

Da skiftet begynte startet de først med boring, så ble det skutt, og da skiftet var slutt, holdt de på med å kjøre. Kjøringen var enda ikke avsluttet, slik at det var meningen at ulykkes-skiftet skulle ha begynt med kjøring. Vitnet forklarer at han på badet snakket med Kosberg og fortalte om hva slags arbeid som foresto på drifta.

Vitnet forklarer at beltefeltorten var til å begynne med drevet i en kullfløts med 2—3 meters mektighet inntil forkastningen. Her gikk fløtsen nedover, og fra forkastningen og innover ble det drevet i stein, bortsett fra en liten kullstripe som til å begynne med hadde en mektighet på 10 cm, og senere opp til 80 cm.

Vitnet forklarer at han har fått utlevert arbeidsreglement og sikkerhetsforskrifter, men kan ikke huske når det var. Noen skriftlig sprengningsinstruks har han ikke fått.

På spørsmål om vitnets oppfatning av sikkerheten i sin alminnelighet på vitnets arbeidsplass B.Fo. 24, sier vitnet at han ikke har noe å utsette på de sikkerhetstiltak som er gjort. Det var lite kullstøv der, på grunn av at de drev vesentlig i stein. Vitnet forklarer at det bare ble brukt luntetenning, men at det såvidt han vet, finnes utstyr på arbeidsplassen for elektrisk tenning. På spørsmål om hvem som var bas eller «drivar», forklarer vitnet at det ikke var noen spesiell arbeidsfordeling eller ansvarsfordeling mellom ham og arbeidskameraten, Emil Mikkelsen. Ingen av de to var blitt utpekt spesielt til å være bas eller «drivar».

Som ammunisjon ble brukt steincarbonit til å begynne med, men da de slapp opp for den typen, gikk de over til å bruke kulltornit. Til forladning ble brukt 1 sandpatron, ca. 30 cm lang, men de pakket etter med stein for at skuddene skulle bryte bedre. Vitnet er sikker

på at det ikke sto noen ladete hull igjen da skiftet var slutt.

Vitnet forklarer at ammunisjonen sto lagret i skråsjakta litt nedenfor spillet, anslagsvis 4—5 meter nedenfor, vitnet tror det sto 6 eller 8 kasser kulltornit der. Knallene var lagret i en knallkasse som sto nærmere spillet, og inn til stoffen. Knallkassen sto så godt som inntil spillet. I knallkassen var det ca. 400 knall, d. v. s. ca. 4 esker. Det var således tilstrekkelig med sprengstoff for neste skift. Vitnet er overbevist om at det etterfølgende skift var orientert om det, men noen beskjed ble ikke gitt med hensyn til sprengstoff. Derimot ga vitnet beskjed om at det neste skiftet måtte ha med seg en borkabel til forlengelse av borkabelen som var blitt for kort.

Det var vanlig praksis å kjøre boren inn i stoffen og kveile kabelen opp på boren når det ble foretatt kjøring. Da vitnet gikk av skiftet var boren satt inn i stoffen på denne måten ca. 15 meter fra baken av beltefeltorten. Ut igjennom sjakta var kabelen hengt opp på treplugger. Det var ikke vanlig å slå av strømmen til bormaskinen ved slutten av skiftet, og vitnet er sikker på at det heller ikke ble gjort ulykkesdagen.

Vitnet forklarer at hengen var dårlig fra beltesjakten og innover til forkastningen. Fra forkastningen og innover var den bedre, men også der var det sprekker i hengen. På spørsmål om hvorvidt det var fare for blokkfall i beltefeltorten, svarer vitnet at det tror han ikke, men forklarer at det hendte det falt ned mindre stein. Det var ingen forbygninger i beltefeltorten. Over spillet og der hvor sprengstoffet var lagret, var det forbygninger, og vitnet tror ikke det skulle være fare for blokk- eller steinfall på det området.

Vitnet forklarer at den beltefeltorten de drev, til å begynne med var horisontal ca. 20 meter innover fra skråsjakta. Derfra var det et fall innover mot forkastningen, og fra forkastningen en svak stigning. Stigningsgraden tør vitnet ikke angi.

Vitnet forklarer at på hans arbeidsplass ble det foretatt gassmåling hver gang de skulle skyte. Ellers ble det ikke foretatt gassmåling, da de drev i stein, og det ikke var funnet gass i området; bortsett fra at stigeren pleide å komme et par ganger i løpet av skiftet og måle gassen med sitt måleapparat. Såvidt vitnet husker, fant stigeren siste gang han målte på ulykkesdagen, og det var ca. midt i skiftet, ca. 0.2 pst. gass.

Vitnet forklarer at ventilasjonen i B.Fo.24 var ordnet ved hjelp av en vifte som sto på høyre side av beltesjakten når man går oppover, og mellom 1.5 og 2 meter, nærmere 2 meter, fra nedre kant av B.Fo.24, og til slan-

gefestet på vifta. Det var strukket luftslange innover B.Fo.24 forbi forkastningen og så langt som til ca. 15 meter fra baken av orten. Det var ikke gjennomgående ventilasjon i B.Fo.24.

På spørsmål om det fantes røykmasker på vitnets arbeidsplass, sier vitnet at det sto en kasse med røykmasker ved siden av spillet. Vitnet har fått instruksjon i bruk av maskene.

Det var vitnet som pleide foreta gassmåling fordi han var best kjent med det. Vitnet forklarer at han ble undersøkt for fargeblindhet da han var i Longyearbyen, og at han også måtte til legeundersøkelse på hjemstedet før han reiste opp i juni d. å. Legen spurte ham om han var fargeblind, og vitnet går ut fra at dette er anmerket i legeattesten. Legeattesten ble levert inn på Kings Bays kontor i Harstad.

Vitnet var med på driften da det ble drevet gjennom forkastningen, og det ble på dette tidspunkt ikke målt større gassmengder enn ellers. Såvidt vitnet husker, ble det målt 0.2 pst. Vitnet forklarer at fjellet under forkastningen var løst, og han vil karakterisere det som størknet leire.

Den stenen vitnet ovenfor forteller blir brukt som forladning, var borsubb.

Vitnet forklarer at ammunisjonslagret i beltesjakta kunne være opp til ca. 16 kasser. Det ble vanligvis transportert akkurat 16 kasser fordi det var det som transporttrallen kunne føre med seg.

På spørsmål forklarer vitnet at de skjøt salven på ettermiddagsskiftet like før kaffepausen. Da de kom tilbake til B.Fo.24 etter kaffepausen, ble det ikke foretatt gassmåling av vitnet eller hans kamerat. Som foran nevnt ble det vanligvis bare foretatt gassmåling før skyting, og heller ikke på ulykkesdagen ble det av vitnet og hans kamerat foretatt gassmåling etter salven.

Vitnet forklarer at den forannevnte hjelpevifte var i gang da vitnet forlot skiftet.

Opplest og vedtatt.

John Moen (s.)

Etter at vitnets forklaring var opplest og underskrevet, ble vitnet spurt om hvilken mening han hadde om årsaken til ulykken. Etter hans oppfatning var eksplosjonen sannsynligvis funnet sted i seksjon 4, fordi det var det området i gruva hvor det var mest gass, og spesielt i området for de gamle driftene. Etter vitnets mening har det under ulykken vært kullstøveksplasjon. Han begrunner dette med at det i seksjon 4 fantes mye kullstøv som lett kunne hvirvles opp og bli antent. Etter vitnets mening var det så mye kullstøv i sek-

sjon 4 at en eventuell metangasseksplasjon i dette området nødvendigvis måtte føre til en kullstøveksplasjon. Vitnet forklarer at det spesielt i beltesjakt vest var mye kullstøv. Når beltet var tungt lastet, hadde det en tendens til å gå i rykk, som hvirvlet opp kullstøv fra beltet. Vitnet hadde lagt merke til at det i dette området lå tykke lag med kullstøv på putene. Tykkelsen av kullstøvlagene kunne være opptil 15 cm. Vitnet har ikke sett at det har vært foretatt stenstøvspredding, bortsett fra i den nedre del av den gamle transportsynken. Da han tidligere i høst arbeidet på strosse 9, la han merke til at det var strødd stenstøv på det foran nevnte sted over en strekning på ca. 20 meter. Etter vitnets mening var kullstøvproblemet ikke forsvarlig løst, og kullstøvsamlingene betydde en stor fare for sikkerheten i gruva.

Vitnet kjenner ikke til at det har vært klaget til bedriften over kullstøvproblemet.

Vitnet forklarer at han var med på redningsaksjonen etter ulykken, idet han var med på en tur innover B.Fo.24 til oppholdet. Han var ikke med på transport av forulykkede, men hjalp til med å rydde veg slik at det ble fremkommelig.

Opplest og vedtatt.

John Moen (sign.)

12. vitne: Ragnar Mevold, 50 år gammel, p. t. gruvearbeider, fast bopel Borkenes i Kvæfjord. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han tidligere har arbeidet ca. 1½ år i kullgruvene i Longyearbyen, han kom til Ny-Alesund 27. oktober d. å. og hadde arbeidet 4 skift i gruva da ulykken hendte. Ettermiddagsskiftet ulykkesdagen var første skift for vitnet på strosse 8b.

Med hensyn til arbeidet på ettermiddagsskiftet ulykkesdagen forklarte vitnet seg overensstemmende med 10. vitne hvis forklaring om dette ble lest opp for vitnet og godtatt som hans egen forklaring, dog med følgende tilføyelser: Vitnet kjente ikke navnet på gruveelektrikeren, men visste at det var en hollender. Vitnet hadde ikke lagt merke til om elektrikeren hadde tatt av lokket på oljebryteren, vitnet mener at spillet var kjørt 5 à 10 minutter, men det er riktig at de satt ved spillet omtrent ½ time med flere forsøk på å få skrapa til å gå. Vitnet kjente heller ikke til at det hadde vært stopp på transportbeltet.

Vitnet forklarer at han allerede en av de første dager fikk utlevert både arbeidsreglement og sikkerhetsforskrifter. Noen skriftlig sprengningsinstruks har han derimot ikke

fått, og han kan ikke si med sikkerhet om det finnes noen slik instruks oppslått i gruva.

På spørsmål om hvordan vitnet ser på de sikkerhetstiltak som var foretatt i gruva, forklarer han at den første dagen han var i gruva ble han vist rundt av stiger Rasch, og stigeren spurte hvordan han fant seg til rette i gruva. Vitnet svarte da at han spekulerte litt over gassfaren. Stigeren fortalte ham da at det siden forrige ulykke var lagt opp et annet ventilasjonssystem, og at gassfaren skulle være borte. Det ble også nevnt at de stedene hvor det var gassansamlinger var blitt avstengt. Vitnet la imidlertid merke til at avstengningene var enkelte steder gjort ved hjelp av duk, og tenkte ved seg selv at en slik avstengning kanskje ikke var forsvarlig nok, spesielt fordi det under skyting vil kunne trekkes gass ut forbi dukavsperringene. Han slo seg imidlertid til ro med stigerens forsikring om at det ikke lenger var noen gassfare.

På spørsmål om hvorvidt det var mye kullstøv i gruva, forteller vitnet at han den første dagen gikk sammen med stiger Rasch nedover beltesjakt vest. Da de kom til drivhodet i bunnen av sjakten, så de at det lå både stein, kull og kullstøv i området der. Det sto to spader der nede, og sammen lastet de opp på transportbeltet både stein, kull og kullstøv, og gjorde godt rent. Deretter kjørte de oppover beltet, og kom til det øvre drivhodet i beltesjakt vest. Stigeren bemerket at det også var et sted som måtte passes på. Vitnet fikk inntrykk av at det der var ryddet opp forholdsvis nylig. Vitnet la merke til at det var strødd stenstøv der. På spørsmål om hvorvidt det var mye kullstøv i beltesjakt vest mellom drivhodene, forklarer vitnet at han kjørte på beltet opp sammen med stigeren, men sjakten er så lav at en må faktisk legge seg godt ned på beltet for ikke å slå i forbygningen, så det var vanskelig å se om det var spesielt mye kullstøv der. Vitnet vil imidlertid føye til at hans alminnelige inntrykk av gruva var at der fantes endel kullstøv, og at det enkelte steder iallefall kunne ligge opptil 2—3 cm på forbygningen.

Vitnet opplyser at han ikke har vært inne i gruva etter eksplosjonen.

Vitnet forklarer at hengen i strosse 8b var dårlig, og spesielt dårlig i baken på strossa hvor det også var høyere enn vanlig, anslagsvis opptil 8 meter.

Vitnet forklarer at på den forannevnte rundturen med stigeren uttalte stigeren at det spesielt ved de steder hvor det var satt avskrapninger for beltet måtte passes på at det ikke hopet seg opp for mye masse på siden av beltet. Vitnet fikk inntrykk av at det var

viktig at disse «toppene» ble fjernet, slik at de ikke skapte hindringer for transporten.

Opplest og vedtatt.

Etter at forklaringen var opplest, føyer vitnet til etter eget initiativ at det etter hans mening blir gitt uforsvarlig liten instruksjon i behandling av sprengstoff. Vitnet har inntrykk av at opplæringen i det vesentlige skjer ved at nye folk blir instruert på driftsstedet av arbeidskameraten eller stigeren, og at det blir gitt for liten instruksjon før vedkommende blir sendt i gruva. Han ble selv sendt i gruva uten noen instruksjon på forhånd, men han føyer til at stigeren var kjent med at vitnet har vært med på sprengninger og behandling av sprengstoff i mange år.

På spørsmål forklarer vitnet at under driften ulykkesdagen var det kameraten Bratland som boret, og vitnet som ladet. De arbeidet herunder side om side, og vitnet antar at Bratland i en viss utstrekning kunne sies å ha muligheter for tilsyn med vitnets arbeid. Som forladning ble brukt 1 sandpatron av standardstørrelse.

Opplest og vedtatt.

Ragnar Mevold (sign.)

13. vitne: Emil Idar Mikkelsen, 37 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Kvæfjord. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han kom hit til Ny-Ålesund 13. juli d.å. og begynte å arbeide 15. juli i gruva. Han har tidligere ikke arbeidet i kullgruve. Ulykkesdagen arbeidet vitnet sammen med Moen på B.Fo.24. Han hadde da arbeidet der siden 15. oktober.

Vitnet forklarte seg overensstemmende med 11. vitne hvis forklaring deretter ble lest opp for ham og godtatt som hans egen forklaring, dog med følgende tilføyelser og koraksjoner:

Da beltefeltort 24 ble målt siste gang, var den 100 meter lang, og det var blitt drevet litt etter siste måling.

Med hensyn til tidspunktet for utlevering av arbeidsreglement og sikkerhetsforskrifter forklarer vitnet at han fikk disse for 3—4 uker siden. Han føyer til at begge deler lå fremlagt ved luken på kontoret, slik at hvem som ville kunne forsyne seg der. Vitnet fikk begge deler hos Svenningsen, Arbeiderforeningens formann.

Vitnet bemerker at knallkassen var satt inn i en nisje, og sto ikke helt inn til spillet. Han tør ikke svare for hvor mye knall som var igjen, da det var Moen som sist hentet knall. Han kjenner heller ikke til om Moen

ga beskjed til ulykkesskiftet at de skulle ha med seg borkabel.

Når det gjelder faren for blokkfall eller steinfall i B.Fo.24, sier vitnet at han tror ikke det falt noe særlig ned fra hengen, men at det kunne hende at det ramlet ned noe stein eller kull ned fra stoffen.

Vitnet tør ikke si noe bestemt om hvor langt nedenfor B.Fo.24 viften var montert.

Vitnet kjente ikke til at det fantes røykmasker på vitnets arbeidsplass, og han har ikke fått instruksjon i bruk av masker. På oppholdsrommet fantes røykmasker.

Vitnet forklarer at han ble undersøkt for fargeblindhet da han tok førerkort antagelig 1944, han var ikke fargeblind. Siden har han ikke blitt undersøkt for fargeblindhet.

Vitnet kjente ikke til at det var blitt målt gass da de drev gjennom forkastningen, fjellet der var løst men samtidig så hardt at det ikke var mulig å bruke kullbor.

Vitnet forklarer at det kunne hende at det ble transportert 12—15 kasser på transporttrallen, men det hendte også at de tok en kasse ammunisjon med selv.

Vitnet forklarer videre at når de brukte borsubb til etterfylling utenfor stenstøvpatronen, hadde vitnet og kameraten funnet på å fylle stenstøvet i de plastposene som ammunisjonen kom i. På den måten fikk de en slags stenstøvpatron, som gjennomsnittlig kunne holde en lengde på 20 cm.

Opplest og vedtatt.

Emil Mikkelsen (sign.)

Vitne 14: Albert Nikolai Albrigtsen, 34 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Olderdalen, Kåfjord. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han tidligere har arbeidet ca. 2 år i kullgruvene i Longyearbyen. Han kom til Ny-Ålesund i september 1961, og har siden arbeidet i kullgruva her. På ettermiddagsskiftet ulykkesdagen arbeidet vitnet på Fo. 18.

Da ulykken inntraff, hadde vitnet arbeidet på Fo.18 4—5 måneder. På ulykkesdagen arbeidet vitnet sammen med Sigmund Thomassen som for det skiftet hadde trådt istedenfor Gunnar Pedersen som var syk.

Vitnet forklarer at de tidligere på Fo.18 hadde drevet endel strossing, men på ulykkesdagen drev de med oppfaring. Det var slått på en ny geid et par skift tidligere, og geiden var drevet inn ca. 10 meter. Det var tidligere drevet en geid fra B.Fo.18 og inn til en gammel strosse slik at de fikk gjennomgående luftventilasjon. Denne geiden var ca. 122 me-

ter. Den geiden som ble påslått for et par skift siden, gikk fra den forannevnte geid på 122 meter, i sydlig retning. Det var meningen å drive denne geiden et stykke i sydlig retning og så svinge den østover slik at det ble gjennomslag til den gamle strossa.

Da skiftet begynte, startet de med boring og skyting. Det ble ialt skutt 3 salver på ettermiddagsskiftet ulykkesdagen. Da skiftet var slutt, lå hele den siste salven ferdig til kjøring. Vitnet er sikker på at det ikke sto noen ladete hull igjen. Vitnet ga beskjed til begge de som arbeidet på motskiftet at det ble å begynne med kjøring.

Vitnet forklarer at han har fått utlevert både arbeidsreglement og sikringsforskrifter, begge for ca. 1 måned siden. Han har også fått en skriftlig sprengningsinstruks, men det var ganske nylig, og han kan ikke si med sikkerhet om det var før eller etter ulykken.

På spørsmål om hvordan vitnet betraktet sikkerheten og de sikkerhetsforanstaltninger som var gjort på Fo. 18, svarer vitnet at det var utmerket. Det var nok så fuktig på Fo.18, slik at det ble svært lite kullstøv.

Det ble bare brukt luntetenning, men det fantes også utstyr for elektrisk tenning. Det ble brukt luntetenning hele tiden mens de drev geiden på 122 meter frem til den gamle strossa, og altså brukt luntetenning på sistnevnte geid, til tross for at der ikke var gjennomgående ventilasjon. På den nypåslåtte geid ble det også brukt luntetenning, enda det heller ikke her var gjennomgående luftventilasjon.

Vitnet forklarer at det var ingen av de to som var utpekt som skytebas eller «drivar». De arbeidet sammen uten noen spesiell arbeidsfordeling eller ansvarsfordeling.

Som ammunisjon ble brukt kulltornit. Til forladning ble brukt sandpatroner, 25—30 cm lange, og bestandig 2 i hvert hull.

Ammunisjonen var lagret i B.Fo.18, 20—30 meter vestenfor det stedet hvor Fo.18 kommer ut i beltefeltorten. Vitnet tror at det sto 7—8 kasser ammunisjon på lagerplassen. Vitnet forklarer at spillet sto i en geidåpning på andre siden av beltefeltort 18, og knallen var lagret i en knallkasse som sto 2—3 meter lenger inne i geidåpningen, enn spillet. Vitnet antar at det var 2—3 esker knall igjen i knallkassen.

Det var således tilstrekkelig med sprengstoff til neste skift.

Det er vanlig at det gis beskjed i tilfelle det er for lite sprengstoff eller mangler noe annet for driften, og det ble denne gangen bare gitt beskjed om at ulykkesskiftet måtte ha med seg lunte.

Bormaskinen pleide de legge på liggen i 122

metersgeiden 3—4 meter innenfor det nye påhugget. De la den der for at den ikke skulle være i veien under skyting og kjøring. Kablelen var hengt opp på plugger i stoffen i 122-metersgeiden, og løskabelen kveilet opp ved siden av bormaskinen. Det var vanlig å la strømmen stå på kabel og bormaskin, og den ble heller ikke slått av da skiftet var slutt om kvelden ulykkesdagen. Mektigheten i kullfløtsen var nokså jevn i dette området, og vitnet anslår høyden på 122 metersgeiden og den nypåslatte geiden til gjennomsnittlig 2—2,5 meter. Hengen var bra overalt. Det var ikke noe sted den var spesielt dårlig. Hengen var også bra der hvor knallkisten og ammunisjonen var lagret, og på sistnevnte sted var det god forbygning med hele puter. Vitnet tror ikke det var noen fare for blokkfall eller steinfall i det nevnte området, og kan ikke huske å ha lagt merke til at det var falt blokk eller stein på de stedene hvor borekabelen, knallkisten og ammunisjonen befant seg.

Viften var montert i 122 metersgeiden, 10—15 meter innenfor åpningen til den nypåslatte geiden. De fikk friskluft fra den gamle strossen, slik at vifta blåste luft utover 122-metersgeiden og inn i den nypåslatte geiden. Når det var skutt, gikk røyken utover 122-metersgeiden, inn i B.Fo.18 og mesteparten nedover denne og så oppover skråsjakta og sjakt I.

Både 122-metersgeiden og den nypåslatte geiden gikk horisontalt bortsett fra at det i begynnelsen av sistnevnte stupte litt nedover akkurat i påslaget.

Vitnet forklarer at på hans arbeidsplass ble det som regel foretatt gassmåling når de kom på skiftet, før de begynte å bore og før det ble skutt. De pleide som regel passe på å skyte før kaffepausen, og når de kom tilbake, pleide de måle på nytt. Det ble sjelden til at de målte når de gikk av skiftet, for det ble som regel også da skutt ferdig en salve slik at neste skift kunne begynne kjøringen.

Stigeren pleide dessuten å komme opp til driften et par ganger i løpet av skiftet og foreta gassmåling. Vitnet har ikke funnet gass der i den tiden han har arbeidet der, og han tror heller ikke stigeren har funnet gass der, iallefall ikke på vitnets skift. Vitnet forklarer at han i fjor høst ble undersøkt for fargeblindhet, han var ikke fargeblind. Han skulle også til undersøkelse hos legen i år, men undersøkelsene var enda ikke kommet så langt at det var blitt hans tur da ulykken inntraff. Vitnet forklarer videre at det var god ventilasjon i Fo. 18, og at luftposen i det

nye påslaget var ført nesten frem til stoffen, det manglet bare ca. 4 meter.

Vitnet forklarer at det var røykmasker på vitnets arbeidsplass. Det var en til hver mann, og tilsammen 6 masker. De hang i en kasse som sto ved siden av spillet. Vitnet ble ifjor instruert i bruken av maskene.

Vitnet forklarer at ammunisjonen ble transportert fra sjakt IV gjennom Fo.24 med tralle. Der ble den lastet på beltet i seksjon 3, og ved B.Fo.18 lastet over på nytt belte, som ble kjørt «rangvegen» for transport oppover. På hele denne strekningen var det bra forbygning.

Vitnet forklarer at han ved måling av gass med gasslampe regner med at 1 cm gassflamme tilsvarer 1 pst. gass.

På spørsmål om hvorvidt vitnet har noen teori om selve ulykken, svarer han at han har vanskelig for å si noe bestemt om det, men han er temmelig sikker på at eksplosjonen iallefall ikke har inntruffet på Fo.18, for der var det meget god ventilasjon. Og som foran nevnt, fantes det heller ikke kullstøv der.

Vitnet forklarer at han var med på redningsaksjonen, og var to turer inn til oppholdet og hjalp til med å rydde opp og transportere ut forulykkede.

Vitnet forklarer at det heller ikke var kullstøv i B.Fo.18 på grunn av at det var ganske fuktig der. I øvre del av skråsjakta var det heller ikke nevneverdig kullstøv. Vitnet bemerker at ovenfor værportene som ligger ovenfor Fo. 24 var det endel støv. Her var det heller ikke støv i liggen, da denne var fuktig, men det var endel støv på forbygningen. På spørsmål om hvor mye støv det kunne være, svarer vitnet kanskje en halv centimeter.

(Der hvor det ovenfor er nevnt Fo.18, menes 122-metersgeiden og den nypåslatte geid.)

Vitnet forklarer at den viften som er nevnt foran, var en trykkvifte.

Vitnet forklarer at gassmålingen ble foretatt av vitnet og kameraten i fellesskap.

Vitnet forklarer at da han var inne på oppholdsrommet etter ulykken, la han merke til at restene av oppholdsrommet og de forulykkede som lå der, ikke var dekket av kull. Han la også merke til at stoffen mellom oppholdsrommet og den orten som går like ovenfor oppholdsrommet, var sprengt ned av eksplosjonen. På grunn av at det var kommet så lite kull fra den nedsprengte stoffen innover restene av oppholdsrommet og de omkomne, antar vitnet at stoffen var sprengt oppover og inn i den forannevnte orten. Vitnet forklarer videre at da de kom opp til oppholds-

rommet, fra Fo. 24, fant de ingen rester av oppholdsrommet i den orten som leder fra Fo.24 og opp til oppholdsrommet. Det er derfor nærliggende å tro at eksplosjonstrykket ikke har gått nedover denne orten fra oppholdsrommet og i retning av Fo.24. Vitnet så at endel av forbygningen sto omtrent som før, men kunne ikke se om det var noe mer svart belegg på den ene enn på den andre siden av putene.

Vitnet forklarer at stigeren var oppmerksom på at de brukte lunte til tross for at de drev oppfaring uten gjennomgående ventilasjon, og det ble ikke gitt noe forbud mot slik tenning.

Opplest og vedtatt.

Albert Albrigtsen (sign.)

15. vitne: Even Tiset, 38 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Rindalskogen, Nord-Møre. Formantes, villig til å forklare seg og avga forklaring.

Vitnet forklarer at det nå snart er 5 år siden han begynte å arbeide i kullgruve, og at han har stått 2 sesonger i trekk og var ikke nede på ferie i år. Han har bare arbeidet i kullgruvene i Ny-Alesund.

Vitnet forklarer at han siden juni 1962 har arbeidet som beltevakt i sjakt I. Det var beltevaktens oppgave å passe på beltene fra bunnen av skråsjakten og opp til dagen og også beltene i dagen.

Vitnet forklarer at beltevaktens arbeide besto i å passe på at beltetransporten gikk som den skulle, og smøre drivhoder og bakhoder, skifte ut defekte ruller og renske opp i beltesjaktene. Til sistnevnte arbeid ble det brukt vanlige kullskufler. På de steder i beltesjakten hvor det hadde lett for å falle av kull, var det plassert skufler. Det var særlig ved drivhoder, bakhoder og avskrapere at transportmassen hadde en tendens til å falle av, og ved disse punktene sto det kullskufler. Vitnet regner med at det sikkert sto en 6—7 kullskufler på det området han hadde å passe på.

Det var vanlig å ta to inspeksjonsrunder i løpet av skiftet. Det ble da skuffet opp fra liggen vanligvis på alle de områdene hvor det var plassert skufler, og på andre områder også.

Møte 13. november 1962.

Vitnet forklarer videre at det var plassert sekker med stenstøv ved driv- og bakhoder. Det var imidlertid ikke beltevaktens jobb å foreta stenstøvspredning, men vitnet har spredd stenstøv flere ganger i løpet av den

tiden han har vært beltevakt etter spesiell ordre fra stiger.

Vitnet forklarer at det er gitt en instruks for beltevaktens arbeid. Instruksen står oppslått oppe i tipphuset.

Det er også beltevaktens jobb å starte opp beltene når skiftet begynner. Vitnet forklarer at nattskiftet begynner kl. 22 og slutter kl. 06.00. Vitnet har vanligvis gått hjemmefra ca. kl. 21.30 når han skal på nattskift, og har forlatt arbeidsplassen kl. 05.30 når han har hatt nattskift.

Fra tipphuset kan samtlige belter startes opp. I tipphuset er oppslått en instruks om oppstartingen av belter. Instruksene er gitt av elektrotekniker Karl sen. Vitnet pleier bare å starte opp 1., 2. og 3. seksjon av beltene og overlate til driverne selv å starte opp 4. seksjon. Om de andre beltevaktene gjorde det samme, kan ikke vitnet uttale seg om.

Vitnet forklarer at ulykkesdagen gikk han på nattskift og var kommet forholdsvis tidlig opp til Ester I. Den forrige beltevakten, Erling Hagen, hadde vært plaget med sluring på drivhodet på fremste tippbelte, og drev på med å renske opp på plate mellom over- og underbeltet. Beltet gikk litt ujevnt, og Hagen og vitnet forsøkte å stramme det, og fikk det til å gå normalt. Hagen var der til ca. kl. 22.00. Etter at Hagen hadde gått, måtte vitnet sette inn noen underruller før tippbeltet var driftsklart. Før han begynte med dette hadde Arne Arntsen som arbeidet på Fo. 18, ringt og spurt om det var lenge før beltet kunne startes opp. Vitnet tror at dette var ca. kl. 22.00 eller litt senere. Vitnet svaret at han skulle få beltene igang så fort som mulig, og trodde det ikke ville ta så lang tid. Vitnet opplyste Arntsen at det manglet to ruller som skulle settes inn. Vitnet lovte å ringe ned igjen når han var klar til å starte opp. Han var ferdig med å sette inn rullene ca. 22.30 og ringte tilbake til oppholdet. Det var Sverre Sæter som tok telefonen, og vitnet ga beskjed om at nå var det klar til start, og satte igang alle belter til og med 3. seksjon, d.v.s. han slo på ialt 5 brytere.

Vitnet hadde lagt merke til at overføringen mellom de to tippbeltene var løs og dårlig. Straks han hadde slått på strømmen og satt beltene igang, løp han derfor ut, fikk tak i en jekk og begynte å arbeide med å få overføringen i stand. Mens han sto der ute og holdt på med å slå i spiker, hørte han en uvanlig lyd nede fra borstullen, d.v.s. der hvor beltet kommer opp fra gruva. Der nede er en overføringsrenne av metall og vitnet trodde først at det var stor stein eller noe annet tungt som kom i renna. Det var nem-

lig en «tung» lyd. Vitnet forklarer at det blåste litt kald vind, og at han hadde anorakkhetten over hodet, men han er sikker på at han hørte en uvanlig lyd. Han snudde seg derfor og så nedover mot borstullen, men så ikke noe uvanlig, og han la da merke til at lyset var gått, og beltene hadde stoppet. Alt dette skjedde på kort tid eller omtrent samtidig, men vitnet tror at han hørte lyden først, og deretter oppdaget at lyset var gått og beltet soppet. Vitnet begrunner dette nærmere ved følgende: Da han hørte lyden, oppfattet han den som en uvanlig lyd i tillegg til lyden fra normal drift av beltene, og reagerte ved å reise seg opp. Han er derfor sikker på at beltene var igang da den uvanlige lyden kom. Videre forklarer han at der er elektrisk lys ved gangbrua på tippen, og det var i lyset fra de elektriske lampene at vitnet arbeidet. Som forklart foran drev han på med å slå i spiker, og det ville vært for mørkt til å gjøre slikt arbeid på stedet uten elektrisk lys. Det var som foran nevnt på lyden han reagerte, ikke på at lyset gikk. Men lyset gikk brøkdelen av et sekund senere. (Formannen påpekte overfor vitnet at det har stor betydning å være sikker på om det var på lyden eller på at lyset gikk, at vitnet først reagerte.) Vitnet gjentar da at han er sikker på at det var på lyden han reagerte først, og at lyset gikk en brøkdel av et sekund, eller i alle fall meget kort tid etter. Vitnet forklarer videre at han ikke hadde noe annet lys med seg, han har gruelampe, men den hang i tippuset.

Vitnet gikk så inn på tippuset og ringte til gruveelektrikeren, elektrikerverkstedet ved Ester IV, men kom ikke frem. Vitnet forsto da at det var noe galt med gruva, og slo telefonen over på bylinjen. Han ringte til gruveelektrikeren via bylinjen, og kom da i kontakt med overstiger Stien.

Vitnet hadde ikke klokke på seg, men antar at klokken var ca. 22.45 da strømmen gikk. Han la ikke merke til noen vibrasjon før han hørte den uvanlige lyden og så lyset gikk. Han forklarer at han sto og arbeidet ved siden av drivhodet for det ene tippbeltet, og der er adskillig vibrasjon i stillaset.

Da vitnet fikk kontakt med Stien, anmodet Stien ham om å undersøke om det kom røk opp av gruva. Vitnet løp bort til gruveåpningen og der var tykk røk. På spørsmål om hvorvidt røken begynte å komme opp av gruva da vitnet kom bort til gruveåpningen svarer vitnet at det gikk røk ut «for fullt» da vitnet kom bort til gruveåpningen. Vitnet forklarer at det gikk ikke lang tid fra han oppdaget at lyset var gått og til han var borte og konstaterte at det kom røk ut av

gruveåpningen, mer enn to minutter var det ikke.

Vitnet løp tilbake til telefonen og underrettet Stien om røken. Noen få minutter senere var Stien og Karlson der, og de gikk sammen bort til gruveåpningen. Vitnet hadde da med seg sin gruelampe. I lyset fra gruelampa så han at det var mye røyk, og at den var mørk og svart. Vitnet gikk inni borstullen, men det var så mye røyk at han kunne nesten ikke se noen ting. Han forteller at han sto så nær beltet at han holdt hånden på beltet, men kunne likevel ikke se beltet. Det var umulig å oppholde seg der mer enn noen sekunder om gangen, uten maske.

Vitnet forklarer videre at det elektriske anlegget i gruva ble koblet ut forat de skulle kunne starte viften i sjakt I. Da strømmen ble satt på, kom det også lys på lampene ned gjennom synken. Til å begynne med kunne man ikke se langt nedover, men en stund senere — antakelig et par timer senere — kunne vitnet se pærene lenger nede i synken. Røyken hadde letnet noe, og hadde fått en mer blåaktig karakter.

På spørsmål om hva det luktet av røyken, svarer vitnet at det luktet akkurat slik som røyken fra brannen i den gamle kullhaugen ved Ester IV, bare mye sterkere. Senere ble lukta mye svakere.

På forespørsel svarer vitnet at hengen i sjakt I og skråsjakta kunne variere nokså mye i kvalitet. Enkelte steder var den dårlig, men der var det forbygd. Vitnet kan ikke angi noe sted hvor det kunne være spesiell fare for blokkfall eller ras.

Vitnet kjenner heller ikke til at forbygningen var spesielt dårlig noe sted. Knekte puter ble som regel utskiftet med en gang. Det var stignernes sak å kontrollere at forbygningen var i orden.

Vitnet forklarer at det ned gjennom sjakt I og skråsjakta gikk strømførende elektriske kabler, men ingen av disse var montert til transportbeltets fundament. De var festet til forbygningen.

På spørsmål om hvor langt Sæter og Arntsen kunne ha kommet hvis de hadde lagt seg på beltet i skråsjakta like etter at vitnet hadde startet beltet opp, svarer vitnet at han tror at de kan være kommet opp til tverrslaget der hvor B.Fo.18 går inn til Fo.18. Vitnet kan si med sikkerhet at Sæter og Arntsen ikke kan ha kommet så langt som til å starte beltet i B.Fo.18. På spørsmål om hvor lang tid beltet var igang før det stoppet, sier vitnet at han vil anslå tiden til fra 5 til 10 minutter. Normal kjøretid fra oppholdet til B.Fo.18 skal være ca. 3 minutter. Vitnet føyer til at han regner med at Arntsen og Sæter

måtte vente litt ved beltet i skråsjakta etter at de var startet for å finne en plass på beltet hvor det ikke var last. Hvor lenge de måtte vente er vanskelig å si, for det kunne være åpent rom mellom skrapelastene. I verste fall måtte de vente til beltet hadde gått fra beltesjakt vest og opp til oppholdet, men som nevnt foran er det sannsynlig at det ville være åpne rom mellom skrapelastene, og det er heller ikke på det rene om hele beltestrekningen var lastet.

På forespørsel forklarer vitnet at det er på det rene at det ikke var last på beltet så langt oppe som i overføringsrennen av metall. Den lyden han hørte og som han først trodde skrev seg fra noe «tungt» som kom i overføringsrennen, kan altså ikke skrive seg fra overføringsrennen allikevel. Vitnet er overbevist om at det var eksplosjonen han hørte, eller rettere sagt en lyd som skrev seg fra eksplosjonen.

Vitnet forklarer at han fra tippuset og fra tippbeltene ikke kan høre når det avfyres salver nede i gruva.

Opplest og vedtatt.

Even Tiset (sign.)

16. vitne: Martin Nordal Flåtefjell, 44 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Fauske. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han begynte som mekanisk reparatør ved gruvene i Sulitjelma i 1950, og arbeidet i Sulitjelma til han begynte her i september d.å., bortsett fra et år ved Findus i Hammerfest. Her i Ny-Ålesund har han hatt samme jobben hele tiden, d. v. s. mekanisk reparatør i Ester I og Ester IV.

Ulykkesdagen gikk vitnet på nattskift, og var oppe i verkstedet ved sjakt IV i god tid før skiftet skulle begynne.

Ved 10-tiden var vitnet på verkstedet ved sjakt IV. Han holdt på med å reparere en gruehjelme, og sammen med ham var også elektriker Vassdal og en heisekjører ved fornavn Bjarne, som vitnet ikke kjenner etternavnet på. Ca. 22.15 kom stiger Wavold inn på verkstedet, og ringte ned til oppholdet. I telefonen ga han beskjed om at de karene som skulle på strosse 4 måtte vente på ham på oppholdet, og at de ikke fikk lov til å gå videre ned før han kom. Vitnet fikk inntrykk av at Wavold var litt «oppskjørtet», men det er mulig at dette delvis skyldtes at de andre hadde kjørt fra ham. Wavold sa ingenting om hvorfor han var for sent ute. Vitnet la merke til at Wavold kom fra stigerkontoret. Wavold sa til vitnet at han måtte være for-

beredt på å komme ned i gruva å montere en motor til pumpa i skråsjakta nedenfor beltesjakt vest hvor det er en vannkum. Wavold sa at vitnet skulle få telefonisk beskjed når han skulle komme ned. De skulle først transportere motoren ned. Vitnet vet ikke hvor motoren var, og vet således heller ikke hvilken transportvei motoren skulle føres. Vitnet hadde ingenting med elektrisk tilkobling, og han går ut fra at gruveelektriker Vassdal antagelig fikk en lignende beskjed. Wavold nevnte også at vitnet måtte pakke om en pumpe i beltesjakt vest. Det måtte etter vitnets mening være en pumpe i «etta», som ligger så å si i bunnen av beltesjakt vest.

Vitnet la ikke merke til at Wavold bar på noe verktøy eller noe annet, og hva Wavold måtte ha stående utenfor verkstedet, kjenner ikke vitnet til. Vitnet føyer til at Wavold sannsynligvis hadde gassmåleren på seg, men vitnet la ikke spesielt merke til det.

Vitnet vet ikke hvem det var Wavold snakket med i telefonen. Vitnet antok at Wavold forlot verkstedet mellom 22.15 og 22.20. Vitnet hadde klokke på seg, men så ikke på klokken akkurat da. Han anslår tiden på grunnlag av at de andre var kommet frem til oppholdet.

En halvtimes tid senere «flimret» lyset et par ganger og forsvant helt. På det tidspunkt var det ingen maskiner igang i verkstedet. Vitnet og Vassdal holdt på med å ta ut av bormaskinen en bor som satt fast. Det ble brukt en tang til det, og det var ingen støy inne i verkstedet. Vitnet hørte ingen lyd og merket ingen rystelse umiddelbart før lyset gikk. Han hadde ikke merket noe slikt den foregående halvtimen heller. Vitnet så ikke på klokken da lyset gikk, men heisekjøreren har senere uttalt at lyset gikk 22.45, og vitnet sier at heisekjøreren må vel ha sett på klokken.

De som var på verkstedet syntes det var rart at lyset gikk, og etter at de hadde kikket ut gjennom vinduet og sett at det var lys i byen, gikk elektriker Vassdal ut for å undersøke om det hadde falt ut noen sikringer for gruva. Han kom tilbake og fortalte at det hadde det ikke gjort. Det ble da snakk om at det var merkelig at det ikke ble ringt fra gruva, for de som er nede i gruva pleier vanligvis å være svært snare til å ringe når strømmen går.

Vitnet forklarer at bortsett fra Wavolds telefonsamtale ble det ikke ringt fra verkstedet mellom kl. 22.00 og 22.45. Telefonen kan kobles til to linjer, gruva eller byen. Den sto koblet til gruva. Om telefonen har ringt andre signaler enn til mekanisk og elektrisk verksted i det nevnte tidsrom, tør vitnet ikke si noe bestemt om.

En stund senere — vitnet tør ikke si hvor lenge det var — ringte telefonen. Det var ikke til verkstedet, men en av de som var der, løftet av telefonen og lyttet. Da han ikke hørte noen ting, koblet han telefonen over til byen, og hørte da at det var en samtale til elektrotekniker Karlson. Han la på telefonen igjen. Litt senere ringte det på nytt, og vitnet gikk bort og løftet av telefonen. Det viste seg å være beltevakt Tiset som snakket i telefonen, men vitnet vet ikke hvem han snakket med. Vitnet hørte imidlertid at Tiset fortalte at det kom mye røyk fra sjakt I, og de skjønnte da at det var galt i gruva.

Etter ulykken var vitnet to turer ned i gruva. Han var først nede i sjakt IV til Fo.24 og hentet sikringsutstyr som redningsmannskapet hadde brukt, og som skulle påfylles. Senere var han nede i samme sjakten til Fo. 17 for å starte en pumpe. Den første turen var i 24-tiden, og den andre turen i 3—4 tiden. På begge turene la vitnet merke til at det luktet svidd eller brent, men han kan ikke karakterisere lukten nærmere. Lukten var omtrent lik på begge turene. Vitnet merket ellers ikke noe usedvanlig.

Vitnet forklarer videre med hensyn til den forannevnte «flimring» at han ikke kan si noe bestemt om hvorvidt lyset under flimringen var sterkere eller skarpere enn vanlig. Han la imidlertid spesielt merke til at lyset hadde en rødere karakter enn vanlig. Vitnet føyer til at i det øyeblikk lyset flimret, sto han vendt mot vinduet og hadde ikke noen lyspære innenfor sitt synsfelt.

Vitnet forklarer at han fra tid til annen var nede i beltesjakt vest på reparasjonsarbeid, og han var tildels sammen med gruveelektrikeren. Han la ikke så nøye merke til hvordan det elektriske anlegget var, men såvidt han kan huske, var kablene hengt opp i stoffen. Han kjenner ikke til at der var elektriske kabler montert til fundamentet på conveyorbeltet. På spørsmål om hengen var spesielt dårlig noe sted, forklarer vitnet at han spesielt husker at han en gang ca. 14 dager før ulykken var nede i strosse 6 for å smøre bakblokker og styreblokker. Før han gikk innover orten fikk han beskjed av den som satt og kjørte spillet, vitnet kan ikke huske navnet på vedkommende, at det et stykke inne i orten var en blokk som var farlig, og at han måtte holde seg godt inn til stoffen når han passerte stedet. Hvor langt inne i orten dette var, kan vitnet ikke si med sikkerhet, men han tror at han smurte to styreblokker før han kom til det kritiske punkt. Vitnet føyer til at de to personene som han var sammen med på verkstedet, Vass-

dal og Bjarne, kom til verkstedet, etter at Wavold hadde kjørt ned.

Opplest og vedtatt.

Martin Flåtefjell (sign.)

17. vitne: Bjarne Sæter, 23 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Stjørdal. Forment, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at dette er 7. vinter han arbeider ved gruva i Ny-Ålesund. Han har ikke hatt ferie i år, og har altså stått i sammenheng siden han kom opp fra ferie i slutten av august 1961. I de siste ca. 5 måneder har han arbeidet som heisfører ved Ester IV. Vitnet forklarer at ulykkesdagen skulle han arbeide nattskift, og møtte fram ved heisen litt før kl. 22.00 og avløste Berner Larsen som var heisfører på ettermiddagsskiftet. Da ettermiddagsskiftet kom opp var vitnet på badet, og det var Larsen som kjørte heisen da. Vitnet traff også Larsen på badet. Det ble ikke vekslet noen beskjeder mellom vitnet og Larsen angående heiskjøringen. Vitnet gikk fra badet og opp til heisen sammen med pågående nattskift. Skiftet gikk inn i vognene og ble kjørt ned ca kl. 22.00. Såvidt vitnet vet, var skiftet fulltallig, men det er stigeren som holder rede på hvem som går ned i gruva, og stigeren var ikke tilstede ved gruveåpningen da heisen gikk ned. Da vitnet kom fra badet, gikk han sammen med Erntsen og de gikk begge inn på stigerkontoret for å se på en akkordseddel. På stigerkontoret var Rasch og Wavold, altså stigeren for ettermiddagsskiftet, og stigeren for nattskiftet. Vitnet og Erntsen ba om å få se en akkordseddel, og det fikk de. Vitnet og Erntsen snakket ikke med stigerne om noe annet, og var bare et par minutter inne på stigerkontoret. Vitnet hørte at Rasch og Wavold snakket sammen, men han la ikke merke til hva de snakket om. De satt begge ved et bord, men vitnet la ikke merke til om de hadde karter eller andre ting foran seg, bortsett fra at det som vanlig lå noen timebøker og andre bøker på bordet. Rasch var ikke i gruveantrekk, han hadde allerede vært på badet, men vitnet vet ikke om Rasch hadde kommet opp fra badet sammen med Wavold. Vitnet tror at Wavold var i gruveutstyr, men er ikke helt sikker på dette punkt.

Vitnet forklarer at kjøretiden for vognsettet fra gruveåpningen ned til Fo.24 er ca. 10 minutter. Med det samme settet var kommet ned, ringte Wavold enten fra stigerkontoret eller fra verkstedet og ba vitnet om å kjøre settet opp igjen. På spørsmål svarer vitnet at han ikke merket noe usedvanlig på

Wavold, Wavold virket på ingen måte irritert eller sint over at vognsettet hadde kjørt ned uten ham. Vitnet forklarer at Wavold som regel pleide kjøre ned sammen med arbeidsfolket, og vitnet kan ikke huske at han noen gang tidligere har kjørt ekstratur med Wavold fordi denne ikke har kommet ned sammen med folkene.

Vitnet kjørte settet opp slik som Wavold hadde bedt om. Oppkjøringen tar ca. 4 minutter, og vitnet regner med at vognsettet var tilbake ved gruveåpningen ca. 22.15. Da var Wavold ved gruveåpningen og kjørte straks ned. Denne turen ble kjørt uten bremsar og tok ca. 4 minutter. Wavold hadde ikke bedt om å komme fort ned eller på annen måte gitt uttrykk for at han hadde det travelt. Vitnet opplyser at det er vanlig å kjøre settet ned uten bremsar når det ikke er folketransport. Vitnet forklarer videre at han ikke så Wavold etter at han hadde sett Wavold på stigerkontoret. Vitnet føyer til at fra heisførerens plass kan en ikke se vognsettet, og heller ikke se folk som går inn i vognsettet. Det blir gitt signal fra passasjerene når vognsettet skal gå ned. Signalet gis ved en vanlig ringesnor. Vitnet vet således ikke bestemt at det var Wavold som ble kjørt ned annen tur, bortsett fra at han gikk ut fra at det måtte være Wavold på grunn av den foran nevnte telefonbeskjed.

Vitnet regner med at vognsettet var nede ca. 22.20. Vognsettet ble stående nede.

Etter at heisen var kjørt ned, gikk vitnet over til verkstedet hvor han traff Flåtefjell og Vassdal. Vitnet gikk dit for å få reparert en hjelm som tilhører Eirik Sæter. Mens de holdt på med denne reparasjonen, gikk lyset. Når lyset gikk, er vitnet ikke helt sikker på. Men han husker at han så på klokken mens det var lys, og så at klokken var 22.45. Hvor lenge det var etter dette klokkeslett at lyset gikk, kan vitnet ikke si noe sikkert om, men han mener at det var i høyden et kvarter. Vitnet opplyser at den klokken han har, har en tendens til å gå litt for sent, og at den sinker ca. 3 minutter i døgnet. Han pleier vanligvis å stille klokken hver dag, men om han hadde stilt den denne dagen, kan han ikke huske. Han stiller klokken frem til riktig tid, og det skjer om kvelden kl. 18.30 når han arbeider på nattskift.

Vitnet forklarer at lyset liksom blafret før det forsvant, «dårlig kontakt» føyer han til. Vitnet sto da bøyd over hjelmen som han holdt på å reparere. Han så ikke rett mot noen av de elektriske lyskildene i rommet. I rommet fins det både lysstoffrør og vanlige pærer. Det var ikke noe lokalt lys for bormaskinen, og det ble heller ikke benyttet noen

spesiell lampe ved reparasjon av hjelmen. Verkstedet er godt opplyst, og de vanlige pærene eller lampene i taket, er på 350 eller 500 W. Vitnet la ikke merke til om det var noen spesiell farge på lyset da det blafret. Hvorvidt lysstyrken steg før lyset gikk ut, kan vitnet ikke si noe om.

Vitnet forklarer at de ikke merket noe annet usedvanlig enn at lyset forsvant. De merket ikke smell eller drønn, og heller ingen rystelser. Det var ingen maskiner i gang på verkstedet, og det laget ikke noe bråk det arbeidet de holdt på meg.

Vitnet var ikke i berøring med telefonen på verkstedet, men fikk vite av Flåtefjell og Vassdal hva beltevakten hadde fortalt om hva som var hendt.

Vitnet forklarer at han ikke var med ned i gruva under redningsaksjonen, idet han hadde med å passe heisen.

Vitnet forklarer videre at før han begynte som heisfører for ca. 5 måneder siden, hadde han arbeidet på driftene i strosse 2 og 4 i minst 3 måneder. Han trivdes imidlertid ikke på de arbeidsplassene og ba om å bli flyttet. Grunnen til at han ikke trivdes var at han syntes fjellet var for dårlig, og at det var risikabelt å drive der. Siden han begynte å arbeide i Ny-Ålesund i 1956 har han arbeidet i alt ca. 1 år under dagen.

På spørsmål uttaler vitnet at han ikke er i stand til å si om noen av arbeidsfolkene hadde sprengstoff eller verktøy med seg da de kjørte ned ulykkeskvelden.

Vitnet forklarer at han praktisk talt ikke har vært nede i gruva siden han begynte som heisfører for ca. 5 måneder siden.

Etter at forklaringen var opplest, korrigerer vitnet sin forklaring med hensyn til kjøringen av Wavold. Han forklarer at når skiftet kjøres ned, kjøres togsettet alltid med bremsar på, slik at turen altså tar ca. 10 minutter. All annen transport imellom skiftene enten det er med last eller passasjerer, kjøres uten bremsar, og tar altså ca. 4 minutter.

Opplest og vedtatt.

Bjarne Sæther (sign.)

Ingeniør Winsnes ønsket deretter protokollert følgende etter eget diktat: Jeg foreslår at det til protokollen vedlegges et kart eller kartdeler i passende målestokk og at alle stedsbetegnelser som blir anført i vitnesuttagnene, blir merket med et nummer i klammer etter stedsfortegnelsen i protokollen, og at de samme numre etter vitnenes anvisning anføres på motsvarende sted på kartet.

Formannen overtok deretter protokollasjonen:

De øvrige medlemmer i kommisjonen deler ingeniør Winsnes' syn. Vi er enige om at det hittil i avhørene har vært brukt stedsbetegnelser som er kjent på stedet, og som fins på de kart som kommisjonen har hatt til hjelp under avhørene. Hvis man nå skulle innføre også tallmessige stedsbetegnelser, ville dette bare føre til ekstra arbeide under protokollasjonen, og også føre til en ekstra feilrisiko, likesom det kunne virke forvirrende på de vitner som avhøres. I tilfelle det senere blir tale om å gå mere inngående til verks overfor et bestemt område i gruva, antas det derimot å kunne bli nødvendig å følge den fremgangsmåte som ingeniør Winsnes har antydnet, men på det nåværende tidspunkt anses det ikke nødvendig. Det bemerkes videre at det senere vil være muligheter for å lage i stand et kart og anvende tallhenvisninger, slik at lesere som ikke er lokalkjente, kan finne fram til de steder på kartet som er nevnt i protokollen. På grunn av tidsnøden bør innføringen av dette henvisningsystem utstå foreløpig, og i alle fall til alle viktige faktiske opplysninger er innsamlet.

Ingeniør Winsnes ønsket protokollert følgende etter eget diktat: Jeg protesterer mot protokollen ovenfor fordi det er brukt mange stedsbetegnelser under vitneavhørene som ikke fins på de kart som har stått til kommisjonens disposisjon.

Formannen overtok deretter protokollasjonen og bemerket at det i alle fall ville være nødvendig å gå gjennom avhørene, supplere disse og korrigere misforståelser og feil, og at det da ville være full anledning til å innføre nummereringssystem der hvor dette måtte være nødvendig. En vil i så fall også ha fordel av å kunne få en viss systematikk i nummereringen, slik at det kan bli lettere for utenforstående å finne fram. De øvrige medlemmer av kommisjonen er enige i dette, og finner det nødvendig å gå videre med avhørene uten å hefte mer tid på dette spørsmål.

18. vitne: Anton Vassdal, 19 år, gruveelektriker, fast bopel Bardal i Helgeland. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han kom til Ny-Ålesund 26. oktober 1961, og arbeidet først som lampegutt til juni eller juli i år, da han begynte som gruveelektriker. Han har ingen annen utdannelse i elektrikerfaget enn den han har skaffet seg gjennom sitt arbeide her oppe.

Vitnet forklarer at det er en gruveelektriker for hvert skift i Ester I, III og IV, mens det i sjakt VII bare er gruveelektriker på formiddagsskiftet. Hans arbeid som gruveelektriker består i reparasjon av defekt elek-

trisk materiell, og montering av materiell. Arbeidsplassen er mekanisk og elektrisk verksted ved sjakt IV, unntagen når han får spesiell ordre om å dra ut på reparasjon eller montering annet sted. Ordren kommer dels fra «folket», stigerne eller elektrotekniker Karlisen, som er sjef for avdelingen.

Ulykkesdagen hadde vitnet nattskift, og møtte fram på verkstedet ca. kl. 21.45. Hans første oppgave var å lade gruelampene. Han bemerker at det ikke lenger er fast lampegutt der oppe, slik at gruveelektrikeren også har den jobben. Dette arbeidet utførte han på lamperommet ved siden av stigerkontoret, og han gikk deretter tilbake til verkstedet, og var der ca. kl. 22.30. Sammen med Bjarne Sæter og Flåtefjell drakk vitnet en kopp kaffe på kaffebua. Deretter gikk de inn på verkstedet. Flåtefjell begynte å reparere på en hjelm mens vitnet satt og så på det.

Vitnet forklarer at det i verksteder er en vanlig lyspære eller lampe på 500 W. Det er dessuten montert holdere for 6 lysrør, men det manglet 3 lysrør. Belysningen i verkstedet besto altså av lampen på 500 W og tre lysrør.

Mens vitnet satt og så på Flåtefjell, begynte lyset å blaffe og forsvant helt. Lyset blaffet et par ganger. Om lyset under blaffingen var sterkere enn normalt, kan vitnet ikke si, men det var i alle fall svakere enn normalt, og i 500 W-lampen tildels rødlig på grunn av lav spenning. Lysstoffrørene la vitnet ikke så mye merke til. Vitnet satt slik at han hadde både lysstoffrør og 500 W-lampen i sitt synsfelt. Vitnet så at lyset i lampen ble rødlig. Det var ikke på grunnlag av den alminnelige belysning i rommet at han sier at lyset var rødlig. Han la spesielt merke til at det var nettopp i 500 W-lampen at lyset var rødlig.

Etter at lyset var gått, fant vitnet en av gruelampene som lå i reolen på verkstedet og gikk ut i transformator kiosken som bare ligger 5—6 meter fra verkstedet. Han sier at han var i transformatorrommet et par minutter etter at lyset var gått.

Han gikk til transformator kiosken for å se om det var noe galt der. Han tenkte at i tilfelle det var noe galt, ville han kanskje se røyk der inne. Han så imidlertid ikke noe røyk. På spørsmål om hvorvidt noen av sikringene var gått, svarer han at de var i orden, men innrømmer etter nærmere eksaminasjon at han ikke hadde sikringene ute og at han var så ukjent med anlegget at han ikke kan si noe bestemt om hvorvidt sikringene eller noen av sikringene var sprunget eller ikke. Når han først sa at sikringene var i orden, var det ikke fordi han hadde konstatert det ved undersøkelse av sikringene, men fordi det

senere da det ble satt strøm opp til den kiosken vitnet var inne i, viste seg at lyset på verkstedet kom tilbake uten at det var nødvendig å skifte sikringer.

Vitnet forklarer at han verken merket noen lyd eller noen rystelser da lyset gikk, eller i tiden før lyset gikk. Det var ingen maskiner igang på verkstedet, og det var ikke noe bråk der ellers.

Vitnet var med på redningsaksjonen, og var en gang inne på oppholdet i Fo. 24. Han var ingen andre steder i gruva etter ulykken.

På spørsmål om hvilke reparasjoner og monteringer vitnet har utført i gruva i den senere tid, forteller han at han på skiftet natt til mandag 5. november la opp en parallellkabel fra storsløyfa i sjakt I til et lite stykke innover B.Fo.18. Kabelen ble lagt opp til forsterkning av en kabel som ga for lite strøm, idet det ble for stort spenningsstap. Vitnet opplyser at parallellkabelen enda ikke var tilkoblet, da arbeidet ikke ble ferdig. For en 14 dagers tid siden monterte han en ny kabel i den nye transportsynken. Han har også montert kabler og spill i B.Fo.24. De to sistnevnte arbeidene ble utført av de tre gruveelektrikerne sammen. Om det førstnevnte arbeidet bemerker vitnet at han bare koblet kabelen sammen. Av annet arbeid han har utført nevner han at han en av de siste dager i uken før ulykken reparerte to motorvern-brytere ved strosse 8b. Han hadde av lokket og gjorde rent slik at knastene som var trege, kunne gå lettere.

Vitnet ble spurt om hvorvidt han hadde noen teori om hvordan ulykken kunne ha skjedd, og sier at det kan ha vært mange muligheter. Det kan være ras på en kabel, eller det kan være gnister fra wiren på en skrapespill.

Vitnet forklarer at de elektriske kabler i beltesjakt vest er hengt opp på treklosser i forbygningen, bortsett fra der kablene passerer innslaget til strossene, der må kablene nødvendigvis følge liggen under rampen, og er som oftest bundet fast til beltekonstruksjonen.

På spørsmål om hvorvidt vitnet ved reparasjon av de forannevnte motorvern-brytere fikk satt lokkene ordentlig på igjen, svarer vitnet at han ikke hadde noen vanskelighet med å få lokkene skikkelig på. Han forklarer videre at en tidligere elektriker, R o a l d B e r g m o, har instruert ham om arbeidet som gruveelektriker, og gjorde da spesielt oppmerksom på at det måtte vises nøyaktighet ved montering av deksler og lokk og tilskruing av kontakter.

Vitnet forklarer at det ikke var noen elektrisk belysning i beltesjakt vest bortsett fra

ved rampene. Det var her nyttet eksplosjons-sikker armatur. På spørsmål om hvordan han visste at armaturen var eksplosjonssikker, forklarer han at det sto skrevet på, visstnok både på lokket og på glasset, i alle fall på glasset.

På forespørsel om hvorvidt han har sett at det har oppstått gnister under kjøring av skrapespill, svarer vitnet at han ikke har sett noe slikt selv. Men han har hørt gruvearbeidere fortelle at de har sett at det har dannet seg gnister når skrapa har slått mot bak-blokk. Det har vært snakket om dette spørsmål både før og etter eksplosjonsulykken, men vitnet kan ikke huske navnet på noen av de som har sett slike gnister.

På spørsmål om hvorvidt vitnet har vært med på å reparere kabler til elektriske bormaskiner i gruva, svarer vitnet at det har han gjort flere ganger. Både på strosse 4 og på strosse 8a har vitnet reparert borkabelen etter at den hadde vært kjørt i stykker av skrapa. Såvidt vitnet forsto hadde borkabelen enten falt ned, eller blitt revet ned fra stoffen hvor den var festet, av wirene for skrapespillet. Vitnet forklarer at det var nokså alminnelig å ha borkabelen opphengt innover langs stoffen et stykke. Under kjøring ble bormaskinen enten lagt inn i en nisje eller hengt opp på stoffen.

Vitnet forklarer videre at han også har vært med på å reparere borkabel og vifte-kabler som var blitt skadet av blokkfall eller ras. Det var vanlig å reparere slike skader i gruva, og reparasjonen skjedde på den måten at hver kordell ble splittet opp i to og tvunnet sammen med tilsvarende oppsplittede kordeller i den motsvarende kabel. Så blir de kordellene som er tvunnet, lagt sammen og tvunnet sammen og deretter lagt inn til kabelen. Etterpå isoleres først med plastbånd og deretter med selvvulkaniserende gummibånd som fellesisolasjon.

Vitnet forklarer at det har forekommet at han under reparasjon av slike kabler har funnet tegn på kortslutning. Han har nemlig sett at enkelte strenger fra de forskjellige faser i en avslitt eller avkuttet kabel har vært brent sammen. Reparasjoner av kabler og av bormaskiner var de mest vanlige reparasjonsarbeider som gruveelektrikerne hadde.

Opplest og vedtatt.

A. Vassdal (sign.)

19. vitne: Dirk de Vries, 26 år gammel, elektriker, fast bopel Margrietstr. 2, Leiden, Holland. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han kom til Ny-Ålesund

ca. 20. august d. å. og begynte å arbeide som elektriker i gruva. Han har arbeidet i Ester I og IV siden han kom hit.

Vitnet forklarer at han har gjennomgått en treårig teknisk skole i Holland hvor han ble utdannet til elektrotekniker, og har deretter hatt tre års praksis dels i Holland og dels i Australia.

Vitnet forklarer at de er tre gruveelektrikere i Ester I, III, IV, en på hvert skift. Ulykkesdagen arbeidet vitnet på ettermiddagsskiftet.

Arbeidet som gruveelektriker besto vesentlig i reparasjoner med en del montering og installering.

På ettermiddagsskiftet ulykkesdagen var vitnet nede i gruva mesteparten av skiftet. Han monterte en vifte og reparerte en oljebryter på et skrapespill. Viften var plassert mellom strosse 6 og strosse 8a. Vitnet ble foreholdt Åge Johnsens (3. vitne) forklaring om viftens plassering, og sier at det kan stemme uten at han tør si noe sikkert om avstanden. Da vitnet kom var viften satt opp, og vitnet bare koblet den til. Arbeidet besto i å montere to støpsler. Det ene på en kort kabel fra viftemotoren, og det andre på den enden av skjøtekabelen som skulle kobles til bryterskapet. Da vitnet satte strøm på viften, virket den normalt. Vitnet kan ikke tenke seg at det var noe ved det anlegget han der koblet til, som kunne gi årsak til gnistdannelser eller kortslutning, eller på annen måte føre til antennelse av gass.

Skrapespillet som ble reparert sto på strosse 8b. Det var en oljebryter som var i ustand. Vitnet måtte ta av lokket på bryteren for å foreta reparasjon. Det var magneten i oljebryteren som var kommet ut av sporet. Oljebryteren står montert på et av stemplene i forbygningen, og dette hadde forskjøvet seg slik at bryteren hadde fått såpass skråstilling at magneten ikke virket som den skulle, på grunn av at den ikke gikk riktig i sporet. Reparasjonen var ganske enkel, og lokket ble satt skikkelig på. Vitnet kan heller ikke tenke seg at den sistnevnte reparasjon skulle bety noe faremoment, og han prøvde spillet flere ganger og fant at det virket normalt.

Navnet på den tekniske skole hvor vitnet er utdannet, er H.T.S. Sneewbalstraat, Den Haag. Utdannelsen omfattet både svakstrøm og sterkstrøm, med hovedvekten på sistnevnte fag.

Vitnet forklarer at han flere ganger har hatt elektriske kabler på verksted for reparasjon, kabel som var mer eller mindre skadet i gruva. Han har sett kabler som har vært avkuttet, kabler som har vært nesten avslitt og kabler som har vært beskadiget ved at den

ytte isolasjon har vært mer eller mindre bortrevet eller oppflenget. På slike beskadigede kabler har vitnet aldri funnet merker som har vist at det har vært kortslutning eller gnistdannelse. Hvorvidt kablene har vært brukt til bormaskiner eller vifter, kan ikke avgjøres oppe på verkstedet. Vitnet kan bare si at det har vært skjøtekabler som vanligvis brukes til forlengelse av borkabler og vifte-kabler.

Vitnet forklarer at han i et enkelt tilfelle har reparert en forlengelseskabel til en bormaskin i gruva. Den skaden som forelå i det tilfellet, var etter vitnets mening ikke av en slik art at den kunne ha forårsaket gnistdannelse.

Vitnet var ikke med på redningsaksjonen etter ulykken.

På spørsmål opplyser vitnet at bare ca. 9 måneder av den forannevnte praksis gjaldt sterkstrøm.

Opplest og vedtatt.

D. der Vries (sign.)

Møte 14. november 1962.

20. vitne: Johan Rasch, 48 år gammel, stiger, fast bopel Borkenes. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han har arbeidet i gruve i Ny-Ålesund i ca. 7 år. Han kom opp med første båt etter krigen og reiste ned i slutten av mai 1946, deretter kom han opp igjen i 1956 og har siden vært her i 2- eller 3-års perioder. Vitnet forklarer at han ikke har stigerskole eller annen teoretisk utdanning som stiger. Han har bare folkeskole som almenutdanning. Han begynte i juni 1961 fast som stiger, men hadde tidligere av og til vært avløser. Han føyer til at han har arbeidet i anleggs- og gruve drift i tilsammen 18—19 år.

Vitnet forklarer at han var på ettermiddagsskiftet ulykkesdagen som stiger. Vitnet pleier vanligvis å være tidlig ute, og var på stigerkontoret ved 13-tiden. Han var først på badet og lompert, og gikk så tilbake til stigerkontoret for å dele ut borskjær, slipeskiver og annet materiell til pågående skift. Han mottok også beskjeder fra avgående skift. Han husker spesielt at han fikk beskjed fra de som drev på strosse 4 og strosse 6 at det var gass på begge disse steder. På strosse 4 var det blitt målt 2 pst. ved skrapespillet, og på strosse 6 var det blitt målt 3 pst. i en nypåslått geid. Vitnet forklarer videre at det fra tid til annen har vært målt gass i disse områder. Det var imidlertid utført endel forandringer og forbedringer av ventilasjonssystemet i den seinere tid, og det kom litt uventet

på vitnet at det skulle være såvidt store gassmengder på de stedene i gruva. Ellers var det bare mer alminnelige beskjeder om driften. Vitnet opplyser at avgående stiger noterer i dagboka hva slags arbeid som skal påbegynnes på de enkelte drifter for neste skift. Vitnet føyer til at det var Harald Hansen som ga vitnet beskjeden om gass på strosse 4, og Otto Langvad som ga beskjeden om gass på strosse 6. Slike beskjeder fra de som arbeider i gruva, blir vanligvis ikke ført inn i dagbok eller gassprotokoll. Det er stigerens målinger som finnes i gassprotokollen.

Da skiftet kjørte ned kl. 14.00, var også vitnet med. Hele skiftet gikk først samlet til oppholdsrommet. Vitnet forklarer at det er vanlig at pågående skift går samlet sammen med stigeren til oppholdsrommet og oppholder seg der en stund sammen, anslagsvis ca. 5 minutter. De tar seg en røyk, og diskuterer arbeidet, og stigeren gir da sine beskjeder.

Vitnet pleier da når skiftet går til de forskjellige driftene, å bli med til den eller de drifter hvor det er vanskeligheter. Er det vanskeligheter på flere drifter, går vitnet dit hvor det er spørsmål om gassfare.

På ettermiddagsskiftet ulykkesdagen dro vitnet først nedover til strosse 4 og 6. Han var først på strosse 6 og foretok gassmåling ved rampen. Han brukte optisk gassmåler og fant 0,9 pst. metangass. Hengen på dette stedet er forholdsvis jevn og jevnt stigende oppover innover strosse 6. Høyden fra liggen er ca. 2,5 meter på rampen. Vitnet sto på innerkanten av rampen og målte gassen. Da det ble brukt optisk måler, ble målingen følgelig foretatt i ansiktshøyde, og da vitnet er ca. 170 høy, ble målingen foretatt ca. 1,60 m fra liggen. Resultatet var som foran nevnt 0,9 pst.

Vitnet hadde på stigerkontoret fått vite at en vifte som står omtrent midtveis mellom strosse 4 og strosse 6, og som egentlig ikke skulle være igang, var igang på formiddagsskiftet. Vitnet skjønte med engang at det måtte være denne viften som bragte gass til strosse 6 ved at den skapte resirkulasjon mellom strosse 4 og 6. Vitnet gikk straks nedover og stoppet viften, dette ble gjort før driverne var kommet. Vitnet satte seg så ned ved skrapespillet for strosse 4 som står ca. 10 meter oppe i beltesjakt vest for å kontrollere gassen der. Vitnet konstaterte med en gang at gassprosenten var fallende. Han husker ikke så nøye den maksimale gassprosent som ble målt her, men tror at det var 0,6 eller 0,7. Dette resultat fant vitnet da han bøyet seg ut mot friskluftstrømmen i beltesjakt vest, men når han bøyet seg inn mot nisjen hvor skrapespillet sto, fant han opp til 2 pst. gass.

Dette skyldtes delvis at det var hengt opp en sekk for å beskytte skrapespillkjøreren mot trekk fra friskluftstrømmen. Vitnet rullet opp sekken og satte den fast med isolasjonsbånd, og tredte spiker igjennom. Det ble på denne måten bedre luftventilasjon omkring skrapespillet. Som nevnt foran var gassprosenten synkende, og i løpet av noen minutter viste målingen 0,2 i friskluftstrømmen i beltesjakt vest, og 0,7 ved skrapespillet.

Vitnet gikk så nedover til strosse 4 og foretok måling på rampen der. Resultatet var 0,2 pst., målingen ble foretatt mens vitnet sto på rampen ut mot beltesjakt vest og altså ut mot friskluftstrømmen i beltesjakten.

Vitnet målte så gradvis innover strosse 4, og det var 0,4 pst. gass hele veien innover, inntil vitnet kom til et sted hvor det var slått en ny geid. Geiden var drevet ca. 4—5 meter innover. Det siste arbeidet som var utført i geiden var åpenbart skyting for hele salven lå urørt. Vitnet gikk innover, og på grunn av at løskullene ikke var kjørt bort, kom han helt opp under hengen. Ca. et par meter fra stuffen fant han 6 pst. gass og han turde da ikke foreta flere målinger innover.

Vitnet gikk så tilbake til beltesjakt vest og foretok gassmåling ved en luftvifte som står i beltesjakten litt ovenfor strosse 4, men nedenfor skrapespillet. Her fant han 0,6 pst. gass. Så målte han ved skrapespillet og fant 0,7 pst. Så gikk han opp til strosse 6, og målte på nytt der. Tett innenfor rampen fant han 0,2 pst. Lenger inne på strosse 6, i innerkant av det nye påhugget, fant han 0,3 pst. Ved festet for bakblokka for driften på strosse 6, målte han 0,7 pst.

Deretter tok han en ny runde ned til strosse 4 og foretok kontrollmålinger på alle de punkter som er nevnt tidligere. Måleresultatene var de samme som han hadde funnet etter at viften mellom strosse 4 og strosse 6 var stoppet. På spørsmål om hvorvidt han også foretok måling i den nypåslåtte geiden i strosse 4, svarer han bekreftende, og at resultatet var det samme som før. Han føyer til at han anslo gasskvantumet i baken på geiden til ca. $1\frac{1}{2}$ m³.

Allerede på oppholdet hadde vitnet gitt de som drev på strosse 4, beskjed om å hente en vifte som sto lagret i krysset Fo. 26 og den gamle transportsynken, og transportere den ned til beltesjakt vest. Det var vitnets hensikt å få denne viften montert i friskluftstrømmen i beltesjakt vest, og strekke luftposer fra viften og nedover til den viften som vitnet hadde stengt av.

Vitnet ga beskjed til de som hørte hjemme på strosse 6 at de kunne sette igang driften.

Det var lasting som skulle gjøres der, og vitnet anså det ufarlig slik forholdene var. Vitnet kjørte så oppover beltesjakt vest på beltet, til strosse 8a. Vitnet foretok gassmåling både på strosse 8a og strosse 8b helt innover driftene og fant ikke gass ved noen av målingene, men noterte 0,1 pst. for å være helt sikker. Noe mer gass var det i hvert fall ikke på vitnets målinger.

Da vitnet var på strosse 8b, hadde driverne der fått gjennomslag i en geid til den gamle transportsynken, og vitnet ga beskjed om at vifta som sto i geiden mellom strosse 8b og den nye transportsynken skulle stoppes. Vitnet fant nemlig ut at hvis viften ble holdt igang, ville den bare presse friskluften opp i den gamle transportsynken, og derved gi en unødvendig forlengelse av friskluftveien for de nedenforliggende strosser.

Deretter dro vitnet opp til B.Fo.24, og B.Fo.18, og foretok gassmåling på begge disse steder. På sistnevnte sted var det sjelden målt gass, og heller ikke denne dagen fant vitnet noe gass der. I B.Fo.24 ble det målt 0,2 pst. såvidt vitnet kan huske.

Vitnet forklarer at de gassmålingene han foretar i løpet av skiftet, ikke blir skrevet ned noen sted før han etter skiftets slutt kommer opp til stigerkontoret og fører dem inn i gassprotokollen. På spørsmål om det ikke er vanskelig å huske måleresultatene, sier vitnet at det blir en rutinesak, og at han ikke har vanskelig for å holde resultatene i hukommelsen til han får skrevet dem ned når skiftet er slutt. Om de andre stigerne har samme rutine som ham, på dette punkt, tør han ikke uttale seg om.

Etter at inspeksjonen på B.Fo.24 og B.Fo.18 var gjennomført, var vitnet oppe i sjakt I ved en sugevifte som står nedenfor drivhodet for seksjon 3, og kontrollerte gassen i returluften. Resultatet var 0,3 pst. Deretter dro han ned på oppholdet hvor han traff karene fra strosse 4 som satt og drakk kaffe.

De fortalte at de under transporten av viften hadde slitt av støpslet på kabelen til vifta, og vitnet ringte derfor til gruveelektriker Vries og anmodet ham om å komme ned og reparere kabelen. Viften var enda ikke montert på plass, og vitnet gikk i forveien nedover til seksjon 4 og gjorde en ny runde med gassmåleren. Resultatene var de samme som tidligere. Vitnet føyer til at det nå var noe mindre gass på strosse 6, det ble målt 0,3 pst., hvor det tidligere hadde vært 0,7 pst.

Mens vitnet foretok gassmåling, var karene på strosse 4, Fjellet og Åge Johnsen, kommet ned til det stedet hvor de hadde satt fra seg viften i beltesjakt vest. Vitnet påviste nå hvor

viften skulle monteres. Deretter gikk de alle tre opp til strosse 8a og 8b, hvor vitnet foretok gassmåling. Resultatene var de samme som forrige gang. De gikk så alle tre til den nye transportsynken og vitnet viste dem hvor luftposer var lagret. Fjellet og Johnsen tok med seg to luftposer à ca. 20 meter for å bringe disse ned til beltesjakt vest.

Vitnet fortsatte så sin inspeksjon, og var bl. a. nede i skråsjakta og så til en pumpe nede ved bunnen av skråsjakta. Deretter dro han opp til B.Fo.24 for å kontrollere driften der, og fant alt i orden. Deretter dro han opp i dagen og var oppe ved 19.30 tiden. Han tok nå kaffepause og konfererte med mekanikeren om en «hengerull» som skulle lages. Siden var han ikke nede i gruva på det skiftet.

Vitnet forklarer videre at han hadde gitt beskjed til Fjellet og Johnsen på strosse 4 at de ikke måtte sette igang drift på strossen, men at de skulle montere den forannevnte viften og henge opp luftposer. Vitnet regnet med at dette arbeidet neppe ville være ferdig på ettermiddagsskiftet, og at det ville bli stigeren på nattskiftet, Fredrik Wavold, som kom til å sette i gang viften.

(Som illustrasjon til sin forklaring om ventilasjonssystemet i området strosse 4—6, la vitnet fram en skisse som han hadde tegnet etter anmodning fra kommisjonen.)

Vitnet forklarer videre at da Johnsen og Fjellet kom opp i dagen da skiftet var slutt, fortalte de at de hadde montert viften og luftposene, og prøvekjørt anlegget. Det viste seg imidlertid at den nederste viften (vifte III på skissen) fikk for lite luft slik at posen ble sugd sammen. Strekningen på luftposen var ca. 40 meter, og vitnet forklarer at de i gruva tidligere hadde hatt slike lengder på luftpose for vifter i seriekobling, og med godt resultat. Han antok derfor at luftposene ikke kunne være hengt riktig opp eller strekt nok, og spurte Johnsen om dette. Johnsen innrømmet da at det muligens var bøy eller «kne» på posen. Johnsen fortalte at han hadde stoppet den nederste viften (III), men ikke den øverste.

Vitnet forklarer at før han kjørte ned på ettermiddagsskiftet, hadde han konferert med overstiger Stien om seriekoblingen av de nevnte vifter, og fått overstigerens godkjenning av denne plan.

Etter at vitnet hadde vært på badet og skiftet, gikk han inn på stigerkontoret, og ca. kl. 21.45 eller muligens litt før, kom stiger Wavold dit.

Vitnet fortalte Wavold om situasjonen med hensyn til de forannevnte viftene, og ba Wavold om at luftposene måtte bli strukket godt, og at han måtte kontrollere at ventilasjonen

virket som den skulle. Vitnet føyet også til at hvis ikke viftene virket som de skulle, måtte Wavold stoppe den nederste viften (vifte III). Vitnet gjorde også Wavold oppmerksom på at det ikke måtte arbeides i strosse 4 med mindre ventilasjonssystemet, dvs. de seriekoblede viftene virket som de skulle. Han gjorde også Wavold oppmerksom på at det var målt 6 pst. på strosse 4.

Etter dette snakket vitnet med Wavold om en forandring i planen for drivingen i strosse 4 og 6. Slik som driften var planlagt, var det meningen å drive en geid for strosse 4 under den gamle transportsynken og frem til strosse 6. Geiden var som foran nevnt drevet inn i en lengde av 4—5 meter. Videre var det meningen å drive en geid fra strosse 6 nedover under den gamle transportsynken og med gjennomslag til strosse 4. Dette ville uvilkaarlig føre til at de to geidene kom til å krysse hverandre, og vitnet hadde funnet ut at dette ville svekke transportsynken, og kanskje skape rasfare i transportsynken hvor det både var røropplegg og returluftventilasjon.

Geiden fra strosse 6 var nettopp påslått, og vitnet foreslo at man skulle stoppe arbeidet på denne geid, og isteden drive ny geid fra strosse 6 og oppover mot B.Fo.1, (ny B.Fo.1 på kartet). Wavold var enig i vitnets forslag, og vitnet ringte til overstiger Stien og fikk overstigerens samtykke.

Mens vitnet snakket med overstigeren, kjørte vognsettet ned med arbeidsfolket. Wavold bemerket at nå kjørte de fra ham, men vitnet foreslo at Wavold skulle gi beskjed til oppholdet på Fo. 24 at driverne i strosse 4 måtte vente på Wavold i oppholdet. Vitnet kjenner til at Wavold ga slik beskjed, det har nemlig gruvereparatøren Flåtefjell, fortalt vitnet.

Før Wavold dro ned, fikk han av vitnet den optiske gassmåler. Vitnet forklarer at gassmåleren var i orden. Vitnet forlot stigerkontoret før Wavold, og så ikke at Wavold hengte gassmåleren på seg, men han er sikker på at Wavold tok gassmåleren med seg, for den var ikke på stigekontoret da vitnet kom tilbake ca. 23.45, etter at ulykken var blitt kjent.

Vitnet forklarer at gangtiden fra sløyfa i Fo. 24 i sjakt IV hvor vognsettet stopper, og frem til oppholdet i Fo.24, er ca. 4—5 minutter. Vitnet var gått fra stigerkontoret før Wavold, men på grunnlag av heiskjørerens opplysninger om at vognsettet kjørte ned med Wavold ca. kl. 22.15, mener vitnet at Wavold har vært fremme ved oppholdsrommet i 22.25 tiden, kanskje helst litt før, men ikke mer enn 2 minutter før. Vitnet forklarer at det var vanlig å ta en røykepause på oppholds-

rommet, men vitnet betviler at Wavold tok noen slik pause ulykkesdagen. «Gubban» hadde røykt ifra seg, og var sikkert klare til å gå på driftene, og Wavold var som sagt seint ute.

Vitnet gir deretter en oversikt over ulykkeskiftets fordeling på arbeidsplassene i gruva:

- 1) Sverre Sæter og Arne Arntsen skulle til B.Fo.18.
- 2) Leif Thuv og Ingebrigt Kosberg skulle til B.Fo.24.
- 3) Eivind Berge og Hege Erntsen skulle arbeide i Fo.24, med senking av sporet omtrent midtveis mellom oppholdet og sjakt IV. Arbeidet pågikk fra sjakt III og vestover, og var antakelig kommet i nærheten av det diamantborhol som på kartet er avmerket med 1G.
- 4) Rudolf Olaussen og Ronald Andreassen skulle til strosse 8b.
- 5) Albert Vråberg og Håkon Lien skulle til strosse 8a.
- 6) Ole Steinsvik og Thomas Thomassen skulle til strosse 6.
- 7) Olaf Berge og Hans Kemi skulle til strosse 4.
- 8) Kai Henrikson skulle ned i seksjon 4 som beltevakt og pumpevakt.
- 9) Nordgren Nilsen og Håkon Hauan skulle til bygningsarbeid i den nye transportsynken.
- 10) Martin Polden, Arne Olsen og Arvid Hansen skulle antagelig ned å arbeide med en pumpe i bunnen av skråsjakta. Dette er vitnet ikke helt sikker på, men han går ut fra at så var tilfelle. Da vitnet gikk av ettermiddagsskiftet, lå det nemlig en motor ved sløyfa i Fo.24 og den motoren skulle ned til pumpa i skråsjakta. Vitnet bemerker at motoren lå på samme sted etter at ulykken hadde hendt.
- 11) Stiger Fredrik Wavold som etter vitnets mening utvilsomt skulle ned på seksjon 4 så snart som mulig ved skiftets begynnelse.

Vitnet forklarer at han tror sikkert at alle de som ikke ble funnet i og omkring oppholdet etter ulykken, har hatt tid nok til å komme fram til sine drifter før ulykken skjedde. Vitnet ble deretter gjort kjent med forklaringen til beltevakt Even Tiset om tidspunktet for oppstartingen av beltet i seksjon 3, og føyer da til at etter hans mening er det sannsynlig at Arntsen og Sæter er kommet fram til sitt arbeidssted. Kjoretiden fra oppholdsrommet til B.Fo.18 ansår vitnet til 3—4 minutter. Deretter måtte de gå etter B.Fo.18 inntil driftsstedet, og vitnet anslår gangtiden

til i høyden 2 minutter. Strekningen er ca. 150 meter.

Vitnet forklarer videre at beltevakten på ettermiddagsskiftet Erling Hagen, overfor vitnet har fortalt at han etter ulykken var nede i sjakt I til et sted som kalles «storsvingen». Han var sammen med Ingvald Holten. Hagen hadde lagt merke til at det ved storsvingen ovenfor drivhodet for seksjon II, fantes kull på beltet, og at kullene etter Hagens mening skrev seg fra Fo.18. Vitnet bemerker at det er mulig å se forskjell på kullene fra Fo.18 og driftene i seksjon 4. I B.Fo.24 ble det som nevnt foran fortiden drevet vesentlig i stein. Der var riktignok en kullfløts med en mektighet av ca. 80 cm, i baken på geiden, men vitnet forklarer at slik som forholdene lå an, ville kullene nærmest forsvinne i steinmengden på transport-beltet og ikke komme til syne.

Vitnet forklarer at beltet i B.Fo.18 er ca. 150 meter langt, og kjøres med en hastighet av 1,5 m pr. sek. Fra B.Fo.18 og opp til «storsvingen» er det en strekning på vel 400 meter. Først er det ca. 40 meter opp til drivhodet på seksjon 3, og deretter anslagsvis 400 meter på seksjon 2. Alt i alt anslår vitnet distansen fra B.Fo.18 til «storsvingen» til mellom 450 og 500 meter. (Ved kontrollmåling på kartet viser det seg at strekningen ifølge kartet er 460 meter). Etter de oppgitte avstander og hastigheter, skulle kjøretiden for første skrapelast som ble lagt på beltet ved rampen på driftsstedet i Fo.18, og opp til «storsvingen», ligge et sted mellom 4 og 5 minutter. Vitnet føyer til at han har fått opplyst at beltet i seksjon 2 og 3 kjører med en hastighet av 3 meter i sekundet. Vitnet mener at det er usannsynlig at de kullene som beltevakten Erling Hagen la merke til, skriver seg fra ettermiddagsskiftet på B.Fo.18. De som driver der, var ganske snare til å ringe til vitnet når beltet stoppet, og hvis de holdt på med kjøring. På ettermiddagsskiftet ulykkesdagen ble beltet stoppet kl. 20.45. Det var Erling Hagen, som ringte til vitnet på stigerkontoret og fortalte at han var plaget med ising ute på tippen. Vitnet ga da beskjed om at han skulle stoppe beltet og gjøre rent. Vitnet fikk ingen telefon fra B.Fo.18, og regner derfor med at de der nede var ferdige med kjøringen. Skiftet meldte av til vitnet at det var ferdig til kjøring for nattskiftet på B.Fo.18. De har altså boret og skutt, og dette tar minst en halv time. For å nå opp til badet på det tidspunkt de kom ulykkesdagen, må de ha sluttet driften ca. 21.00, og altså begynt med boringen ikke senere enn 20.30. Den siste kjøringen på ettermiddagsskiftet fra Fo.18 kan altså etter vitnets mening ikke ha

vært senere enn kl. 20.30. I og med at beltet ble stoppet kl. 20.45, skulle all last fra B.Fo.18 være kommet opp, da skiftet var slutt.

På spørsmål om hvordan det var mulig å se forskjell på kullene fra B.Fo.18 og driftene i seksjon 4 forklarer vitnet at kullene fra førstnevnte sted er fuktigere. Ettersom det på B.Fo.18 ble drevet en geid, var kullene fra det driftsstedet nokså småfalne. På driftene i seksjon 4 ble det på grunn av et langt større press på stoffen, kull av mer blandet størrelse med til dels adskillig «storbunkers».

Vitnet opplyser at faringstiden fra oppholdet til den nederste av driftene i seksjon 4, nemlig strosse 4, var ca. 5 minutter.

Med hensyn til det nøyaktige tidspunkt for ulykken, opplyser vitnet at da lyset i byen blafret, satt han hjemme og spiste. Han hadde da sittet noen minutter til bords, og han hadde sett på klokken i det øyeblikk han satte seg til bords. I det øyeblikk da han satte seg til bords, viste vitnets klokke nøyaktig 22.45. På spørsmål om hvorvidt klokken går nøyaktig, opplyser vitnet at den kan variere på inntil 1 minutt fra riktig tid. Vitnet antar etter dette at det tidspunkt da lyset i byen blafret, var mellom kl. 22.50 og 22.52.

På spørsmål om hvorvidt det var noen nød-utgang fra driften i Fo.18, forklarer vitnet at nødutveien gikk fra B.Fo.18 der hvor skrapespillet sto, opp den gamle vannsynken til gamle Fo.18 og derfra opp til gjennomslag til Ester I. På spørsmål om nødutvei i tilfelle ras på den nye geiden i strosse 18, forklarer vitnet at det ville være mulig å ta seg fram gjennom den gamle strossa og tilbake til den gamle beltefeltort 18 høyere opp. Vitnet føyer til at den sistnevnte nødutveien har han ikke inspisert siden strossen brakk ned 3—4 dager før ulykken. Hvorvidt det var farbart der på ulykkesdagen, kan han ikke si med sikkerhet. Den førstnevnte nødutveien har vitnet inspisert 1 gang siden han kom fra ferie 18. september, men når inspeksjonen fant sted, tør han ikke si med sikkerhet, men han tror det var i begynnelsen av oktober. Vitnet har imidlertid lagt merke til i dagboken at overstigeren har notert at porten i gamle Fo.18 måtte lukkes. Dette beviser at overstigeren har vært der. Noteringen i dagboken skjedde ikke mange dager før ulykken. (Ved kontroll i dagboken viser det seg at notatet er datert 27. oktober 1962.)

På spørsmål om hvem som oppdaget at den forannevnte gamle strossen hadde brutt sammen, forklarer vitnet at det ikke var på hans skift at det først ble oppdaget, men han har også selv sett det, på ettermiddagsskiftet ulykkesdagen. Vitnet tror at det var i helga strossa brøt sammen.

Når det gjelder nødutganger for driftene i seksjon 4, forklarer vitnet at de der nede hadde den gamle transportsynken som nødutvei.

Det ble ikke gitt skriftlig rapport om inspeksjon av nødutganger, men det ble gitt muntlig rapport til stigeren på motskiftet.

Vitnet forklarer at den mannen som hadde jobb som kombinert belte- og pumpevakt, i seksjon 4, var satt på som ekstra forsterkning fordi det viste seg at den egentlige beltevakten fikk for mye å gjøre. Den kombinerte belte- og pumpevakten pliktet å sørge for at pumpene var i orden og i gang, og dessuten rense opp langs beltet i beltesjakt vest. Det var spesielt ved avskraperne, ved bakhodet og drivhodet for beltet at han skulle gjøre rent. Det var egentlig ikke hans plikt å strø stenstøv, men det hendte at han ble satt til det når beltetransporten ble stoppet på grunn av ventilasjonsarbeid. Det var spesielle folk som ble satt til å spre stenstøv og som gikk på «dagsing». Disse var altså ikke «på drift», og ble satt til stenstøvspredning ved bestemmelse av stigerne i hvert enkelt tilfelle. På ettermiddagsskiftet ulykkesdagen var det ikke satt noen til stenstøvspredning. Vitnet forklarer at den siste stenstøvspredningen som foregikk på hans skift (han hadde nattskift uken før ulykken), fant sted i slutten av uka, og ble utført i seksjon 4 av en belte- og pumpevakt ved navn Hilberg Jakobsen. Det ble da slutt på stenstøvet, og vitnet rapporterte dette til Wavold, som da hadde formiddagsskiftet. Det var formiddagsskiftets jobb å sørge for transporten. Da vitnet kom på ettermiddagsskiftet ulykkesdagen, la han merke til at det var kommet stenstøv frem til gruveåpningen. Vitnet husker at samme dagen Hilberg Jakobsen spredde stenstøv, spredde Arvid Hansen stenstøv ved drivhodet i beltesjakt vest. Dette var en dag vitnet tok formiddagsskiftet for stiger Wavold. Hva slags arbeid Wavold pleide å sette Arvid Hansen til, kjenner ikke vitnet til, men Hansen uttalte at han ikke hadde vært «på drift» siden han kom opp.

Vitnet kjenner ikke til om ulykkeskiftet transporterte med seg knall. I tilfelle de gjorde det, må de ha henvendt seg til heiskjøreren, Bjarne Sæter, og fått utlevert nøkkelen til siloen hvor knallene var lagret i et avlåst rom. Transporten av knall og for øvrig også av ammunisjon skulle egentlig ikke foregå sammen med folketransporten, men vitnet opplyser at det kunne nok hende at det ble transportert knall i den nederste vognen av vognsettet (buffert-vogna) når det ikke var folk i den. Det kunne nok også hende at en og annen tok med seg en eske knall i neven når han for ned.

For knall og ammunisjon skulle driftene betale, og det ble derfor av stigeren ført regnskap med hva hver enkelt drift tok ut. Regnskapet ble ført i timebøkene, og noteringene ble som regel gjort etter at skiftet var slutt. Noen egen protokoll over utleveringer av knall og ammunisjon ble ikke ført, og det ble heller ikke krevd kvittering av mottakeren ved utlevering av knall og ammunisjon.

Opplest og vedtatt.

Johan Rasch (sign.)

Avhørtes på nytt vitne 14, Albert Nikolai Albrigtsen.

Vitnet forklarer på forespørsel at det ikke var gjort ferdig til kjøring i B.Fo.18 da ettermiddagsskiftet ulykkesdagen var over. En salve var skutt, og for så vidt lå kullene ferdig til transport. Skiftet som troppet på, måtte først grave ut ved stuffen, bringe inn bormaskinen, bore hull for bolten til bakblokka, sette inn bolten og kile den fast, hente blokka med wirer og hekte blokka på festet. Deretter måtte en mann gå ut til rampen, og først da kunne kjøringen begynne. Vitnet regner med at det ville gå ca. 15—20 minutter fra det tidspunkt da driverne på B.Fo. 18 var kommet fram til rampen og til de kunne begynne å kjøre skrapespillet, og vitnet tror at det ville gå bortimot en halv time fra de forlot oppholdsrommet og til de begynte å kjøre.

Opplest og vedtatt.

Albert Albrigtsen (sign.)

Deretter avhørtes på nytt 17. vitne, Bjarne Sæter.

På spørsmål om hvorvidt det var noen på ulykkeskiftet som kom til vitnet og fikk utlånt nøkkelen til siloen hvor knall-lageret er, før de gikk ned i gruva ulykkesdagen, forklarer vitnet at det ikke var nødvendig å komme til ham for å få låne nøkkelen. Nøkkelen hang nemlig i tipphuset ved Ester IV, og tipphuset er ikke avlåst. Det var vanlig praksis at de som skulle ha knall, gikk og hentet nøkkelen selv, og bragte den tilbake igjen etterpå. Heiskjøreren ble ikke varslet om dette. Derimot skulle stigeren varsles fordi uttak av knall skulle føres i timeboka på stigerkontoret. Knallene skal nemlig betales av driftene, og bli trukket i oppgjøret.

Vitnet kjenner ikke til om det var noen på ulykkeskiftet som hadde med seg knall ned i gruva.

Om transporten av knall forteller vitnet at det er vanlig at gruvearbeiderne tar med seg en kartong knall, dvs. 500 stk. når de kjører ned i begynnelsen av skiftet, og det er sluppet opp for knall på vedkommende drift.

De pleier da holde kartongen med knall i hendene under vogntransporten, og bære den med seg frem til driftsstedet. Spesiell kjøring med heisen for knalltransport pleier bare å forekomme hvis noen av driftene under skiftet slipper opp for knall. Ammunisjon derimot blir vanligvis sendt ned etter at folketransporten er gått.

Opplest og vedtatt.

B. Sæther (sign.)

Deretter avhørtes på nytt 9. vitne, Ingvald Holten.

Vitnet forklarer at han etter eksplosjonsulykken var nede i sjakt I så langt som til den såkalte «storsvingen». Han var sammen med beltevakt Erling Hagen. De la merke til at det 10—15 meter på nedsiden av drivhodet for 2. seksjon fantes kull på beltet. De gikk videre nedover, og var så langt ned som ca. 50 meter nedenfor nevnte drivhode, og det var en sammenhengende kullstripe på beltet på denne strekning. Der de snudde, var kullstripen borte. Vitnet regner med at kullstripen kunne svare til en skrapelast fra B.Fo.18. Erling Hagen var borte og så på kullene, og mente at kullene skrev seg fra B.Fo.18. Stripen var nemlig smalere enn den vanligvis blir når det kommer kull på beltet fra 4. seksjon.

Den 6. november var vitnet på nytt nede i sjakt I sammen med Erling Hagen, overstiger Hedgar Stien, stiger Stene, Munkvold, Albrigtsen og stiger Pedersen. De var da nede til Fo.2, ca. 100 meter lenger nede enn første gang. På den siste del av strekningen var det så mye bygg på beltet, og det var så tett av røyk at vitnet ikke la merke til om det var kull på beltet.

Vitnet forklarer at fra «storsvingen» og ca. 120 meter nedover så det ganske bra ut, forbygningene sto helt fint, og det var ikke en pute som var nede. Men lenger nedover og så langt nedover som de kom, var det store ødeleggelser. Det var nesten ikke noe bygg som sto.

Vitnet la ikke merke til om det var sot på forbygningen. Svart ble han, sier han, men om det var sot eller noe annet tør han ikke uttale seg om. Om det var svartene på den ene siden av forbygningen enn på den andre, la han ikke merke til.

Opplest og vedtatt.

Ingvald Holten (sign.)

21. vitne: Erling Ingbert Hjalmar Hagen, 31 år gammel, p.t. gruvearbeider, fast bopel Gratangshotn. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han tidligere har arbeidet ca. 2 år i kullgruvene i Longyearbyen, og kom hit i mai 1961 fra Longyearbyen. Siden har han vært her. På ulykkesdagen arbeidet vitnet som beltevakt ved sjakt I på ettermiddagsskiftet, han hadde da hatt jobben som beltevakt ca. 1 år. Før den tid var han på strossedrift, og arbeidet på «den gamle seksa». Han tok jobben som beltevakt fordi han mente det var en greiere jobb. På spørsmål om hvorvidt han sluttet som strossarbeider fordi han fant det risikabelt å være i gruva, svarer han at det var det absolutt ikke, og at han også som beltevakt tilbringer en stor del av arbeidstiden i gruva. Arbeidet som beltevakt består i å passe beltetransporten og gjøre rent langs beltene. Hans arbeidsområde strekker seg fra dagen og ned til drivhodet på 4. seksjon. Til å begynne med hadde han også beltesjakt vest, men det viste seg at det området ble for stort, og det ble ansatt en egen mann på beltesjakt vest. Det var en ekstramann for hvert skift på beltesjakt vest, og undertiden 2 mann. Vitnet føyer til at når han trengte hjelp og varslet om det, fikk han nødvendig assistanse.

Vitnet forklarer at det var fast regel at han to ganger i skiftet gikk over sitt område og skuffet opp fra liggen og opp på beltet. Det var særlig ved drivhoder, bakhoder og avskraper at det hadde tendens til å samle seg last som falt av beltene. Spesielt ved drivhodet på 4. seksjon samlet det seg kullstøv, men det ble som sagt måket opp og gjort rent 2 ganger på hvert skift. Vitnet mener at det var tatt tilstrekkelige sikkerhetsforanstaltninger når de gjaldt faren for kullstøveksplasjon. Vitnet hadde som beltevakt ingenting med stenstøvspreddning, men det hendte at han etter eget initiativ spredte stenstøv ved drivhodet på beltesjakt vest. Vitnet forklarer at forbygningene i de beltesjaktene han måtte ferdes, var forsvarlige etter hans mening.

På spørsmål om hvordan eksplosjonsulykken startet og utviklet seg, svarer vitnet at han helst ikke vil si noe om det.

Vitnet forklarer at han om ettermiddagen den 6. november sammen med Ingvald Holten gikk nedover sjakt I så langt som til ca. 150 meter ovenfor Fo.2. Han la da merke til at det var kull på beltet nedenfor drivhodet til seksjon 2. Vitnet mener at kullene etter all sannsynlighet skrev seg fra B.Fo.18. Han trekker denne slutning på grunnlag av kullstripens bredde, og at det var endel skifter i kullene slik som det kunne være spesielt i kullene fra B.Fo.18. Vitnet la ikke merke til om det var noen avbrekk i kullstripen på beltet, og når det gjelder lengden av kull-

stripen, uttaler han at det er umulig å si hvor langt nedover den gikk, men han så den i alle fall i en lengde av 20 meter. På spørsmål om hvorvidt vitnet tror at kullstripen kan være kommet på beltet som en følge av eksplosjonen, svarer han: «Absolutt ikke.» Kullene lå nemlig så jevnt og regelmessig på beltet at han mener at de må skrive seg fra beltetransporten i B.Fo.18. De kullene som kom fra 4. seksjon, var ujevne i størrelsen, og med adskillig bunkers i blant.

Vitnet forklarer at mot slutten av ettermiddagsskiftet ulykkesdagen hadde han vanskeligheter med beltet i fremste seksjon. Det hadde vært mildvær og hadde blitt kaldere, slik at det kom is på innsiden av beltet slik at beltet sliret. Han ringte til stigeren og forklarte om vanskelighetene, og stiger Rasch svarte at han fikk bare stoppe beltet og få det ordnet slik at beltet kunne gå skikkelig. Beltet ble stoppet kl. 20.45. Vitnet stoppet belte fra og med 1. seksjon og nedover, og kjørte rent de to tippbeltene. Deretter arbeidet han med å få ordnet det ytre tippbeltet som han hadde hatt vanskeligheter med.

Vitnet kan ikke si noe om hvorvidt det i løpet av den siste tiden før han stoppet beltet hadde kommet noe last fra B.Fo. 8. og vitnet var ikke nedover slik at han kunne se om det var last på beltene etter at de var stoppet.

Vitnet ble deretter spurt om det var ekstra mye kullsov ved drivhodet for belteseksjon 4, eller beltesjakt vest, og i tilfelle hva grunnen til dette kunne være. Vitnet forklarer at det var en sterk friskluftstrøm nedover beltesjakt vest, og at denne friskluftstrømmen gikk i motsatt retning av kulltransporten og førte til at kullstøvet lett ble hvirvlet opp.

På spørsmål om hvor store skrapere som ble benyttet på driftene, svarer vitnet at han ikke kan uttale seg om noe annet enn de skrapene som ble benyttet på «gamle strosse 6» i den tiden han arbeidet der for ca. 1 år siden. Det ble brukt 2 skrapestørrelser. En oppfaringsskraper og en større skrape. Vitnet antar at den største skrapen kunne ta bort imot $\frac{1}{2}$ m³ kull hvis den var godt trimmet.

Vitnet forklarer at det enkelte steder i beltesjaktene kunne dryppe vann fra hengen og ned på beltene eller på last som eventuelt lå på beltene. Det var imidlertid ikke noe sted i gruva, som han vet, satt opp noe slags anlegg for å dusje kullene med vann.

På spørsmål om hvor langt oppover i sjakt I forbygningene var ødelagt etter ulykken, sier vitnet at ødeleggelsene begynte ca. 50 meter ovenfor Fo.2.

Vitnet føyer til at når han foran har forklart at beltet ble stoppet kl. 20.45 ulykkeskvelden, må det nevnes at han så på klokken

da beltet ble stoppet, og at han av den grunn kan angi tidspunktet slik. Vitnet opplyser at klokken hans pleier å gå riktig.

Da vitnet var nede i gruva etter ulykken, la han ikke merke til om det var noe uvanlig belegg på forbygning.

Opplest og vedtatt.

Erling Hagen (sign.)

Møte 15. november 1962.

Avhørtes på nytt vitne nr. 20, Johan Rasch.

Vitnet forklarer at da han ulykkesdagen første gang kom ned til strosse 4, så han at bormaskin og borkabel lå oppkveilet på rampen ved stuffen på nedsiden av strosse 4. På spørsmål om hvorvidt det sto strøm på bormaskinen, svarer vitnet at dette la han ikke merke til. Han føyer imidlertid til at det var vanlig å la strømmen stå på slik at man må kunne gå ut ifra at så var tilfelle.

De som drev på strosse 6, hadde borkabel og bormaskin hengende i beltesjakt vest litt ovenfor innslaget til strosse 6. Der hadde de også verktøyet sitt stående.

I strosse 8a var det omtrent midtveis inne på strossa en nisje hvor driverne pleide å ha verktøyet sitt stående. Kabelen til bormaskinen var hengt opp på treplugger innover langs stuffen. Inne i nisjen var det slått en jernbør i stuffen, og på denne pleide driverne å henge fra seg kabel og bormaskin. På spørsmål om hvorvidt strømmen til bormaskinen var slått av, ved ettermiddagsskiftets slutt ulykkesdagen, svarer vitnet at det var den sikkert ikke fordi det som foran nevnt var vanlig å la den stå på.

Vitnet forklarer at en av gangene han var på strosse 8b ulykkesdagen ga han beskjed om at bormaskinen og kabelen som lå inne på strossa ved innslaget til den nye geiden skulle bringes ut av strossa og legges ved vifta i geiden (vinkelgeiden). Vitnet ga denne beskjeden fordi de skulle begynne kjøring på strosse 8b, og slik kabelen til bormaskinen lå, ville den komme i veien for wiren til skrapespillet.

På spørsmål opplyser vitnet at det ikke var nyttet steinstøvbarriere i beltesjakt vest. Steinstøvbarrierer var i det hele tatt ikke satt opp noe sted i gruva. Det var heller ikke noe sted satt opp anlegg for vannusj av kullene.

Med hensyn til ventilasjonssystemet forklarer vitnet at det ca. 1 uke før ulykken ble forandret i vesentlig grad. Inntil da hadde friskluftstrømmen fra beltesjakt vest gått inn strosse 9 og beltefeltort 1 og inn gjennom de gamle rasene i strosse 7, 5 og 3. Det kom også friskluft inn fra den nye transport-

synken og inn i den øvre del av strosse 9. En fast port i beltesjakt vest litt ovenfor strosse 6 bremsset frisklufttilførselen videre nedover i beltesjakten, og presset den som før nevnt innover beltefeltort 1 og strosse 9. En fast port i strosse 7 og strosse 5 og en fast port tvers over beltesjakt vest fra strosse 3 til gamle strosse 4 skulle tvinge friskluften gjennom de gamle rasene i de nevnte strosser, slik at rasene ble utluftet og returluften tvunget gjennom gamle strosse 4 og ut beltefeltort 1. Ved målinger viste det seg imidlertid at det ble lekkasje og presset gass ut gjennom portene i strosse 7 og strosse 5. Man kom da til at friskluftstrømmen i beltesjakt vest måtte bremses ytterligere ned, og i tillegg til porten ovenfor strosse 6 ble det satt inn en port i beltesjakt vest ovenfor B.Fo.1. Det viste seg imidlertid at dette hjalp ikke. Enda det var god trekk ut strosse 3, kom det gass ut i strosse 7 og 5.

Vitnet hadde konferert med overstiger Stien om forandringene av ventilasjonssystemet, og konfererte nå også med driftsbestyrer Grimsmo. Grimsmo uttalte at hvis man ikke greidde å luften ut gassen i de gamle rasene, måtte man forsøke å stenge gassen inne. Deretter ble portene i beltesjakt vest revet unnatt den nede ved strosse 3 og gamle strosse 4. Portene i strosse 7 og strosse 5 ble forsterket ved at det ble satt ytterligere 2 porter i strosse 7, og ytterligere 1 port i strosse 5. Det ble dessuten satt en port i strosse 3. Man fikk på denne måten et nytt ventilasjonssystem som tok sikte på å stenge inne gass i strosse 7, 5 og 3, og tvinge friskluftstrømmen nedover beltesjakt vest og gjennom strosse 4 og 6. Dette nye systemet ble satt i sving ca. 1 uke før ulykken. Vitnet forklarer at Grimsmo har vært nede og inspirert portene, etter at de var satt opp. Overstigeren har dessuten vært nede og inspirert ventilasjonssystemet praktisk talt hver dag.

Når det gjelder ventilasjonen i strosse 8a forklarer vitnet at røyk fra salvene og eventuell gass fra strossen ble utluftet av friskluftstrømmen og fulgte med friskluftstrømmen nedover beltesjakt vest. På strosse 8b gjaldt det samme, bortsett fra at det også gikk gass en luftstrøm ut i gamle strosse 3 i B.Fo.1. Gjennomslag til gamle strosse 3 ble oppnådd for ca. 3 uker siden. Det ble ikke gjort noe stort gjennomslag, men bare gravd et lite hull slik at ikke for mye friskluft skulle gå ut der. Vitnet forklarer at han var nøye med å passe på at friskluftstrømmen inn til gamle strosse 3 ikke ble for stor. Dette ble kontrollert flere ganger for dagen. Vitnet regner med at endel av røyken og gassen fra strosse 8b ville trekke ut i gamle strosse 3,

og deretter ut i returluften, men regner også med at noe ville følge hovedfriskluftstrømmen ned gjennom beltesjakt vest, særlig etter at det som forklart foran var oppnådd nytt gjennomslag til den gamle transportsynken, og vifta i vinkelgeiden var avslått.

Vitnet la fram en oversikt over de gassmålinger han foretok i seksjon 4 på ettermiddagsskiftet ulykkesdagen. De stedene hvor gassmålingene ble foretatt, er nummerert i oversikten, og på den kartskissen som han tidligere har lagt fram. Vitnet føyer til at det foruten de gassmålingene som er nevnt i oversikten, også ble foretatt målinger i returluftstrømmen, og som nevnt foran, også i strosse 8a og 8b, og viser for så vidt til gassprotokollen.

På spørsmål forklarer vitnet at den nederste viften i beltesjakt vest (på skissen vifte IV) ble holdt i gang som før også etter det omlegg av ventilasjonssystemet som ble foretatt ca. 1 uke før ulykken, og som er beskrevet foran.

Vitnet var klar over at viften (IV) hadde en tendens til å trekke gass ut gjennom porten i strosse 5. Han var derfor spesielt påpasselig med å foreta gassmålinger ved skrapespillet som sto i innslaget til strosse 5.

Vitnet forklarer at han ikke hadde noe med målinger av friskluftstrømmens kvantum. Dette hørte under gruvemåler Kjell Hansen som etter hva vitnet forsto, også fungerte som sikringsstiger. Det var ikke noen annen sikringsstiger i gruva.

På spørsmål om hvorvidt det ble foretatt målinger og prøver av kullstøvansamlinger, svarer vitnet at det kjenner han ikke til, og at det i et hvert fall ikke hørte inn under hans arbeidsområde. Han antar at det på samme måte som kvantumsmålingen av luftstrømmen, hørte under gruvemåler og sikringsstiger Kjell Hansen. Vitnet kjenner ikke til om det ble gitt noen rapporter om kullstøvprøver og kullstøv målinger.

Om redningsaksjonen forklarer vitnet at han var med ned i gruva omtrent ved midnatt, og hadde til å begynne med i oppdrag å passe telefonen og organisere transporten av de omkomne m. v. Han var da postert ved «sløyfa» i sjakt IV, dvs. Fo.24. Etter en times tid eller to kom stiger Stene ut og var kvalm. Vitnet gikk da innover Fo.24 til oppholdsrommet for å avløse overstiger Stien. Han avløste Stien, og fikk dermed ansvaret for transporten av de forulykkede. Mens transporten pågikk, gikk han fram og tilbake i Fo.24 4—5 ganger for å se at alt gikk som det skulle. Han var ikke ute i skråsjakta, men kunne fra oppholdet se inn i skråsjakta. De som var forulykket på B.Fo.24, var alle-

rede bragt ut, og overstigeren hadde sagt fra at ingen burde gå lenger enn til oppholdet.

Når det gjelder forholdene ved oppholdsrommet, forklarer vitnet at han for det første la merke til at stoffen mellom oppholdet og geiden ovenfor var borte i en lengde av omkring 5 meter. Vitnet er overbevist om at stoffen var blåst inn i geiden. Videre la han merke til at en slipestein og en slipeskive som tidligere hadde stått utenfor inngangen til oppholdet på østsiden, var slengt opp mot geiden. En kaffekasse som hørte til i oppholdet, var slengt opp i geiden. Disse tingene tydet etter vitnets mening på at eksplosjonstrykket har kommet nedenfra. Da vitnet kikket inn i skråsjakta, så han at beltet lå hulter til bulter og liksom krympet oppover. Vitnet er overbevist om at eksplosjonstrykket har gått oppover skråsjakta, og at trykket må ha kommet nedenfor oppholdet. Alle portene i geidene mellom Fo.24 og Fo.20 var sprengt. Vitnet la merke til at en av portene mellom Fo.24 og Fo.26 i ytterkant av sløyfe nr. 3 i Fo.24 var sprengt. I den østlige delen av Fo.24 la vitnet merke til at det etter eksplosjonen fremdeles sto en port i en geid som går fra Fo.24 til Fo.26. Også på grunnlag av disse observasjoner slutter vitnet at trykket har kommet nedenfra, og forplantet seg oppover. Han opplyser videre at Stien har fortalt at portene i skråsjakta ovenfor B.Fo.24 også var sprengt.

Vitnet forklarer at på forbygningen fra oppholdsrommet og 2—300 meter utover Fo.24 var det et mørkt belegg. Belegget ble mørkere og mørkere innover mot oppholdsrommet. Vitnet kan imidlertid ikke si noe om beleggets karakter, bortsett fra at det nærmest så ut som om forbygningen skulle vært impregnert.

Vitnet forklarer at han sammen med Trygve Rødberg var de siste som var inne i Fo.24 etter ulykken. Dette var den 9. november ca. kl. 15.30. De oppdaget da åpen flamme utfor gjennomslaget strosse 10—Fo.24. På dette punktet glødet faktisk hele profilen av Fo.24. Etter vitnets oppfatning har denne brannen antagelig kommet nedenfra og fulgt friskluftstrømmen oppover. Etter at portene i skråsjakta ovenfor B.Fo.24 og portene i geidene ovenfor Fo.24 var sprengt, ville friskluftstrømmen som kom ned Fo.26 sannsynligvis ikke gå lenger ned i gruva enn til krysset mellom Beltesjakt vest og skråsjakta. Herfra ville den sannsynligvis gå oppunder skråsjakta slik at en brann som hadde nådd opp til dette punkt, ville forplante seg oppover. Hvis brannen nådde opp til krysset Fo.26-skråsjakta, ville den få mere friskluft i retning oppover skråsjakta.

På spørsmål opplyser vitnet at den stoffen som var sprengt bort under ulykken, mellom oppholdet og geiden ovenfor, måtte ha hatt en tykkelse av minst 2 meter. Han begrunner dette med at det var geiden ovenfor oppholdsrommet som sist ble drevet, og at det under driften ville blitt gjennomslag til den geiden hvor oppholdsrommet ligger, hvis stoffen hadde hatt mindre tykkelse enn ca. 2 meter. Høyden på det hullet som var utsprengt under eksplosjonen anslår han til mellom 1.70 og 2 meter. De fleste av de forulykkede ble båret ut gjennom dette hullet, og det var ikke vanskelig å komme fram der med bære.

Opplest og vedtatt.

Johan Rasch (sign.)

Den 15. november 1962 ble samtlige gruvearbeidere som ulykkesdagen hadde arbeidet på formiddagsskift, samtlige som hadde arbeidet på ettermiddagsskiftet og tidligere ikke var avhørt, innkalt til møte i Forsamlingshuset i Ny-Alesund kl. 20.00. (Se bilag nr. 19 hvor de som møtte, er merket av med rødt.) Kommisjonens formann gjorde kort rede for granskingskommisjonens arbeid, og oppfordret alle som måtte ha noen opplysninger å gi, til å melde seg enten umiddelbart eller på kommisjonens arbeidssted i løpet av den følgende time. Det meldte seg straks et vitne, nemlig:

22. vitne: Thor Eriksen, 35 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Alta senter, Alta. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han reiste fra Harstad 18. september 1962, og kom hit ca. 20. september d.å. Til å begynne med arbeidet han ute under ingeniør Johansen. Mandag uken før ulykken begynte vitnet på formiddagsskift i Ester IV under stiger Hans Pedersen. Vitnet gikk på «dagsing» og ble satt til forskjellig slags arbeid. Første dagen ble han av stiger Hans Pedersen satt til å rense opp langs beltet i beltesjakt vest fra strosse 4 til stross 6. På strosse 4 arbeidet Harald Hansen og Peder Pettersen. Da vitnet i kaffepausen kom opp i oppholdet, hørte han at Harald Hansen spurte Otto Langvad og Kåre Solberg om de var oppmerksomme på den høyspentkabelen som beltet lå og gnaget på. Spørsmålet ble imidlertid bare «vitset bort». Vitnet la imidlertid merke til uttalelsen, og har gått og tenkt på det som ble sagt, både før og etter ulykken. Da vitnet selv arbeidet i beltesjakt vest, la han ikke merke til at det var noen skade på kablene der, og han så ikke noen steder at beltet kom så nært elektriske kabler at beltet

kunne slite på isolasjonen. Vitnet føyer til at det bare var den formiddagen han arbeidet som beltevakt i beltesjakt vest, og at han under sitt arbeid ikke la spesielt merke til det elektriske anlegget. Hadde han imidlertid vært kjent med den uttalelsen før han begynte å arbeide, ville han ha sett bedre etter. Noe mer har vitnet ikke å forklare.

Opplest og vedtatt.

Thor Eriksen (sign.)

23. vitne: Kåre Gunnerius Solberg, 22 år gammel, p. t. gruvearbeider, fast bopel Fannrem, Orkdal. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han kom til Ny-Ålesund 6. august 1962, og begynte en ukes tid etterpå med arbeid i den nye transportgeiden. Kort tid seinere begynte han på driften i strosse 8b, og har siden arbeidet der. Han har ikke arbeidet i kullgruve tidligere.

Vitnet ble spurt om han kjente til om det var noen skader på det elektriske anlegget i seksjon 4. Han forklarer da at han for en tid siden hørte at Sverre Mikalsen hadde fått strøm gjennom seg da han tok på høyspentkabelen i den gamle transportgeiden, og at Mikalsen mente at det var noe galt med isolasjonen. Det var Mikalsen selv som fortalte vitnet det.

Vitnet ble deretter spurt om han hadde hørt at Harald Hansen ca. 1 ukes tid før ulykken hadde uttalt på oppholdet at det var en skade på en kabel i beltesjakt vest. Etter at dette spørsmål var stilt, svarte vitnet at han husket at Hansen hadde sagt at beltet hadde gnaget isolasjonen av en elektrisk kabel ved rampen på strosse 4. Vitnet hørte også at Harald Hansens arbeidskamerat, Peder Pettersen, kom med samme uttalelse. Det ble nevnt at det burde vært gjort noe med saken. Vitnet kjenner ikke til om det er blitt meldt fra om forholdet, og kan ikke huske om stigeren hørte uttalelsene. På spørsmål om hvorvidt vitnet tror at uttalelsene ble sagt på spøk, svarer vitnet at det hadde han absolutt ikke inntrykk av. På spørsmål om uttalelsen kunne være framkommet for å skremme Thor Eriksen eller andre, svarer vitnet at han er overbevist om at det ikke gjaldt spøk eller skremsler. Han oppfattet det slik at det virkelig var en skade på kabelen.

Noe mer har vitnet ikke å forklare, bortsett fra at Bjørnar Taraldsen, vitnets arbeidskamerat, antagelig også hørte uttalelsen til Harald Hansen.

Opplest og vedtatt.

Kåre Solberg (sign.)

24. vitne: Harald Nikolai Hansen, 31 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Rossfjordstraumen. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at han har arbeidet 2 år i gruva i Ny-Ålesund. Han var på ferie i sommer og kom tilbake fra ferie ca. 20. september. Siden da har han arbeidet på strosse 4, og hele tiden sammen med Petter Pedersen. Vitnet har tidligere arbeidet ca. 4 måneder i gruva i Longyearbyen. På spørsmål om hvorvidt vitnet hadde lagt merke til at det var en feil ved den elektriske kabelen forbi rampen på strosse 4, forklarer vitnet at han natt til lørdag 3. november under oppryddingsarbeide ved rampen ble oppmerksom på at kabelen som leder strømmen til pumpa i bunnen av beltesjakt vest, hadde fått en skade på isolasjonen. På den siden av kabelen som vendte ut mot beltet, var isolasjonen avslitt slik at kobberledningen var synlig i omtrent en fyrstikk lengde. Det var bare den ene fasen som var blottet. Både vitnets arbeidskamerat Petter Pedersen og Otto Langvad og sistnevntes arbeidskamerat så på skaden av kabelen. Da vitnet kom opp etter at skiftet var slutt, meldte han fra til stiger Hans Pedersen om skaden. Samme dag snakket vitnet med Åge Johnsen som hadde formiddagsskiftet på strosse 4 den uken. Johnsen fortalte at skaden var reparert. Da vitnet kom på mandag morgen, undersøkte han ikke om skaden var reparert. Også stiger Rasch fortalte at skaden var reparert. Vitnet går ut fra at det var Dirk de Vries som reparerte skaden, men han så ikke at reparasjonen ble utført, og kan ikke si annet enn at han antar at det var de Vries som gjorde det siden han var gruveelektriker på formiddagsskiftet.

Vitnet ble foreholdt at han en uke før ulykken skulle ha kommet med en uttalelse på oppholdet om at han hadde oppdaget en skade på kabelen. Vitnet framholder imidlertid at dette ikke kan stemme med tidspunktet.

Vitnet har ikke mer å forklare.

Opplest og vedtatt.

Harald Hansen (sign.)

25. vitne: Otto Joakim Langvad, 54 år gammel, gruvearbeider, fast bopel Fauske. Formantes, villig til å forklare seg, og avga forklaring.

Vitnet forklarer at dette er 2. sesongen han arbeider i kullgruva i Ny-Ålesund, slik at han i alt har arbeidet over 1 år her. Han har ikke arbeidet i gruva i Longyearbyen.

På spørsmål om hvorvidt Harald Hansen en

tid før ulykken viste vitnet en skade på den elektriske kabel ved rampen på strosse 4, sier vitnet at han ikke kan huske noe slikt. Han ble da spurt om det ikke var riktig at det hadde gått et ras på beltet mellom strosse 4 og 6, og at han i den forbindelse var nede ved strosse 4 og ble vist en slik kabelskade som nevnt foran. Vitnet sier at han kan huske at det ca. 1 uke før ulykken gikk et ras på beltet mellom strosse 4 og 6, og at han var med på å rydde opp etter raset. Han var imidlertid ikke nede ved strosse 4 i den forbindelse. Han har heller ikke sett andre skader på det elektriske anlegget i beltesjakt vest, skader som kunne skape kortslutning eller på annen måte være farlige.

Vitnet ble deretter spurt om han kjente til noen andre forhold som kunne tenkes å ha vært årsak til eksplosjonsulykken. Han sier at det eneste han kan tenke seg av betydning i den forbindelse er at på et sted hvor den elektriske kabel krysser beltesjakt vest på strekningen mellom strosse 4 og strosse 6, og der hvor det forannevnte raset gikk, var det svært dårlig heng. Det kunne være fare for et nytt ras der, og hvis uhellet var ute, kunne den elektriske kabel bli skadet og skape kortslutning.

Vitnet har ikke mer å forklare.

Opplest og vedtatt.

Otto Langvad (sign.)

Deretter avhørtes på nytt 19. vitne: Dirk de Vries.

Vitnet forklarer at han for 3—4 uker siden reparerte kabelen som går forbi strosse 4 og ned til pumpen i beltesjakt vest. Kabelen var på et punkt noe ødelagt i fellesisolasjonen, slik at man kunne se faseisolasjonen. Kobberet eller metallet var imidlertid ikke synlig. Faseisolasjonen var ubeskadiget. Skaden var sannsynligvis forårsaket ved slitasje fra jernkonstruksjonen på grunn av dennes vibrasjon. Vitnet reparerte skaden først med gummiisolasjonsbånd og deretter med plastic isolasjonsbånd. Såvidt vitnet husker, var det stiger Rasch som varslet om skaden. Vitnet

har ikke hørt at det har vært noen skade på nevnte kabel ved strosse 4 senere.

Opplest og vedtatt.

D. de Vries (sign.)

Avhørtes på nytt 20. vitne, Johan Rasch.

Vitnet ble forholdt opplysningene fra 2., 23. og 24. vitne om skaden på kabelen i strosse 4. Vitnet forklarer da at det er riktig at Harald Hansen og Peder Pettersen en ukes tid før ulykken kom opp fra gruva og meldte fra at de hadde funnet en skade på kabelen som går forbi rampen på strosse 4 til pumpen nedenfor. De virket nokså oppskremte, og fortalte at kabelen var så slitt at de kunne se «berre koppartråden».

Vitnet gikk som vanlig først til strosse 4 hvor det skulle foretas reparasjon av rampen, og var da med på å grave fram og hekte opp en del av kabelen. Han instruerte driverne om det videre arbeid, og gikk videre på sin inspeksjonsrunde. Da han i kaffepausen traff driverne på strosse 4, Johnsen og Fjellet på oppholdsrommet, fortalte de at de hadde hengt opp hele kabelen forbi rampen uten å finne noen feil. Vitnet kom da til det resultat at den kobbertråden som Hansen og Pettersen hadde sett, måtte være jordledningen som også går forbi rampen. Vitnet hadde sammen med Johnsen og Fjellet sett jordledningen, og vitnet kan godt tenke seg at det kunne være lett å forveksle jordledningen med kabelen når begge lå nede i subben og bare delvis var synlige.

Vitnet var overbevist om at det hele skyldtes en misforståelse, og foretok seg ikke mer med saken.

Vitnet kjenner ikke til at det tidligere har vært noen slitasje på den elektriske kabelen ved rampen til strosse 4.

Vitnet har ikke mer å forklare.

Opplest og vedtatt.

Johan Rasch (sign.)

Avhøret av siste vitne ble avsluttet 15. november 1962 kl. 23.55, og vitneavhøringen dermed avsluttet.

Ny-Alesund, 15/11-1962.

Finn B. Midbøe (sign.)

Rolf Lindberg (sign.)

R. Winsnes (sign.)

Gunnar Mikalsen (sign.)

Walther Ørnehaug (sign.)

